

RAPORTUL nr. 5

Misiunea de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019

Perioada de monitorizare: 6 februarie – 20 februarie 2019

Publicat la 22 februarie 2019

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”; al Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; al Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; al Consiliului Europei prin proiectul “Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Acest raport conține informații și date expuse pentru perioada 6 – 20 februarie 2019 colectate și prezentate de MO Promo-LEX. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE.....	9
I. CADRUL LEGAL.....	11
II. ORGANELE ELECTORALE.....	14
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR.....	22
IV. LISTE ELECTORALE	23
V. LITIGII ȘI CONFLICTE ELECTORALE	26
VI. CONCURENȚII ELECTORALI.....	29
VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE	39
VIII. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ.....	49
IX. EDUCAȚIA ELECTORALĂ.....	52
RECOMANDĂRI.....	55
LISTA DE ABREVIERI	56
ANEXE.....	58

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. MO Promo-LEX atenționează asupra conținutului Circularei emise de CEC în data de 13.02.2019 prin care se stabilesc derogări de la norma legală privind interzicerea agitației electorale în secția de votare. Potrivit acesteia, *prezența unui alegător și/sau persoană de încredere a concurentului electoral în incinta secției de votare purtând simbolică unui concurent electoral nu reprezintă exemplu de agitație electorală*. În opinia MO Promo-LEX, interdicția privind agitația electorală, prevăzută la art. 52 alin. (10) Cod electoral, este una absolută în incinta secției de votare și la intrarea în localul secției de votare și nu admite oarecare derogări, indiferent de statutul persoanei în procesul electoral. Suplimentar, considerăm că circulara menționată, prin conținutul său, excede competențele CEC.

MO Promo-LEX atrage atenția instanțelor de judecată că, odată cu modificarea art. 13 din Codul electoral, la *pronunțarea hotărârilor privind aplicarea măsurilor de ocrotire judiciară este necesar de a se decide în privința dreptului la vot*, în baza art. 308¹¹ Cod procedură civilă. Astfel, în urma examinării hotărârilor pronunțate în perioada 31.12.2018-20.02.2019 și publicate pe portalul instanțelor de judecată, constatăm că din totalul de 20 de hotărâri, doar în 2 cazuri instanța de judecată s-a pronunțat asupra dreptului la vot a persoanelor asupra cărora a fost decisă instituirea măsurii de ocrotire judiciară.

MO Promo-LEX reiterează că *aprobarea utilizării camerelor video în secțiile de votare trebuia să se efectueze prin modificarea Codului electoral*, prin care să se examineze oportunitatea includerii unei asemenea măsuri de securizare, efectele acesteia și să se evalueze încadrarea noii măsuri în procesele existente. Art. 60 din Codul electoral prevede în mod expres acțiunile care se iau pentru asigurarea securității procesului de votare, iar din această listă de acțiuni lipsesc prevederile privind sistemul de înregistrare video.

Organele electorale. În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 109 hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. Cele mai multe, cca 62 de hotărâri s-au referit la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Constatăm în continuare aprobarea deciziilor de modificare a componenței CECEU, fiind vorba de un număr de 11 hotărâri.

Comparativ cu perioada precedentă de monitorizare, atestăm o creștere a numărului de observatori acreditați, în special a observatorilor și experților internaționali a căror număr a crescut de cca 5 ori. În intervalul 6 – 20 februarie 2019, în calitate de observatori și experți naționali, CEC a acreditat în total 1425 persoane. Comisia a acreditat, de asemenea, 484 observatori și experți internaționali.

În privința constituirii BESV atragem atenția asupra reamplasării a circa 66% din SV constituite pentru regiunea transnistreană, în afara termenului legal pentru constituirea SV, proces ce va îngreuna informarea și accesul alegătorilor din regiunea transnistreană despre locația și, implicit, deplasarea la secțiile de votare din cadrul CU nr. 47 și 48.

BESV sunt constituite în majoritate din 7, 9 și 11 membri. Dintre partidele politice cei mai mulți membri în componența BESV au fost delegați de PSRM și PDM. Majoritatea membrilor BESV sunt femei.

Din 1490 BESV vizitate în timpul programului de lucru 1136 (76%) sedii BESV erau deschise, 354 (24 %) sedii BESV fiind închise. Informația despre programul de lucru al BESV au făcut-o publică doar 889 (60%) din BESV, în cele mai dese cazuri la intrarea în sediile BESV sau pe panourile de informații.

Desemnarea și înregistrarea candidaților. Până la data de 20.02.2019, cu 4 zile înainte de ziua alegerilor, în rezultatul examinării contestațiilor depuse de potențialii candidați cărora le-a fost refuzată înregistrarea de CECEU, instanța de judecată a decis înregistrarea a 7 concurenți electorali, după cum urmează: PPȘ – 4; PCRM – 1 și 2 CI.

De asemenea, către 20 februarie 2019 alți 5 candidați s-au retras/și-au anunțat retragerea: CI – 4 și PDM – 1.

Listele electorale. MO Promo-LEX a constatat că doar în 225 cazuri (24%) din totalul de 928 de interviuri realizate listele electorale au fost transmise în termenul prevăzut de lege, în 30 de cazuri (3%) membrii biroului electoral nu au putut oferi această informație, iar în cazul a 673 de SV (73%) atestăm nerespectarea termenelor de transmitere a listelor electorale către BESV.

Atestăm în continuare diferențe între numărul de alegători din RSA și a celor din listele electorale. Constatăm că membrii BESV operează modificări în vederea îmbunătățirii calității listelor electorale, însă atragem atenția asupra faptului că o parte din acestea se fac în lipsa documentelor confirmative (pentru 84 din 255 identificate).

În baza discuțiilor cu membrii BESV, au fost constatate un șir de deficiențe în listele electorale, cele mai întâlnite fiind: includerea decedaților (23% din SV unde au fost realizate interviuri); erori de adrese (11%) și arondarea eronată a alegătorului la SV/localitate (5%).

În opinia Misiunii, nu este clară ordonarea diferențiată (alfabetic sau pe adrese) a listelor electorale de la diferite BESV, dar aparținând unei și aceleiași localități, sector sau circumscripție.

MO Promo-LEX a adresat o solicitare de informație către Agenția Servicii Publice (ASP) prin care se dorea monitorizarea migrației interne a populației în perioada electorală. Observatorii Promo-LEX au identificat și documentat cel puțin un caz care generează suspiciuni rezonabile privind posibila migrație artificială a alegătorilor dintr-o CU în alta.

Conflicte electorale. În perioada monitorizată, conform observărilor MO Promo-LEX, în cadrul CECE au fost depuse cel puțin 4 contestații, formulate de PL, PSRM și Blocul ACUM, care au vizat coruperea alegătorilor, publicitatea electorală și utilizarea resurselor administrative și a simbolurilor naționale în campania electorală. Totodată, un număr de 6 contestații care vizau acțiunile concurenților electorali din CU a fost remis de la CEC în baza scrisorilor de însoțire către CECE. Potrivit Opiniei consultative a CSJ nr. 103 din 18.01.2019, contestațiile privind acțiunile concurenților electorali din CU urmează să fie examinate în prima instanța de CECEU care a înregistrat concurenții electorali respectivi.

În perioada de referință la CEC au fost depuse 24 contestații, iar în privința a 30 de contestații a fost adoptată o decizie. Majoritatea contestațiilor (23) au fost depuse de reprezentanții formațiunilor politice (14 - PSRM, 3 - PL, 3 - Blocul ACUM, 2 - PPȘ, 1 - PCRM), o contestație fiind depusă de un CI. Cele mai multe contestații vizează nedeclararea fondurilor utilizate (11), utilizarea resurselor administrative în campanie electorală (7), înregistrarea/neînregistrarea concurentului electoral (4) etc.

Litigii electorale. În perioada monitorizată, în instanța de fond au fost depuse 13 cereri de chemare în judecată în materie electorală, 7 - de candidații desemnați de formațiuni politice (1- PN, 2- PPȘ, 2- Blocul ACUM, 2- PSRM), iar 6 - către candidații independenți. La Curtea de Apel Chișinău au fost depuse 3 cereri de chemare în judecată împotriva CEC și 9 cereri de apel împotriva hotărârilor emise de judecătoriile Chișinău, Comrat, Drochia, Hîncești și Orhei. La Curtea Supremă de Justiție au fost depuse 10 cereri de recurs: 2- de către PSRM, 1- PL, 1- de către un candidat independent, 2 - de către organele electorale (CECE 29, CECE 31), 3 - de către un alegător, 1- de către o persoană juridică.

Concurenții electorali. Comparativ cu primele două săptămâni de campanie, MO Promo-LEX constată practic o dublare a numărului de activități electorale. În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 1 085 de evenimente electorale: 31% - PDM; 22% - PSRM, 12% - PPȘ, 11%

- Blocul ACUM, 6% - PN. În funcție de repartizarea geografică acestea au avut loc în următoarele localități: Chișinău (40%), Bălți (8%), Cahul (6%), Strășeni (5%) și Edineț (4%).

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 196 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative, dintre care în 109 cazuri este vizat PDM, în 36 de cazuri - PSRM, în 14 cazuri - Blocul ACUM, în 13 cazuri - CI, în 8 cazuri - PN, în 7 cazuri - PPȘ, în 6 cazuri - PCRM și în 3 cazuri - PL.

Segregate în funcție de tipurile de resurse utilizate, cazurile se referă la *întrunirile electorale organizate în cadrul instituțiilor de stat cu angajații în timpul programului de lucru (168); implicarea funcționarilor publici/cu funcție de demnitate publică în activități de campanie în timpul orelor de muncă (20); atribuirea de către candidați a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici (5); utilizarea instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale (3).*

Observatorii Promo-LEX au raportat, de asemenea, cel puțin 3 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală: PDM (2), PPȘ (1).

Promo-LEX constată cel puțin 3 cazuri de utilizare a publicității electorale, fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare, și cel puțin 65 de cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate (PDM – 31; PPȘ – 13; PSRM – 4; PL și PCRM – 3; ACUM – 2; PN – 1; CI - 3).

MO Promo-LEX constată aproape o dublare a cazurilor în care a fost utilizată publicitatea stradală/promoțională/on-line electorală - cel puțin 2209 situații, dintre care PDM a fost implicat în 30%, PSRM - 26%; PPȘ - 20%; Blocul ACUM – 10% și PN - 5%. Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost ziarele/broșurile, pliantele, afișele – 44%, bannerele stradale - 17%, precum și articolele de vizibilitate (scurte, veste, fulare, genți etc.) – 13%.

Observatorii MO Promo-LEX au raportat, de asemenea, cel puțin 6 cazuri de intimidări/violență/vandalizare cu implicarea candidaților. În trei cazuri concurenții au fost vizați în calitate de victime (PSRM, PCRM, Blocul ACUM și CI), iar într-un caz au provocat intimidarea. Suplimentar, atestăm 5 situații de PR negru.

Finanțarea în campania electorală. Potrivit paginii oficiale a CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX a constatat că 90% din actorii electorali au depus la CEC rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. Astfel, 307 concurenți electorali, printre care 29 CI¹, din totalul de 340 înregistrați la CEC atât în circumscripțiile uninominale (325), cât și în cea națională (15)² au depus rapoarte pentru săptămânile 2 și 3 de campanie electorală.

Volumul total al resurselor financiare cumulate și raportate la CEC de către concurenții electorali, în perioada 2 – 15 februarie 2019, este de 24 343 390 lei cu un sold inițial de 3 124 056 lei, iar quantumul cheltuielilor efectuate este de 24 934 331 lei, soldul final constituind 2 533 115 lei. Sursele de finanțare au fost constituite din viramente bancare din partea a 5 partide politice (PN, PCRM, Blocul ACUM, MPA, PL) de pe contul curent pe contul „Fond electoral”, în quantum de **1 154 750 lei**; donațiile din partea a 15 persoane juridice pentru 4 concurenți electorali (PPȘ, PN, Blocul ACUM, CI Savva Viorel) în quantum de **5 263 050 lei**; donațiile din partea a 894 persoane fizice pentru PDM, Blocul ACUM, PNL, PRM, CI Dumitru Cebotărescu, CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamănă în quantum de **17 613 990 lei**; donațiile materiale din partea a 5 concurenți electorali în sumă de **1 213 635 lei**.

¹ CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamănă, CI Dumitru Cebotărescu, CI Alexandru Cimbriciuc, CI Alexandru Patron, CI Iurii Cărbune, CI Sergiu Biriucov, CI Valeriu Cerba, CI Galina Bostan, CI Mihail Cîrlig, CI Ion Lapicus, CI Oleg Bînzar, CI Viorel Savva, CI Roman Palancica, CI Călin Vieru, CI Boris Volosatîi, CI Alexandru Bujorean, CI Andrei Porubin, CI Sergiu Biriucov, CI Dumitru Pogorea, CI Stela Stîngaci, CI Alexandr Oleinic, CI Oleg Golopeatov, CI Veaceslav Cunev, CI Valentin Dolganiuc, CI Ion Groza, CI Gheorghii Leiciu, CI Anatolie Vengher, CI Nicolae Botgros).

² PPȘ, PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PL, MPA, PVP, PNL, PPDA, PVE

MO Promo-LEX a constatat admiterea donațiilor de către un concurent electoral, cu depășirea plafonului mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul Fond electoral din partea pers. juridice. Astfel, se constată 2 donații în sumă de 1 390 000 lei din partea Ex Factor-Grup SRL, ce au fost virate la data de 14 februarie 2019 pentru PPȘ. Totodată, au fost identificate donații care necesită a fi verificate de către Serviciul Fiscal de Stat (SFS), întrucât depășesc plafonul de 75 000 lei din partea unor persoane fizice care au virat în contul Fond electoral contribuții financiare pentru 2 concurenți electorali (PDM – pentru care a donat 1 persoana fizică și PPȘ – pentru care au donat 14 persoane fizice). În continuare, MO a constatat că un concurent electoral (Valeriu Munteanu/ Blocul ACUM) a sesizat CEC cu privire la o altă presupusă încălcare comisă de PPȘ prin admiterea donațiilor primite pe 14 februarie pe contul Fond electoral, care sunt și donații din partea unor entități ce au desfășurat activități finanțate sau achitate din bani publici cu an înainte de începutul campaniei electorale, acest lucru fiind interzis de Codul electoral.

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX constată că ponderea cea mai mare a cheltuielilor raportate la CEC a fost pentru publicitate – 75% sau 18 688 947 lei și cheltuieli pentru materiale promoționale – 12 % sau 3 098 109 lei; după care urmează cheltuielile pentru evenimente și întruniri – 8% (2 045 667 lei); cheltuieli de transport – 2% (541 246 lei) și alte cheltuieli – 2% (560 362 lei, printre care se regăsesc cheltuieli pentru telecomunicații – 340 000 lei, cheltuieli suplimentare de întreținere – 109 899 lei, cheltuieli de delegare sau detașare a persoanelor (voluntari/observatori) – 11 500 lei, cheltuieli pentru omvds și servicii bancare – 98 963 lei).

MO Promo-LEX constată nedeclararea cheltuielilor pentru oficiile de campanie, staff-ul electoral și agitatorii/observatorii concurenților electorali în ziua alegerilor și își exprimă speranța că acestea se vor regăsi în raportul final privind finanțarea campaniei electorale pe care aceștia urmau să-l depună până la 22 februarie 2019.

În rezultatul comparării datelor raportate la CEC cu cele observate, misiunea a estimat un cuantum de cel puțin 1 082 137 lei care nu au fost raportați.

Discursul instigator la ură. În baza informațiilor raportate de către monitori, au fost identificate cel puțin 4 cazuri în care concurenții electorali au generat mesaje discriminatorii sau alte forme de intoleranță în spațiul public, dintre care: PSRM – 2 situații; Blocul ACUM și candidatul independent Dumitru Cebotărescu - 1.

De cealaltă parte, referindu-ne la concurenții care au fost vizați în discursul de ură, menționăm: Blocul ACUM – de 6 ori, iar PL, PDM, PPȘ și candidatul independent Valeriu Ghilețchi – câte o dată.

Analizând situația din perspectiva tipurilor de exprimări ale urii, observăm că cel mai mult – în cel puțin 5 cazuri – sunt exploatate prejudecățile sexiste și perpetuate stereotipurile de gen în societate, iar în alte 4 cazuri – sunt utilizate exprimări homofobe.

Activitățile de educație și instruire electorală. Atât organizațiile societății civile, cât și autoritățile electorale au continuat activitățile de informare a cetățenilor privind procedurile de vot și au organizat dezbateri electorale atât la nivel național, cât și la nivel de circumscripții uninominale.

Promo-LEX a continuat campania "IEȘI la VOT!" cu sloganul "turul 2 nu va fi. VOTEAZĂ DIN PRIMA!" desfășurând următoarele tipuri de activități: informarea directă a cca 41 000 alegători din 74 de localități (46 CU); organizarea a 7 dezbateri electorale televizate și 6 radiofonice cu participarea candidaților din circumscripția națională; organizarea a 10 dezbateri publice în 10 circumscripții uninominale cu participarea a 29 de candidați din CU; realizarea și promovarea a 2 spoturi video care promovează îndemnul la vot.

Contextual, Promo-LEX și-a exprimat nedumerirea față de acțiunile Blocului ACUM care utilizează în campania sa electorală o sintagmă din sloganul de campanie al Asociației – *turul 2 nu va fi*. Pornind de la principiul bunei credințe, Asociația Promo-LEX a calificat preluarea sintagmei drept o eroare

tehnică și a îndemnat concurentul s-o excludă și să nu admită imprimarea noilor materiale de agitație electorală cu același slogan.

Promo-LEX atrage atenția și asupra Sesizării depuse la CEC de către PDM prin care concurentul califică anumite aspecte din materialele promoționale utilizate în campania Promo-LEX drept agitație politică, de susținere a unui anumit concurent. Asociația respinge acuzațiile ca fiind nefondate, iar argumentele invocate - neîntemeiate.

Pe această cale Promo-LEX atrage atenția tuturor părților implicate în procesul electoral și reiterează faptul că va continua activitatea de educație electorală în aceeași manieră apolitică, consecventă, echidistantă și imparțială.

Activitățile CEC și CICDE în domeniul informării au vizat următoarele: instruirea operatorilor; funcționarea continuă a centrului de apel; informarea suplimentară privind adresele secțiilor deschise în cadrul circumscripțiilor pentru regiunea transnistreană și a celor deschise peste hotarele țării; asigurarea accesibilității procesului electoral.

INTRODUCERE

Raportul nr. 5 este elaborat în cadrul activității Misiunii de Observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 și cuprinde rezultatul monitorizării pentru perioada 6 – 20 februarie 2019. Perioada de monitorizare financiară este 2 – 15 februarie 2019. Monitorizarea listelor electorale s-a realizat în intervalul 2 – 20 februarie 2019.

Raportul de față conține constatările și tendințele principale specifice campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Concluziile și recomandările MO din actualul raport se referă la acțiunile organelor electorale, activitatea concurenților electorali, precum și la domeniile de responsabilitate a autorităților administrației publice pe domeniul electoral.

MO Promo-LEX va prezenta un total de 6 rapoarte de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Misiunea rapoartelor este diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral. După ziua alegerilor va fi elaborat un raport care va include sinteza principalelor aspecte ale organizării și desfășurării votării (de ex., deschiderea și închiderea SV, numărul și tipul incidentelor); rezultatele numărării în paralel a voturilor (PVT) și compararea acestora cu rezultatele oficiale. Raportul final al MO urmează a fi prezentat după data de 28 martie 2019.

Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă.

Monitorizarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către 48 de OTL, câte unul pentru fiecare din cele 46 de circumscripții uninominale (CU) constituite pe teritoriul R. Moldova și controlate de autoritățile constituționale, precum și câte un OTL pentru CU constituite pentru regiunea transnistreană și pentru CU constituite peste hotare. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din secțiile de votare (SV) deschise pe teritoriul R. Moldova. De asemenea, MO intenționează să desemneze OTS și pentru 77 SV peste hotare constituite pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. În ziua scrutinului Misiunea va elabora trei rapoarte intermediare, care vor fi aduse la cunoștința CEC, iar un raport totalizator privind desfășurarea alegerilor în ziua scrutinului va fi prezentat inclusiv opiniei publice după ora de închidere a secțiilor de votare în Republica Moldova.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită³ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Misiunii. MO Promo-LEX gestionează platforma <http://instruire.monitor.md/>, disponibilă în limbile română, rusă și engleză, și care servește pentru informarea alegătorilor și creșterea nivelului de conștientizare de către cetățeni a reglementărilor legale privind desfășurarea alegerilor, prin informarea plenară și imparțială.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor de observare ale MO servesc constatările OTL raportate în baza unor formulare tematiche, precum și informații oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

³ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22 alin. (1) lit. q) și art. 68 al. (5) Cod Electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md, în care orice cetățean poate semnală activități cu tentă electorală, pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea. Totodată, eventualele încălcări care se regăsesc în prezentul document trebuie tratate prin prisma prevederilor art. 68 al. 5 Cod Electoral drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate de către organele electorale conform competenței.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în R. Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Începând cu anul 2009, Asociația organizează Misiuni de observare a alegerilor din R. Moldova, prezenta MO a alegerilor parlamentare fiind a 17-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din: Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”; al Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; al Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

I. CADRUL LEGAL

MO Promo-LEX atenționează asupra modalității de adoptare și a conținutului Circularei emise de CEC în data de 13.02.2019 prin care se stabilesc derogări de la norma legală privind interzicerea agitației electorale în secția de votare. Potrivit acesteia, prezența unui alegător și/sau persoană de încredere a concurentului electoral în incinta secției de votare purtând simbolică unuia concurent electoral nu reprezintă exemplu de agitație electorală. În opinia MO Promo-LEX, interdicția privind agitația electorală, prevăzută la art. 52 alin. (10) Cod electoral, este una absolută în incinta secției de votare și la intrarea în localul secției de votare și nu admite oarecare derogări, indiferent de statutul persoanei în procesul electoral. Suplimentar, considerăm că circulara menționată, prin conținutul său, excedă competențele CEC.

MO Promo-LEX atrage atenția instanțelor de judecată că, odată cu modificarea art. 13 din Codul electoral, la pronunțarea hotărârilor privind aplicarea măsurilor de ocrotire judiciară este necesar de a se decide în privința dreptului la vot, în baza art. 308¹¹ Cod procedură civilă. Astfel, în urma examinării hotărârilor pronunțate în perioada 31.12.2018-20.02.2019 și publicate pe portalul instanțelor de judecată, constatăm că din totalul de 20 de hotărâri, doar în 2 cazuri instanța de judecată s-a pronunțat asupra dreptului la vot a persoanelor asupra cărora a fost decisă instituirea măsurii de ocrotire judiciară.

MO Promo-LEX reiterează că aprobarea utilizării camerelor video în secțiile de votare trebuia să se efectueze prin modificarea Codului electoral, prin care să se examineze oportunitatea includerii unei asemenea măsuri de securizare, efectele acesteia și să evalueze încadrarea noii măsuri în procesele existente. Art. 60 din Codul electoral prevede în mod expres acțiunile care se iau pentru asigurarea securității procesului de votare, iar din această listă de acțiuni lipsesc prevederile privind sistemul de înregistrare video.

1.1. Agitația electorală în secția de votare

La data de 13 februarie 2019, CEC a emis o circulară privind modalitatea efectuării agitației electorale⁴ adresată CECE și Inspectoratului General al Poliției (IGP), prin care, pe lângă prevederile statuate la art. 1 și art. 52 Cod electoral, art. 52 Cod Contravențional și art. 181¹, oferă o noțiune a intrării în localul secției de votare. De asemenea, în vederea aplicării uniforme a legislației, CEC explică situația care nu constituie agitație electorală - un alegător și/sau persoana de încredere a concurentului electoral se prezintă în localul secției de votare purtând articole de vestimentație sau alte accesorii cu simbolică unuia concurent electoral (în măsura în care reprezintă un caz singular, iar subiectul vizat nu îndeamnă pe alegători să voteze pentru unii sau pentru alți concurenți electorali).

Menționăm că **interdicția privind agitația electorală**, prevăzută la art. 52 alin. (10) Cod electoral, **este una absolută** în incinta secției de votare și la intrarea în localul secției de votare și nu admite oarecare derogări. Mai mult, actele subordonate Codului electoral prevăd în mod expres acțiunile/activitățile prohibite în incinta secției de votare.

Potrivit art. 52 alin. (1) Cod electoral, agitația electorală poate fi desfășurată “în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.” Respectiv, purtarea articolelor de vestimentație sau a altor accesorii cu simbolică unuia concurent electoral reprezintă agitație electorală efectuată prin comunicarea non-verbală. În acest sens, considerăm că **intrarea în secția de votare a persoanelor care poartă articole de vestimentație sau alte accesorii cu**

⁴ <https://bit.ly/2GvMu57>

simbolica unui concurent electoral reprezintă continuarea agitației electorale în sensul art. 52 Cod contravențional.

Suplimentar, menționăm că interdicția privind desfășurarea agitației electorale în secția de votare nu reprezintă o îngrădire a accesului liber al alegătorilor în secția de votare, ci o măsură de protecție a libertății de vot a alegătorilor împotriva oricărui fel de presiune.

Chiar dacă admitem situații izolate în care un alegător, aparent neinforma, vine în incinta secției de votare pentru exercitarea dreptului de vot, ar părea absurd să condiționezi intrarea acestuia în localul secției de votare prin dezbrăcarea vestimentației cu simbolica unui concurent electoral, creează totuși confuzie în special mențiunea Comisiei privind permisiunea și prezența persoanei de încredere a concurentului electoral în secția de votare care poartă vestimentație cu simbolica partidului. Menționăm că, în contextul în care persoana de încredere ajută concurentul electoral la desfășurarea campaniei electorale, în timp ce agitația electorală în secția de votare este interzisă, permisiunea pare și mai absurdă. Mai mult, potrivit pct. 10 lit. f) din Regulamentul cu privire la activitatea persoanelor de încredere ale concurenților electorali, persoanelor de încredere *li se interzice să se afle în ziua alegerilor în perimetrul secției de votare sau localul secției de votare, cu excepția timpului necesar exercitării dreptului de vot.*

Considerăm că circulara menționată, prin conținutul său, excedează competențele CEC, deoarece:

- 1) **oferă interpretări ale normelor legale care contravin altor prevederi legale**, inclusiv celor expres stipulate în Regulamentele CEC. Potrivit pct. 58 din Regulamentul privind activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, aprobat prin hotărârea CEC nr. 1734 din 3 iulie 2018, *“este interzis persoanelor care intră în localul secțiilor de votare să poarte la vedere ecusoane, insigne sau alte însemne de agitație electorală”*. Astfel, interdicția privind purtarea la vedere a însemnelor de agitație electorală se referă la orice persoană care intră în localul secției de votare, indiferent de statutul persoanei în procesul electoral (concurrent electoral, reprezentant cu drept de vot consultativ, persoană de încredere, alegător, funcționar electoral) sau dacă este un caz singular.
- 2) **Circulara este adresată și IGP**, care în activitatea sa se conduce de prevederile legale și nu de actele de ordin intern emise de CEC.

Considerăm că în activitatea lor birourile electorale ale secțiilor de votare trebuie să se conducă, în mod prioritar, de prevederile legale, iar circularele emise de organele electorale ierarhic superioare să fie cu titlu de informare.

1.2. Restricțiile dreptului la vot

Potrivit art. 13 Cod electoral, nu au dreptul de a alege persoanele care nu întrunesc condițiile prevăzute la art. 11 Cod electoral - care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova și nu au împlinit vârsta de 18 ani și persoanele lipsite de dreptul la vot prin hotărârea definitivă a instanței de judecată.

Menționăm că interdicția de a vota prin hotărârea definitivă a instanței de judecată a fost instituită prin Legea nr. 238 din 08.11.2018, care a intrat în vigoare la 30.12.2018. Prin urmare, începând cu 30.12.2018, la pronunțarea hotărârilor privind aplicarea măsurilor de ocrotire judiciară, instanțele de judecată trebuie să decidă în privința dreptului la vot, în baza art. 308¹¹ Cod procedură civilă.

În urma examinării hotărârilor privind aplicarea măsurilor de ocrotire judiciară pronunțate în perioada 31.12.2018- 20.02.2019 și publicate pe portalul instanțelor de judecată, constatăm că din totalul de 20 de hotărâri, doar în 2 cazuri instanța de judecată s-a pronunțat asupra dreptului la vot a persoanelor asupra cărora a fost decisă instituirea măsurii de ocrotire judiciară. În unul din cele 2 cazuri instanța de judecată a decis privarea persoanei de dreptul de vot pentru un termen de 10 ani. Cu toate acestea, întrucât hotărârea nu va fi definitivă la 24.02.2019, persoana asupra căreia a fost instituită măsură de ocrotire judiciară își va putea exercita dreptul la vot.

1.3. Înregistrarea video în secțiile de votare

La 8 februarie 2019, prin hotărârea nr. 2265, CEC a aprobat Regulamentul privind funcționarea Sistemului de înregistrare video în secțiile de votare. Menționăm că Promo-LEX a înaintat un set de propuneri și recomandări la etapa consultărilor publice a proiectului regulamentului, o parte din acestea fiind luate în considerare. Cu toate acestea, au rămas incerte aspectele privind durabilitatea/ durata de viață a sistemului de înregistrare video și utilizarea acestuia în cadrul alegerilor parțiale/ locale/ noi/ anticipate și momentul începerii înregistrării video (de la demararea operațiunilor electorale preparatorii sau de la deschiderea secției de votare).

De asemenea, Asociația Promo-LEX a atras atenția asupra faptului că amplasarea laterală a echipamentului pentru înregistrare video nu permite de a evita , în mod absolut, filmarea feței alegătorului, întrucât alegătorul poate fi scund, în scaunul cu roțile sau însoțit de un minor, ceea ce înseamnă că ar putea nimeri în vizorul camerei.

MO Promo-LEX reiterează că aprobarea unei măsuri de securizare și asigurare a transparenței procesului de votare trebuia să aibă loc prin modificarea Codului electoral, prin care să se examineze oportunitatea includerii unei asemenea măsuri, efectele acesteia și evaluarea încadrarea noii măsuri în procesele existente. Art. 60 din Codul electoral prevede în mod expres acțiunile care se iau pentru asigurarea securității procesului de votare. Or, din această listă de acțiuni lipsesc prevederile privind sistemul de înregistrare video.

1.4. Comunicarea observatorilor în ziua alegerilor

Potrivit pct. 19 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, observatorii sunt obligați „să se abțină să facă orice fel de comentarii în public, inclusiv în prezența reprezentanților mass-media sau a unor alte persoane interesate, până la închiderea secțiilor de votare despre observările pe care le-au efectuat”.

Considerăm că această prevedere îngreuează dreptul constituțional al observatorului național privind libertatea gândirii, opiniei, precum și libertatea exprimării, garantată oricărui cetățean în temeiul art. 32 din Constituția RM. *Menționăm că restrângerea libertății de exprimare a observatorului **nu este proporțională situației** în care până la închiderea secțiilor de votare observatorul trebuie să se abțină **de la orice fel de comentarii în public, norma constituțională având forță juridică superioară** celei din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, aprobat prin Hotărârea CEC.*

Cu toate acestea, MO Promo-LEX va continua să-și desfășoare activitatea în conformitate cu prevederile legale, inclusiv va respecta norma prevăzută de pct. 19 din Regulamentul menționat, care atentează la libertatea de opinie și exprimare a observatorilor.

Corespunzător, în ziua scrutinului Misiunea va elabora trei rapoarte intermediare, care imediat vor fi aduse la cunoștința CEC, și după caz, misiunilor apolitice de observare interesate la solicitare, iar un raport totalizator privind desfășurarea alegerilor în ziua scrutinului va fi prezentat inclusiv opiniei publice după ora de închidere a secțiilor de votare în Republica Moldova. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se vor regăsi în rapoartele menționate trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22 alin. (1) lit. q) și art. 68 al. (5) Cod Electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 109 hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. Cele mai multe, cca 62 de hotărâri s-au referit la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Constatăm în continuare aprobarea deciziilor de modificare a componenței CECEU, fiind vorba de un număr de 11 hotărâri. De asemenea, CEC a aprobat 11 hotărâri cu privire la examinarea contestațiilor/sesizărilor depuse de către concurenții electorali.

Comparativ cu perioada precedentă de monitorizare, atestăm o creștere a numărului de observatori acreditați, în special a observatorilor și experților internaționali numărul cărora a crescut de cca 5 ori. În intervalul 6 – 20 februarie 2019, CEC a acreditat în total 1425 persoane în calitate de observatori și experți naționali. Comisia a acreditat, de asemenea, 484 observatori și experți internaționali. Remarcăm creșterea numărului de observatori acreditați din partea concurenților în cadrul CECEU.

În privința constituirii BESV, atragem atenția asupra reamplasării a circa 66% din SV constituite pentru regiunea transnistreană în afara termenului legal pentru constituirea SV, proces ce va îngreuna informarea și accesul alegătorilor din regiunea transnistreană privind locația și deplasarea la secțiile de votare din cadrul CU nr. 47 și 48.

BESV sunt constituite în majoritate din 7, 9 și 11 membri. Dintre partidele politice, PSRM și PDM au delegat cei mai mulți membri în componența BESV. Majoritatea membrilor BESV sunt femei, inclusiv în funcții de conducere.

Din 1490 BESV vizitate în timpul programului de lucru, 1136 (76%) sedii BESV erau deschise, iar 354 (24 %) sedii BESV erau închise. Doar 889 (60%) din BESV au făcut publică informația despre programul lor de lucru, în cele mai dese cazuri la intrarea în sediile BESV sau pe panourile de informații

2.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale (CEC)

În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 109 de hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019.

Conținutul tematic al hotărârilor aprobate. Cele mai multe, cca 62 de hotărâri s-au referit la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Constatăm în continuare aprobarea deciziilor de modificare a componenței CECEU, fiind vorba de un număr de 11 hotărâri aprobate de către CEC în acest sens. De asemenea, CEC a aprobat 11 hotărâri cu privire la examinarea contestațiilor și sesizărilor depuse din partea concurenților electorali înregistrați/desemnați. Menționăm și hotărârea CEC privind stabilirea tirajului⁵ buletinelor de vot pentru SV din CU nr. 1 – 48.

Aspecte ale modificării cadrului legal. În perioada monitorizată, CEC a aprobat Regulamentul privind funcționarea Sistemului de înregistrare video în secțiile de votare.⁶ A fost aprobată și o hotărâre de modificare a Regulamentului cu privire la activitatea persoanelor de încredere ale concurentului electoral, prin care au fost uniformizate prevederile legale referitoare la locul desfășurării agitației electorale de către persoanele de încredere ale concurentului electoral.

⁵ Hotărârea CEC nr. 2289 din 09.02.2019 <https://bit.ly/2V7ZvFe>

⁶ Hotărârea CEC nr. 2265 din 08.02.2019 <https://bit.ly/2tv0yD6>

2.2. Activitatea observatorilor

Conform prevederilor legale⁷ și a Programului calendaristic al CEC, până la 16 februarie 2019 a fost stabilit termenul de depunere la CEC și CECEU a documentelor pentru acreditarea observatorilor naționali și internaționali.

2.2.1. Acreditarea observatorilor de către CEC

În perioada monitorizată, în scopul monitorizării alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019, CEC a aprobat 50 de hotărâri de acreditare a observatorilor naționali și internaționali, 4 hotărâri de acreditare a experților electorali naționali și internaționali și 8 hotărâri de acreditare a interpreților.

În calitate de observatori naționali, CEC a acreditat în total 1413 de observatori: 1114 persoane din partea Asociației Promo-LEX, dintre care 6 persoane sunt acreditate pentru monitorizarea alegerilor în SV constituite în afara RM; 35 observatori din partea Asociației obștești Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova; 2 – a Ambasadei Republicii Federale Germania în R. Moldova; 3 – a Ambasadei Statelor Unite ale Americii în R. Moldova; 5 – a Asociației obștești Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „LOW VISION”; 10 – a Ambasadei Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în R. Moldova; 84 – a Reprezentanței în Moldova a Asociației obștești „HILFSWERK AUSTRIA”; 2 – a Asociației obștești Centrul de Resurse al Organizațiilor Neguvernamentale pentru Drepturile Omului din R. Moldova; 61 – a Asociației obștești a copiilor și tineretului „MOȘTENITORII”; 6 – a Asociației obștești Comunitatea pentru advocacy și politici publice „WatchDog.md”; 158 – a AO “MIRAD”; 2 – a AO “Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”; 6 – a Asociației obștești Centrul de Consultanță și Educație Civică; 1 – a Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos în R. Moldova; 1 – a organizației „Silba - Initiative for Dialogue and Democracy” din Danemarca. Dintre aceștia, 83 – din partea concurenților pentru secțiile de peste hotare: CI Valerii Klimenco – 4; Blocului Electoral ACUM – 52; CI Tatiana Platon – 27.

În calitate de experți electorali naționali, CEC a acreditat 12 persoane din partea CICDE.

În calitate de observatori internaționali, CEC a acreditat în total 478 de observatori: din partea Ambasadei Republicii Polone în R. Moldova – 1 persoană; Biroului de Cooperare al Elveției/ Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în R. Moldova – 2; Ambasadei Republicii Finlanda în R. Moldova cu reședința la București – 1; Misiunii de observare a Comunității Statelor Independente (CSI) – 32; Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) – 221; Centrului pentru Dezvoltarea Sistemelor Electorale, Reforme și Instruiri al Georgiei – 2; Ambasadei Republicii Federale Germania în R. Moldova – 6; Ambasadei Irlandei în R. Moldova cu sediul la București – 1; Ambasadei SUA în R. Moldova – 22; Organizației „World Peace Volunteers” din Ghana – 13; Ambasadei Canadei în R. Moldova cu sediul la București – 1; Adunării Parlamentare a OSCE – 45; Ambasadei Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în R. Moldova – 5; Consiliului Adunării Interparlamentare a Statelor-membre ale CSI – 9; Seimului Republicii Polone – 9; Asociației obștești „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA” – 14; Ambasadei Republicii Franceze în R. Moldova – 1; Ambasadei Republicii Letonia în R. Moldova – 1; Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos în R. Moldova – 3; organizației „Silba - Initiative for Dialogue and Democracy” din Danemarca – 25; Parlamentului European – 42; Organizației pentru Democrație și Dezvoltare Economică (GUAM) – 5; Ambasadei Federației Ruse în R. Moldova – 2; International IDEA – 1; Asociației „Expert Forum” din România – 2; Rețelei Europene a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) – 8.

MO Promo LEX atrage atenția asupra faptului că prin hotărârea CEC din 17.02.2019 a fost admis demersul AO Centrul de Resurse al Organizațiilor Neguvernamentale pentru Drepturile Omului din R. Moldova de acreditare a 4 observatori internaționali. În acest sens apar mai multe dubii cu privire

⁷ Art. 68 alin. (1)-(4) și (6) a Regulamentului privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, aprobat prin hotărârea CEC nr. 332 din 24.10.2006 <https://bit.ly/2By3mo7>

la corectitudinea acreditării acestor persoane în afara oricărui demers de acreditare din partea unei organizații internaționale partenere a CrEDO, care de altfel nu are statut de organizație internațională.

În calitate de **experți electorali internaționali**, CEC a acreditat 6 persoane: din partea Comisiei Electorale Centrale a Republicii Lituania – 2 persoane; Comisiei Electorale Centrale a Republicii Armenia – 2 persoane; Comisiei Electorale Centrale din Republica India – 2 persoane.

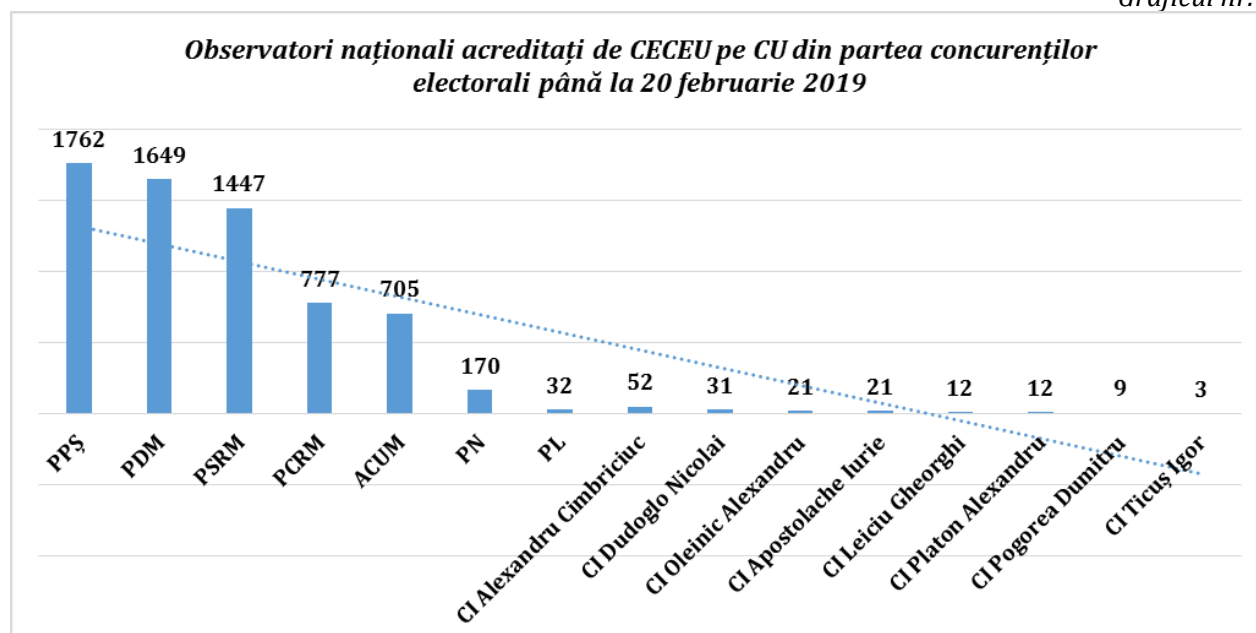
În calitate de **interpreți**, CEC a acreditat 257 persoane: din partea AO „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA” - 17; Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) – 207; Rețelei Europene a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) – 10; Ambasadei Republicii Turcia în R. Moldova – 3; Ambasadei Republicii Polonia în R. Moldova – 11; organizației „Silba - Initiative for Dialogue and Democracy” din Danemarca – 9.

La data de 8 februarie 2019 a fost constituit Oficiul de protocol al observatorilor internaționali pentru alegerile parlamentare și referendumul republican consultativ din 24 februarie 2019⁸.

2.2.2. Acreditarea observatorilor naționali în cadrul CECEU

În perioada monitorizată, constatăm o creștere semnificativă a numărului de observatori acreditați la nivel de CU din partea concurenților electorali și a 2 asociații obștești - AO "Congresul Comunităților Rusești din Republica Moldova" (1431 observatori naționali) și AO "Peligrim-Demo" (4 observatori naționali). Conform Graficului nr.1, sunt prezentate date referitoare la numărul de observatori naționali acreditați de către CECEU până la 20 februarie 2019 din partea concurenților electorali înregistrați (6703 observatori naționali).

Graficul nr. 1

Conform datelor colectate de la CECEU de către observatorii MO Promo-LEX, până la data elaborării prezentului Raport, au fost depuse demersuri de acreditare a observatorilor naționali pe CU din partea mai multor concurenți electorali și a AO "Congresul Comunităților Rusești din Republica Moldova". Astfel, urmează să fie aprobați: observatori naționali pe CU din partea PSRM - 164 persoane; PDM - 206 persoane; PPŞ - 57 persoane; ACUM - 347 persoane; PCRM - 11 persoane; AO "Congresul Comunităților Rusești din Republica Moldova" - 145 persoane.

⁸ Hotărârea CEC nr. 2277 din 08.02.2019 <https://bit.ly/2S9IJU8>

Până la 20 februarie 2019, organele electorale (CEC și CECEU) au acreditat în total 11 058 observatori, dintre care 10 345 observatori naționali (2 834 observatori din partea MO Promo-LEX) și 713 de observatori internaționali.

2.4. Modificarea amplasării secțiilor de votare din CECEU nr. 47 și 48 (regiunea transnistreană)

Prin Hotărârea CEC nr. 2110 din 19.01.2019, a fost decisă amplasarea geografică a celor 47 secții de votare create pentru regiunea transnistreană (22 - pentru CECE nr. 47 și, respectiv, 25 - pentru CECEU nr. 48). În raportul nr. 3 de monitorizare a alegerilor,⁹ MO Promo-LEX a menționat despre faptul că amplasarea majorității SV, deschise în apropiere de regiune, coincide cu punctele de trecere din regiunea transnistreană.

La data de 12.02.2019 (13 zile până la alegeri și în afara termenului legal), prin Hotărârea CEC nr. 2312¹⁰ a fost decisă reamplasarea a 13 SV din CU nr. 47 și, respectiv, 18 SV din CU nr. 48 (regiunea transnistreană). Prin urmare, constatăm că 66% din SV constituite pentru regiunea transnistreană au fost reamplasate. Motivul invocat de autoritatea electorală au fost adresele expediate de IGP și Biroul politici de reintegrare prin care a fost recomandată reducerea SV în zona de securitate (spațiu de pe malul drept al râului Nistru pe o distanță de 15 km) și reamplasarea acestora în alte localități.

Astfel, în cazul CU nr. 47, 14 SV (64%) sunt reamplasate în zone depărtate de punctele de trecere: Chișinău (4), Bălți (2), Șoldănești (2), Soroca (2), Ghindești (2), Orhei (1) și Ungheni (1). În cazul celorlalte 8 SV (36%) - în localitățile de pe malul Nistrului, în apropiere de punctele de trecere: Coșnița (1), Criuleni (1), Doroțcaia (1), Oxentea (2), Rezina (1), Sănătăuca (1) și Ustia (1).

În cazul CU nr. 48, 17 SV (68%) vor fi amplasate în zone depărtate de punctele de trecere: Chișinău (5), Anenii Noi (3), Bălți (2), Cahul (2), Călărași (2) și Ștefan Vodă (3). Celelalte 8 SV (32%) vor fi amplasate în zone relativ apropiate de zonele de trecere: Căușeni (3), Gura Bîcului (1), Hagimus (1), Șoldănești (1), Ștefan Vodă (3) și Varnița (2).

În același context, menționăm că în unele localități considerate a fi în Zona de Securitate a fost păstrată câte o SV (a se vedea Tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Sedii ale SV în zona de securitate

<i>Circumscripție</i>	<i>Localitate</i>	<i>Varianta modificată</i>	<i>Varianta inițială</i>
CECEU nr. 48	Gura Bîcului	1	2
	Hagimus	1	4
	Total	2	6
CECEU nr. 47	Criuleni	1	2
	Doroțcaia	1	2
	Rezina	1	4
	Sănătăuca	1	4
	Total	4	12

2.5. Modificarea numărului de secții de votare peste hotare

Prin Hotărârea Guvernului nr. 30 din 18.01.2019,¹¹ la propunerea MAEIE, a fost aprobată lista SV constituite peste hotare (CU nr. 49, 50 și 51). Ulterior, prin Hotărârea nr. 2109 din 19.01.2019, CEC a adoptat organizarea SV peste hotare în baza Hotărârii Guvernului: 125 SV, dintre care 27 pentru CU nr. 49, 83 pentru CU nr. 50 și, respectiv, 15 pentru CU nr. 51 (3 pentru Canada și 12 - SUA). La data

⁹ Raportul nr. 3 al Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, pagina 20 -

<https://bit.ly/2BjoDRM>

¹⁰ <https://bit.ly/2NhOfcZ>

¹¹ <https://bit.ly/2S0gE5G>

de 07.02.2019, pe pagina oficială a MAEIE,¹² a fost publicat un comunicat prin care se anunța că autoritățile canadiene nu acceptă deschiderea SV extrateritoriale pe teritoriul Canadei.

Ulterior, în comunicatul de detaliere al Ambasadei R. Moldova în Canada din 11.02.2019,¹³ s-a precizat că diferența în procesul de deschidere a SV pe teritoriul Canadei dintre scrutinul electoral din 2016 (alegeri prezidențiale) și cel din 2019 (alegeri parlamentare) este sistemul electoral adoptat de statul care organizează alegerile. Astfel, s-a specificat că *politica Guvernului Canadei, adoptată în 2008, interzice oricărui stat străin includerea Canadei în circumscripții electorale extrateritoriale și deschiderea secțiilor de votare, în care voturile exprimate ar conduce la alegerea unui sau mai multor candidați care ar reprezenta persoane stabilite temporar sau permanent în Canada într-un Legislativ străin*. Declarația respectivă este confirmată și de informația plasată pe pagina oficială a Global Affairs Canada.¹⁴

La data de 11.02.2019, prin Hotărârea Guvernului nr. 95,¹⁵ la inițiativa MAEIE, a fost decisă micșorarea numărului de SV în Canada de la 3 – la 1. CEC a adoptat noile modificări prin Hotărârea nr. 2311 din 12.02.2019.¹⁶

În contextul celor expuse, constatăm că la o distanță de 1,5 ani de la modificarea sistemului electoral, precum și de 5 luni de la stabilirea datei alegerilor parlamentare, autoritățile implicate în organizarea alegerilor nu au asigurat întreprinderea măsurilor de rigoare necesare pentru buna desfășurare a alegerilor. Astfel, în cazul Canadei, concluzionăm că MAEIE a propus Guvernului deschiderea SV peste hotare, fără a clarifica poziția statului-gazdă.

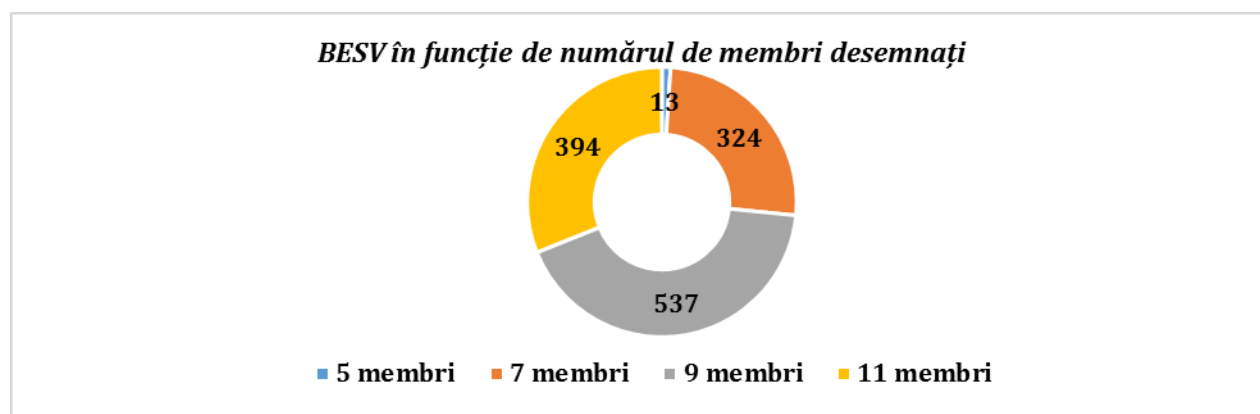
2.6. Activitatea Birourilor Electorale ale Secțiilor de Votare

2.6.1. Componenta BESV

Până la 20 februarie 2019, observatorii MO Promo-LEX au vizitat un număr de 1490 BESV constituite pe teritoriul R. Moldova.

BESV în funcție de numărul de membri desemnați. Din 1490 BESV, observatorii Promo-LEX au obținut informația de la 1268 (85 %) BESV referitoare la componența lor numerică. (A se vedea Graficul nr. 2)

Graficul nr. 2

Conform prevederilor legale, candidaturile a 3 membri ai BESV se propun de către CL, candidaturile celorlalți membri ai BESV se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în

¹² <https://bit.ly/2SfmrV1>

¹³ <https://bit.ly/2El2ioK>

¹⁴ <https://bit.ly/2GzM51x>

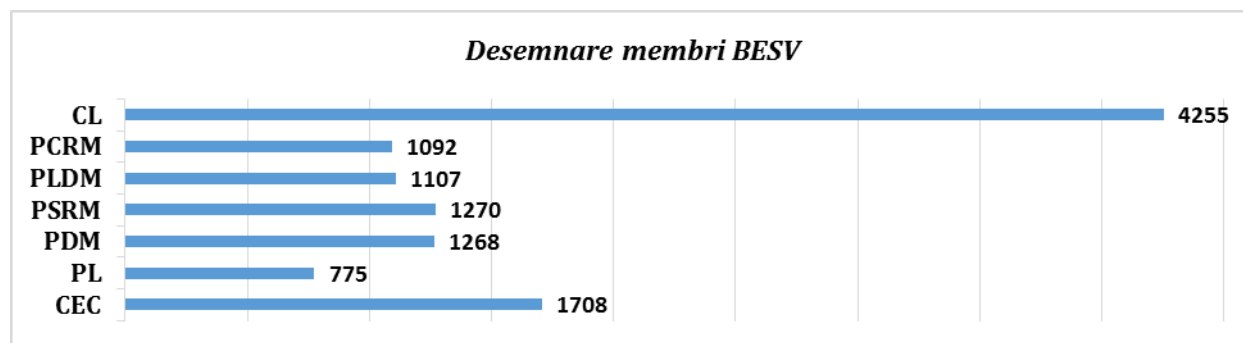
¹⁵ <https://bit.ly/2EnkLRT>

¹⁶ <https://bit.ly/2lsexE2>

Parlament, câte un reprezentant, iar dacă nu este suficient, numărul rămas de membri se completează de CECEU, la propunerea CEC din RFE.

În Graficul nr. 3, am reflectat ponderea desemnării membrilor BESV din partea autorităților și partidelor ce dețin acest drept. Cel mai mare număr de membri desemnați, în 1490 de BESV-uri monitorizate de observatorii Promo-LEX, sunt desemnați de către consiliile locale.

Graficul nr. 3

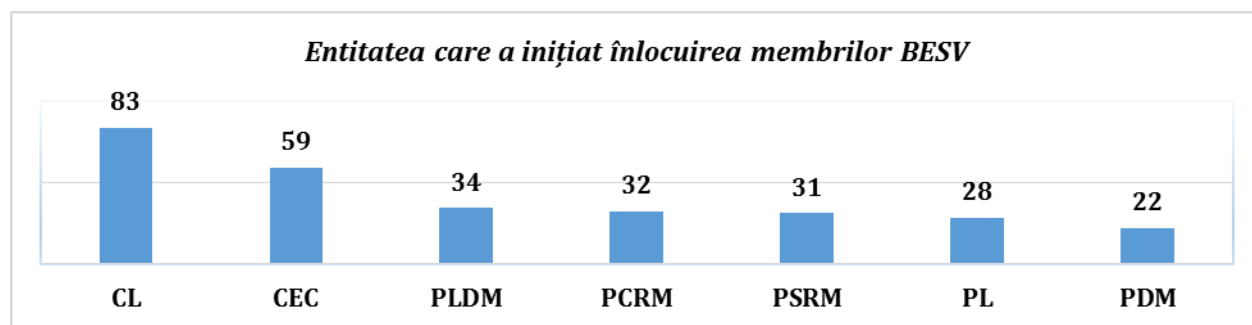

2.6.2. Modificarea componenței BESV

Conform prevederilor legale¹⁷, calitatea de membru BESV încetează odată cu adoptarea hotărârii de modificare a componenței BESV în baza cererii de demisie depuse. Observatorii MO Promo-LEX au raportat 289 cazuri în care entitățile au inițiat modificarea componenței BESV, conform Graficului nr. 4. Cele mai multe modificări au fost făcute la inițiativa consiliilor locale și CEC din RFE. Iar cele mai puține intervenții de acest gen le deține PDM.

Temeiurile în baza cărora membrii au fost înlocuiți, conform hotărârilor BESV, sunt cererile personale, absențele de la 2 ședințe consecutive, cazuri de incompatibilitate (membri desemnați fiind consilieri sau membri de partid).

Graficul nr. 4

2.6.3. Alegerea conducerii BESV

Conform prevederilor legale¹⁸, în decursul a 2 zile de la data constituirii BESV, membrii acestuia aleg din rândul lor președintele, vicepreședintele și secretarul biroului. Conform Programului calendaristic al CEC, termenul limită a fost 31 ianuarie 2019.

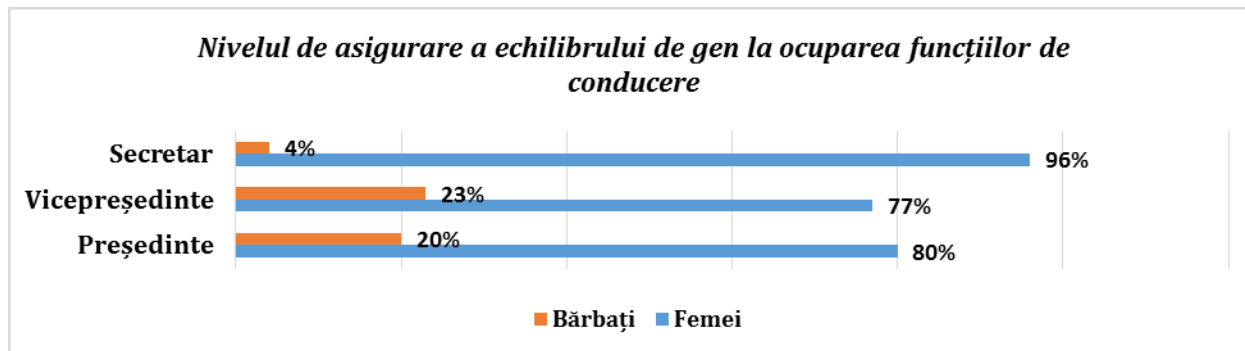
Conform rapoartelor MO Promo-LEX, în cazul a 68 (5%) BESV-uri, hotărârile BESV de alegere a conducerii au fost aprobate pe parcursul lunii februarie curent, cu depășirea termenului limită prestabilit.

¹⁷ Pct. 23-25 din Regulamentul privind activitatea BESV <https://bit.ly/2RWsUF7>

¹⁸ Art. 30 alin. (11) Cod electoral <https://bit.ly/2C7q6dr>

Evaluarea nivelului de asigurare a echilibrului de gen la ocuparea funcțiilor de conducere denotă, în primul rând, o prezență majoritară a femeilor. De asemenea, atestăm o prezență neechilibrată a bărbaților și femeilor la funcțiile de președinte și vice-președinte. Din Graficul nr. 5 observăm tendința bărbaților de a fi aleși preponderent în funcții de conducere. Referitor la poziția de secretar, în cca 96% din cazuri această poziție este ocupată preponderent de către femei.

Graficul nr. 5

Respectarea procedurii de vot la alegerea conducerii BESV. Conform prevederilor legale¹⁹, BESV adoptă hotărâri prin votul deschis exprimat de membrii săi. Observatorii MO Promo-LEX au depistat cel puțin 15 cazuri în care nu a fost respectată procedura de vot deschis la alegerea conducerii, adică situațiile când în procesul-verbal al ședinței BESV nu este indicat expres pentru care funcție s-a votat, câte persoane au votat contra/pro și câte s-au abținut, sau când votul a fost efectuat în scris prin bilețele.

2.6.4. Respectarea programului de muncă

Din 1490 BESV vizitate în timpul programului de lucru, 1136 (76%) sedii BESV erau deschise, 354 (24 %) sedii BESV erau închise. Informația despre programul de lucru al BESV au făcut-o publică doar 889 (60%) din BESV, în cele mai dese cazuri la intrarea în sediile BESV sau pe panourile de informații.

Afișarea publică a listei concurenților electorali la sediul BESV. Conform prevederilor legale²⁰, după expirarea termenului de înregistrare a concurenților electorali, lista acestora se transmite BESV-urilor, pentru a fi afișată public la sediile acestora. Din 1490 de BESV vizitate, doar 341 (cca 23%) au afișat în mod public listele concurenților electorali. La restul BESV-urilor, membrii declarau că nu dețin listele în cauză ori acestea nu au fost transmise de către CECEU.

Promo-LEX își exprimă îngrijorarea față de nerespectarea șanselor egale pentru toți concurenții electorali de a fi făcută publică candidatura acestora la sediile BESV.

Amplasarea sediilor BESV. Potrivit rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, dintr-un număr de 1490 BESV-uri vizitate, 1308 (cca 87%) sedii BESV se află pe aceeași adresă unde se află și SV. Cazurile în care sediile BESV se află în altă locație decât a SV sunt determinate de lipsa agentului termic și postul de muncă de bază al membrilor BESV (în cele mai dese cazuri la primării și gimnazii/liceu).

Observatorii Promo-LEX au raportat un caz în care clădirea unde se află SV nr. 21/6 din s. Mălăiești, r. Criuleni este în stare avariată, fără geamuri.

2.6.5. Accesibilitatea secțiilor de votare

Conform prevederilor legale²¹, organele administrației publice locale se obligă să pună la dispoziția organelor electorale localuri pentru exercitarea drepturilor electorale, care vor fi ușor accesibile

¹⁹ Pct. 29 din Regulamentul privind activitatea BESV <https://bit.ly/2RWsUF7>

²⁰ Pct. 49 din Regulamentul privind activitatea BESV <https://bit.ly/2RWsUF7>

²¹ Pct. 15 - 17 din Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități aprobat prin HCEC nr. 4463 din 26.01.2016 <https://bit.ly/2tuvAeu>

pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, cu o bună și funcțională iluminare electrică, inclusiv încălzire în cazul temperaturilor joase.

Observatorii MO Promo-LEX au raportat cazuri în care nu s-au respectat cerințele legale pentru persoanele cu dizabilități, ceea ce a fost reflectat printr-o statistică, după cum urmează:

- din 1490 SV vizitate, 232 (16%) SV sunt cu acces limitat, ceea ce presupune că edificiul SV este amplasat în locuri greu accesibile pentru persoanele cu dizabilități;
- un număr de 1462 (98%) SV sunt amplasate la parter, iar 28 (2%) SV sunt amplasate la etajul 2 al edificiului sau mai sus;
- dintr-un număr de 483 SV care necesită rampe de acces, doar la 226 (50%) SV acestea au fost instalate;
- dintr-un număr de 1060 SV de la care s-a obținut informație, doar în cazul a 74 (7%) SV erau pregătite rigle, lămpi, lupe care ar facilita exercitarea dreptului de vot pentru persoanele cu nevoi speciale. Acest aspect necesită o atenție sporită din partea organelor electorale, întrucât, conform prevederilor legale, în limita posibilităților, organele administrației publice urmează să asigure persoanelor cu dizabilități dispozitive speciale adaptate sporirii accesibilității acestora la exercitarea de sine stătătoare a dreptului de vot (buletine în limbaj Braille, rigle, lămpi, lupe etc.).

2.6.6. Obstrucționarea accesului observatorilor la documentația electorală

Potrivit art. 68 alin. (5) din Codul electoral, observatorii au acces la toate informațiile cu caracter electoral, la listele electorale, la procesele-verbale întocmite de organele electorale. Contrar celor expuse, persoanele ce s-au prezentat drept președinte și vicepreședinte BESV nr. 23/13 au refuzat atât dreptul observatorului Promo-LEX de a face copii de pe hotărârea BESV de alegere a conducerii, cât și de a lua notițe în baza acesteia. În aceeași manieră agresivă s-a refuzat accesul la listele electorale, pentru a obține informații cu caracter general relevante misiunii de observare. Funcționarii electorali au motivat refuzul prin faptul că așa au fost instruiți în cadrul seminarului de la pretură.

III.DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR

Până la data de 20.02.2019, cu 4 zile înainte de ziua alegerilor, în rezultatul examinării contestațiilor depuse de potențialii candidați cărora le-a fost refuzată înregistrarea de CECEU, instanța de judecată a decis înregistrarea a 7 concurenți electorali, după cum urmează: PPȘ – 4; PCRM – 1 și 2 CI.

De asemenea, până la data de 20 februarie 2019 alți 5 candidați s-au retras sau și-au anunțat retragerea din cursa electorală: CI – 4 și PDM – 1.

3.1. Înregistrarea candidaților la funcția de deputat în circumscripțiile uninominale

Până la data de 20.02.2019, în rezultatul examinării contestațiilor depuse de potențialii candidați cărora le-a fost refuzată înregistrarea de CECEU, instanța de judecată a decis înregistrarea a 7 concurenți electorali, după cum urmează:

- 4 candidați desemnați de PPȘ în: CU nr. 29 (Chișinău – Popenco Inna), nr. 33 (Chișinău – Bivol Ion), nr. 47 (regiunea transnistreană – Doga Asea) și 48 (regiunea transnistreană – Nazarenco Inna). Prin urmare, în cadrul circumscripțiilor uninominale, constatăm înregistrarea a 50 candidați ai PPȘ din cei 50 desemnați (ultima fiind Doga Asea, desemnată în CU 47, care a fost înregistrată la 14.02.2019);
- 1 candidat desemnat de PCRM în CU nr. 4 (Rîșcani – Bărbieru Petru). Prin urmare, din cei 30 candidați desemnați de PCRM, au fost înregistrați 27 concurenți electorali;
- 2 candidați independenți în CU nr. 48 (regiunea transnistreană – Apostolachi Iurie și Melnic Viorel). Prin urmare, din cei 101 candidați independenți desemnați, au fost înregistrați 59 concurenți electorali.

În același context, menționăm că până la data de 20.02.2019, 3 candidați independenți înregistrați s-au retras oficial din cursa electorală:

- Perciun Ion, CECEU nr. 13 (Rezina);
- Ambroci-Ivanov Tamara, CECEU nr. 35 (Căușeni);
- Botgros Nicolae, CECEU nr. 42 (Cantemir).

Suplimentar, menționăm că pe rețelele de socializare, și-au declarat intenția de a se retrage alți 2 concurenți electorali:

- Creciun Oleg, candidat PDM în CECEU nr. 43 (Cahul);
- Savva Viorel, candidat independent în CECEU nr. 51 (SUA și Canada).

În Graficul nr. 6 sunt reflectate datele privind candidații înregistrați în fiecare circumscripție uninominală după hotărârile emise în instanțele de judecată, precum și retragerea oficială a unor candidați din cursă (fără cei care și-au anunțat retragerea pe rețelele de socializare). Prin urmare, constatăm că potrivit situației din 20.02.2019, în circumscripțiile uninominale sunt înregistrați 326 concurenți electorali.

Graficul nr. 6

IV. LISTE ELECTORALE

MO Promo-LEX a constatat că doar în 225 cazuri (24%) din totalul de 928 de interviuri realizate listele electorale au fost transmise în termenul prevăzut de lege, în 30 de cazuri (3%) membrii biroului electoral nu au putut oferi această informație, iar în cazul a 673 de SV (73%) atestăm nerespectarea termenelor de transmitere a listelor electorale către BESV.

Atestăm în continuare diferențe între numărul de alegători din RSA și cel din listele electorale. Constatăm că membrii BESV operează modificări în vederea îmbunătățirii calității listelor electorale, însă atragem atenția asupra faptului că o parte din acestea se introduc în lipsa documentelor confirmative (pentru 84 din 255 identificate).

În baza discuțiilor cu membrii BESV, au fost constatate un șir de deficiențe în listele electorale, cele mai întâlnite fiind: includerea persoanelor decedate (23% din SV unde au fost realizate interviuri); erori de adrese (11%) și arondarea eronată a alegătorului la SV/localitate (5%).

În opinia Misiunii, nu este clară ordonarea diferențiată (alfabetic sau în funcție de adrese) a listelor electorale de la diferite BESV, dar aparținând unei și aceleiași localități, sector sau circumscripție.

MO Promo-LEX a adresat o solicitare de informații Agenției Servicii Publice (ASP) prin care își exprima intenția de a monitoriza migrația internă a populației în perioada electorală. Observatorii Promo-LEX au identificat un caz care trezește suspiciuni rezonabile privind posibila migrație artificială a alegătorilor.

În perioada 2 februarie 2019 – 20 februarie 2019, MO Promo-LEX a monitorizat calitatea listelor electorale prin realizarea interviurilor cu membrii BESV și observarea listelor. Pe parcursul perioadei de referință, observatorii Promo-LEX au desfășurat 1124 de vizite în vederea realizării interviurilor la SV, în timpul programului de lucru. În cadrul acestor vizite s-a reușit interviuarea în doar 928 (83%) de cazuri. În celelalte 196 cazuri (17%) interviurile nu au fost realizate datorită SV închise și/sau lipsei membrilor în SV în timpul programului de activitate stabilit.

4.1. Recepționarea listelor electorale și accesibilitatea acestora în SV. Conform prevederilor art. 44 din Codul electoral, CEC transmite listele electorale către APL, misiunile diplomatice și oficiile consulare cu 22 de zile înainte de alegeri (până la 1 februarie 2019, inclusiv), după care, cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor (până la 3 februarie 2019, inclusiv), listele electorale devin accesibile în localurile SV²². În acest fel, alegătorilor li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință de listele electorale și de a verifica corectitudinea întocmirii lor.

MO Promo-LEX a constatat că doar în 225 cazuri (24%) din totalul de 928 de interviuri realizate listele electorale au fost transmise în termenul prevăzut de lege, în 30 de cazuri (3%) membrii biroului electoral nu au putut oferi această informație, iar în cazul a 673 SV (73%) constatăm nerespectarea termenelor de transmitere a listelor electorale către BESV.

4.2. Comparația datelor din RSA cu cele din liste electorale. Pentru a analiza eventualele diferențe cantitative între datele din RSA și cele din listele electorale, acolo unde a fost posibil, observatorii au comparat aceste surse.

a. Numărul de alegători. Sub aspect comparativ, observatorii au raportat că din cele 898 de interviuri realizate în cazul a 206 SV (23%), datele obținute din RSA au indicat același număr de alegători, însă în 242 de cazuri (27%) datele obținute nu coincid.²³ Prin urmare, în cele 242 de cazuri s-au constatat variații ale numărului de alegători, spre exemplu: număr mai mare de alegători

²² Conform pct. 62 și 63 din Programul calendaristic al CEC pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor Parlamentului RM din data de 24 februarie 2019

²³ Motivele oferite de către membrii BESV privind neconcordanța datelor sunt: migrația alegătorilor, modificarea datelor alegătorilor ulterior desfășurării interviurilor cu observatorii, decesul persoanelor.

indicat în RSA decât de facto în listele electorale disponibile în SV – 159 SV (divergența maximă privind numărul de alegători a fost înregistrată la SV 3/19 - 334 de alegători²⁴) sau de partea opusă în RSA erau indicați mai puțini alegători decât în liste – 83 SV (SV 46/32 - 228 alegători²⁵). În restul 450 de cazuri (50%) nu a fost posibilă compararea datelor.²⁶

b. *Atestarea în listele electorale a ultimelor înregistrări operate în RSA.* În cadrul interviurilor desfășurate cu registratorii²⁷ a fost solicitată informația privind ultimele înregistrări operate în RSA pentru a fi comparată cu datele din listele electorale.²⁸ Conform datelor obținute, constatăm că în cazul a 9 SV 16 dintre alegători introduși în RSA nu se regăsesc în listele electorale.²⁹ În privința ultimelor modificări operate în statutul alegătorului "decedat", în RSA a fost constatat că în cazul a 51 de SV nu au fost operate modificările necesare de excludere a 59 de persoane decedate (a se vedea Tabelul 2). Aceste constatări reflectă un circuit de date incomplet sub aspectul de transpunere a informației din RSA în listele electorale.

Tabelul nr. 2. Lista SV în care modificările din RSA privind "statutul de persoană decedată" nu au fost transpuse în listele electorale din BESV

Persoane decedate (59)	Nr. BESV
	1/30; 3/35; 3/36; 3/43; 3/44; 3/45; 5/38; 6/48; 6/52; 6/53; 12/7; 14/43; 19/55; 21/11; 32/7; 32/8; 35/1; 35/24; 35/35; 35/36; 36/17; 36/33; 37/10; 37/12; 37/27; 37/32; 37/37; 37/41; 38/20; 38/9; 39/33; 39/34; 39/40; 39/42; 41/23; 41/26; 41/30; 41/45; 41/47; 41/5; 42/12; 42/40; 42/42; 42/48; 43/16; 43/18; 43/23; 43/29; 46/17; 46/26; 46/33;

4.3. Modificări operate în listele electorale. În conformitate cu Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale³⁰, BESV poate opera în listele electorale modificări la datele personale ale alegătorilor. Astfel, în perioada monitorizată, observatorii au constatat că au fost operate 255 modificări (în cazul a 39 SV din 928 de interviuri realizate), dintre care în cazul a 171 modificări au fost anexate acte doveditoare, însă pentru 84 dintre modificări actele respective lipseau.

4.4. Probleme identificate în listele electorale. În conformitate cu datele furnizate de către observatorii MO Promo-LEX, în baza discuțiilor cu membrii birourilor, au fost constatate unele deficiențe în ceea ce privește calitatea și conținutul listelor electorale (a se vedea Anexa 2). Astfel, cea mai mare pondere a deficiențelor identificate în listele electorale se referă la:

- existența persoanelor decedate (213 BESV – 564 cazuri),
- erori de adrese (adrese inexistente/greșite: 49 BESV – 1046 cazuri; adrese cu calificativ diferit: 26 BESV; denumiri diferite pentru aceeași adresă: 23 BESV),
- arondarea eronată a alegătorului la SV/localitate (45 BESV- 928 cazuri),
- lipsa alegătorilor în listele de bază (26 BESV – 395 cazuri),
- lipsa datelor din buletinul de identitate al alegătorului (14 BESV – 65 cazuri),

²⁴ Conform datelor obținute de către observatorii Promo-LEX, pentru Edineț, Brătușeni, SV 3/19 în RSA erau indicați 2601 de alegători, iar în listele electorale ale SV – 2267 de alegători.

²⁵ Conform datelor obținute de către observatorii Promo-LEX, pentru UTAG, Tomai, SV 46/32 în RSA erau indicați 2003 de alegători, iar în listele electorale ale SV – 2231 de alegători.

²⁶ Motivele imposibilității de comparare a datelor se referă la nerealizarea interviurilor cu registratorii, imposibilitatea segregării informației pe circumscripție electorală și/sau pe secție de votare.

²⁷ Această activitate a fost reflectată în rapoartele Misiunii de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 nr. 2 – 4, <https://bit.ly/2Ek0OfU>

²⁸ Aspecte metodologice: observatorii au solicitat informații privind ultimele 3 înregistrări operate (alegători înscriși) în RSA pentru o SV selectată aleatoriu din aria de responsabilitate a fiecărui registrator, pentru ca ulterior să fie comparată cu datele din listele electorale.

²⁹ Cele 9 SV menționate sunt: SV 3/35, SV 4/18, SV 6/9, SV 6/52, SV 21/25, SV 32/27, SV 37/27, SV 39/34, SV 39/40.

³⁰ Secțiunea 3, <https://bit.ly/2DUyMXW>

- identificarea persoanelor străine la domiciliul alegătorilor (12 BESV – 309 cazuri),
- lipsa adresei alegătorului în listele electorale (10 BESV – 1090 cazuri),
- cazuri în care nu au fost salvate modificările operate de membrii BESV la alegerile precedente (2 BESV – 4 cazuri).

4.5. Ordonarea listelor electorale. Observatorii Promo-LEX au constatat faptul că din 498 de SV în 307 cazuri listele electorale au fost ordonate alfabetic după numele, prenumele alegătorilor (în cazul satelor/ comunelor, sectorul Botanica al or. Chișinău, Rezina, Leova, Hîncești, Șoldanești ș.a.), iar în 185 cazuri după denumirea străzii (sectoarele Buiucani, Centru, Ciocana, Rîșcani ale or. Chișinău, Bălți, Cahul, Ungheni ș.a.).

Totuși, în cel puțin 6 cazuri (localitățile Băcioi, Codru, Roșu, Popeasca), listele electorale din cadrul SV au fost ordonate conform celor două moduri de aranjare. Menționăm că acest fapt, pe de o parte, poate crea confuzie pentru alegători, de cealaltă parte, în localitățile urbane trezește suspiciuni privind potențiala camuflare a situațiilor de concentrare a alegătorilor la una și aceeași adresă, complicând observarea migrației artificiale a acestora.

4.6. Fenomenul "migrării artificiale" a alegătorilor. Acest fenomen se referă la situația în care alegătorii își modifică reședința în preajma alegerilor, de regulă în mod ordonat. În timpul vizitei sale, observatorul Promo-LEX a identificat că, în perioada 22- 25 ianuarie 2019, primăriile Corjova și Bălăbănești, r. Criuleni, au recepționat *Înștiințări* despre schimbarea domiciliului permanent/temporar al locuitorilor satelor. Astfel, 33 de alegători și-au înregistrat domiciliul permanent în or. Chișinău, sectorul Ciocana, fiind radiați din primăriile respective. Analiza datelor raportate de către observatorii Promo-LEX ne permit să constatăm faptul că, deși alegătorii aparent nu dețin grad de rudenie între ei, aceștia s-au înregistrat la doar 3 adrese din or. Chișinău câte 2, 11 persoane și, respectiv – 22 persoane. În acest sens, menționăm că MO Promo-LEX a expediat o scrisoare de acces la informații cu caracter electoral către Agenția Servicii Publice privind fluctuațiile populației în perioada electorală.³¹

³¹ Scrisoarea Promo-LEX nr. 66 din 13.02.2019

V. LITIGII ȘI CONFLICTE ELECTORALE

În perioada monitorizată, conform observărilor MO Promo-LEX, în cadrul CECE au fost depuse cel puțin 4 contestații formulate de PL, PSRM, Blocul ACUM. Acestea au vizat coruperea alegătorilor, publicitatea electorală și utilizarea resurselor administrative și a simbolurilor naționale în agitația electorală. Totodată, un număr de 6 contestații care vizau acțiunile concurenților electorali din CU a fost remis de la CEC în baza scrisorilor de însoțire către CECE. Potrivit Opiniei consultative a CSJ nr. 103 din 18.01.2019, contestațiile privind acțiunile concurenților electorali din CU urmează să fie examinate în prima instanța de CECEU care a înregistrat concurenții electorali respectivi.

La CEC au fost depuse 24 contestații, iar în privința a 30 de contestații a fost luată o hotărâre. Majoritatea contestațiilor (23) au fost depuse de reprezentanții formațiunilor politice (14- PSRM, 3- PL, 3- Blocul ACUM, 2 -PPȘ, 1- PCRM), o contestație fiind depusă de un CI. Cele mai multe contestații vizează nedeclararea fondurilor utilizate (11), utilizarea resurselor administrative în campanie electorală (7) înregistrarea/neînregistrarea concurentului electoral (4) etc.

În perioada monitorizată, în instanța de fond, au fost depuse 13 cereri de chemare în judecată în materie electorală, 7 - de către candidații desemnați de formațiuni politice (1- PN, 2-PPȘ, 2- Blocul ACUM, 2-PSRM), iar 6 - de către candidați independenți. La nivelul Curții de Apel au fost depuse 3 cereri de chemare în judecată împotriva CEC și 9 cereri de apel împotriva hotărârilor emise de judecătorii Chișinău, Comrat, Drochia, Hîncești și Orhei. La Curtea Supremă de Justiție au fost depuse 10 cereri de recurs: 2- de către PSRM, 1- PL, 1- de către un candidat independent, 2 de către organe electorale (CECE 29, CECE 31), 3- depuse de către un alegător, 1- de către SRL „Reforma- Art” împotriva PDM.

5.1. Conflicte electorale

În perioada monitorizată, conform observărilor MO Promo-LEX, în cadrul **consiliilor electorale de circumscripție au fost depuse cel puțin 4 contestații** (CU 5, CU 15, CU 18 și CU 22). Contestațiile au fost formulate de reprezentanții formațiunilor politice (PL, PSRM, Blocul ACUM) împotriva acțiunilor/ inacțiunilor PPȘ (2) și PDM și a vizat coruperea alegătorilor, publicitatea electorală, utilizarea resurselor administrative și a simbolurilor naționale în agitația electorală. În vederea soluționării contestațiilor, 3 dintre acestea au fost remise, conform competenței, Inspectoratului de Poliție. Totodată, un număr de 6 contestații care vizau acțiunile concurenților electorali din CU a fost remis de la CEC în baza scrisorilor de însoțire către CECE. Potrivit Opiniei consultative a CSJ nr. 103 din 18.01.2019, contestațiile privind acțiunile concurenților electorali din CU urmează să fie examinate în prima instanța de CECEU care a înregistrat concurenții electorali respectivi. Dintre contestațiile remise de la CEC, cel puțin o contestație a fost respinsă prin hotărârea CECE (CU 12).

În perioada 06.02.2019-20.02.2019 **la CEC au fost depuse 24 de contestații**. Tot în perioada de referință, CEC s-a expus în privința a 30 de contestații³² pe marginea cărora a adoptat hotărâri. Majoritatea contestațiilor (23) au fost depuse de reprezentanții formațiunilor politice (14- PSRM, 3- PL, 3- Blocul ACUM, 2 -PPȘ, 1- PCRM), o contestație fiind depusă de un candidat independent.

15 contestații au fost depuse împotriva acțiunilor, inacțiunilor concurenților electorali³³, dintre care 9- împotriva PDM, 3- împotriva PPȘ, câte 1- împotriva PCRM, PSRM și PRM. Șapte contestații au fost depuse împotriva consiliilor electorale de circumscripție (2 - împotriva CECEU nr. 48), iar 2- împotriva posturilor de televiziune.

Cele mai multe contestații vizează nedeclararea fondurilor utilizate (11), utilizarea resurselor administrative în campanie electorală (7), înregistrarea/neînregistrarea concurentului electoral (4),

³² Numărul contestațiilor în privința cărora a fost luată o decizie în perioada de monitorizare, chiar dacă contestația a fost depusă în afara termenului de monitorizare, adică înainte de 06.02.2019

³³ O contestație a fost depusă inclusiv împotriva acțiunilor Președintelui RM, Igor Dodon.

finanțarea campaniei electorale de persoane sau organizații care nu au dreptul să o facă, coruperea alegătorilor, stabilirea ordinii de înscriere în buletinul de vot ș.a.

Din totalul contestațiilor soluționate, în privința a 12 dintre ele a fost emisă o hotărâre, 2 fiind de admitere, iar 10 - de respingere. Trei contestații au fost comasate și a fost emisă o hotărâre prin care au fost respinse contestațiile. În privința a 8 contestații au fost emise scrisori de restituire a acestora, iar în privința a 9 contestații - scrisori de remitere spre competență (6- către CECEU, 2- către CCA, 1- către IGP) iar 2 contestații au fost retrase de contestatari. O contestație nu a fost soluționată, deoarece a fost depusă și în instanța de judecată.

Referitor la termenul soluționării litigiilor, constatăm că 7 contestații au fost soluționate în termenele legale. Totuși, în cazul a 5 contestații, termenul legal de soluționare a fost depășit, cel mai mult fiind depășit în cazul contestațiilor PSRM vs. CECEU nr. 5 și Culacli Valeriu vs. CECEU nr. 48 (soluționate în termen de 7 zile). În cadrul ședințelor publice ale CEC raportorii desemnați pentru examinarea acestor contestații au comunicat public că pe marginea procedurilor menționate au fost prezentate probe suplimentare, precum și necesitatea unui termen suplimentar pentru a examina contestațiile menționate. În privința scrisorilor restituite și remise spre competență, menționăm că termenul legal de 2 zile a fost respectat în toate cazurile.

Suplimentar, menționăm că în perioada monitorizată la CEC au fost depuse cel puțin 48 de sesizări de către PSRM, 10 sesizări de către Blocul ACUM și o sesizare de către PRM.

5.2. Litigii electorale

Instanța de fond. În perioada monitorizată au fost depuse **13 cereri de chemare** în judecată în materie electorală, 7 - de către candidații desemnați de formațiuni politice (1- PN, 2-PPȘ, 2- Blocul ACUM, 2-PSRM), iar 6 - de către candidați independenți³⁴.

Nouă contestații au fost depuse împotriva hotărârilor de înregistrare sau neînregistrare emise de organele electorale (2 - CECE 4, CECE 5, 3 - CECE 29, CECE 39, CECE 47, CECE 48), o contestație împotriva hotărârii organului electoral de aplicare a avertismentului concurentului electoral (CECE 46) și 3 - împotriva acțiunilor concurenților electorali de agitație electorală cu utilizarea simbolurilor naționale/ internaționale (PSRM) și utilizarea resurselor administrative (PDM, PPȘ).

În ceea ce privește soluționarea litigiilor în perioada monitorizată, Judecătoria Orhei (CU 18), Drochia (CU 4, CU 5), Chișinău (CU 25, CU 29, CU 31, CU 33, CU 47, CU 48), Bălți (CU 10), Comrat (CU 46) și Hîncești (CU 22, CU 39) au pronunțat 15 hotărâri (10 - de respingere a cererilor, 5 hotărâri de admitere) și 3 încheieri (1 - de restituire a cererii și 2 încheieri de a nu se da curs cererii de chemare în judecată).

Prin hotărârile de admitere a cererilor de chemare în judecată, au fost anulate hotărârile CECE de refuz a înregistrării candidaților desemnați de PPȘ -Nazarenco Inna, Doga Asea, Bivol Ion, Inna Popenco, precum și a candidatului independent - Ghelici Fiodor.

Referitor la termenele de soluționare a litigiilor electorale, menționăm că majoritatea au fost soluționate în termen, cu excepția a 4 litigii, 2 dintre care au fost soluționate în termene de 4 zile³⁵, un litigiu a fost soluționat în termen de 8 zile³⁶ și un litigiu a fost soluționat în termen de 10 zile³⁷.

Curtea de Apel. În perioada monitorizată au fost depuse **3 cereri de chemare în judecată** împotriva CEC și **9 cereri de apel** împotriva hotărârilor emise de judecătoria Chișinău, Comrat, Drochia, Hîncești și Orhei.

³⁴ 3 cereri de chemare în judecată cu același obiect au fost depuse de Erica Zucec, de 2 ori nefiindu-le dat curs.

³⁵ Gamețchi Tatiana vs. CECEU 4 și Bogaticu Victor vs. CECEU 4

³⁶ Bivol Ion vs. CECEU 33 -termenul indicat include și termenul de examinare a recursului asupra încheierii de restituire (3 zile), cu casarea acesteia.

³⁷ Urecheanu Sergiu (PN) vs. CECEU 25 - termenul indicat include și termenul de examinare a excepției de neconstituționalitate ridicate (4 zile)

Reclamanți ai cererilor de chemare în judecată sunt PSRM (2) și Aparatul Președintelui RM și PL, și privesc agitația electorală cu utilizarea simbolurilor naționale și a resurselor administrative în campania electorală, precum și înregistrarea/ neînregistrarea concurentului electoral. Toate cererile de chemare în judecată au fost soluționate în termenele legale prevăzute de Codul electoral și au fost respinse ca nefondate.

Șapte cereri de apel au fost respinse ca nefondate, iar în privința a 2 cereri de apel au fost emise decizii de casare (în parte sau total) a hotărârilor instanței de fond. Prin una din decizii a fost dispusă, inclusiv, obligarea CECE 39 să-l înregistreze pe Vasile Colța în calitate de candidat la funcția de deputat. Din totalul cererilor de apel, 3 au fost soluționate în termen de 4 zile, iar una - în termen de 5 zile calendaristice, contrar prevederii legale prevăzute la art. 74 alin. (7) care prevede termenul de 3 zile calendaristice. Celelalte 5 cereri de apel au fost soluționate în termen legal.

Curtea Supremă de Justiție. În perioada de referință au fost depuse **10 cereri de recurs**: 2 - de către PSRM, 1- PL, 1- de către un candidat independent, 2 de către organe electorale (CECE 29, CECE 31), 3 - depuse de către un alegător, 1- de către o persoană juridică.

Din totalul cererilor de recurs, în privința a 2 cereri au fost emise decizii de respingere a recursului, litigiile fiind soluționate în termene de 4³⁸ și, respectiv, 5 zile calendaristice³⁹ cu depășirea termenului legal prevăzut de Codul electoral. În privința celorlalte cereri, care au fost soluționate în termene legale, au fost emise încheieri de inadmisibilitate a recursului (4), de restituire a cererii (3) și de încetare a procesului, ca urmare a retragerii recursului(1).

³⁸ Vladimir Mizdrenco (PSRM) vs. Iurie Urzica (PDM)

³⁹ PSRM vs. CEC

VI. CONCURENȚII ELECTORALI

Comparativ cu primele două săptămâni de campanie, MO Promo- LEX constată practic o dublare a numărului de activități electorale. În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 1 085 evenimente electorale: 31% - PDM; 22% - PSRM, 12% - PPȘ, 11% - Blocul ACUM, PN -6%. În funcție de repartizarea geografică, acestea au avut loc în: Chișinău (40%), Bălți (8%), Cahul (6%), Strășeni (5%) și Edineț (4%).

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 196 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative. În cazul a 109 din acestea este vizat PDM, în 36 de cazuri – PSRM, 14 cazuri – Blocul ACUM, 13 cazuri – CI, 8 cazuri – PN, 7 cazuri – PPȘ, 6 cazuri - PCRM și 3 cazuri – PL.

Segregate în funcție de tipurile de resurse utilizate, cazurile se referă la: întrunirile electorale organizate în cadrul instituțiilor de stat cu angajații în timpul programului de lucru (168); implicarea funcționarilor publici/cu funcție de demnitate publică în activități de campanie în timpul orelor de muncă (20); atribuirea de către candidați a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici (5); utilizarea instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale (3).

Observatorii Promo-LEX au raportat, de asemenea, cel puțin 3 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri electorale: PDM (2), PPȘ (1).

Promo-LEX constată cel puțin 3 cazuri de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare și 65 de cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate (PDM – 31; PPȘ – 18; PSRM – 4; PL și PCRM – 3; ACUM – 2; PN – 1; CI - 3).

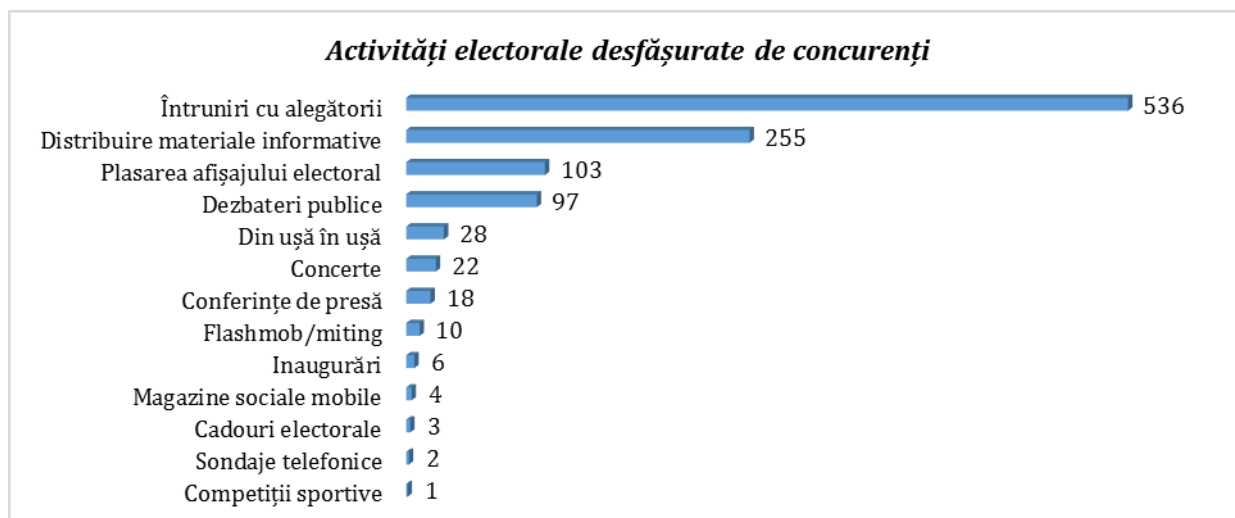
MO Promo-LEX constată aproape o dublare a cazurilor în care a fost utilizată publicitatea stradală/promoțională/on-line electorală - cel puțin 2209 de situații. Dintre acestea, PDM- 30%, PSRM - 26%; PPȘ - 20%; Blocul ACUM – 10% și PN - 5%. Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost ziarele/broșurile, pliantele, afișele – 44%, bannerele stradale - 17%, precum și articolele de vizibilitate (scurte, veste, fulare, genți etc.) – 13%.

Observatorii MO Promo-LEX au raportat, de asemenea, 6 cazuri de intimidări/violență/vandalizare cu implicarea candidaților. În trei cazuri concurenții au fost vizați în calitate de victime (PSRM, PCRM și CI), iar într-un caz au provocat intimidarea. Suplimentar, atestăm 5 situații de PR negru.

6.1. Activități de campanie

În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 1 085 evenimente electorale. Dintre acestea, 31% au fost realizate de PDM, 22% - de PSRM, 12% - de PPȘ, 11% - de ACUM și, respectiv,, 6% - de PN (a se vedea Anexa nr. 4). În funcție de regiunile în care sunt organizate, cele mai multe s-au desfășurat: în Chișinău (40%), Bălți (8%), Cahul (6%), Strășeni (5%) și Edineț (4%).

Activitățile cele mai solicitate de către concurenți au fost: întrunirile cu alegătorii (49%), distribuirea materialelor cu caracter informativ (23%), activități de plasare a afișajului electoral (9%) și dezbaterile electorale publice (9% - a se vedea Graficul nr. 7).

6.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

Dat fiind faptul că legislația națională în domeniul utilizării resurselor administrative în perioada electorală este una insuficientă, MO Promo-LEX amintește că în Rapoartele de observare facem referință, în special, la standardele internaționale în domeniu, care prevăd că "utilizarea resurselor administrative în scopuri partizane de către partidele de la guvernare și candidații lor, cum ar fi utilizarea funcțiilor și a echipamentelor guvernamentale" ar trebui să fie interzisă.⁴⁰

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 196 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative. În cazul a 109 din acestea este vizat PDM, în 36 de cazuri – PSRM, 14 cazuri – Blocul ACUM, 13 cazuri – CI, 8 cazuri – PN, 7 cazuri – PPȘ, 6 cazuri – PCRM și 3 cazuri – PL.

Cantitativ, cele mai multe cazuri raportate se referă la **întrunirile electorale organizate în cadrul instituțiilor de stat și cu angajații acestor instituții, în timpul programului de lucru al acestora – 168**. De asemenea, din punctul de vedere al impactului, MO Promo-LEX atrage atenția asupra: **utilizării instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale – 3 cazuri; implicarea funcționarilor publici/cu funcție de demnitate publică în activități de campanie în timpul orelor de muncă – 20 cazuri; atribuirea de către candidați a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici – 5 cazuri**.

În perioada de raportare, observatorii MO Promo-LEX au constatat **utilizarea** de către PDM **a instituțiilor statului** în scopul acumulării capitalului politic. La acest subiect, au fost constatate cel puțin 3 cazuri:

1) La data de 22.01.2019, cu 3 zile până la începutul campaniei electorale, dar în plină perioadă electorală, președintele PDM, în cadrul unui briefing săptămânal de la sediul partidului, a anunțat despre mai multe proiecte la care lucrează Guvernul și care, din afirmațiile acestuia, urmau a fi votate în prima lectură în noua sesiune parlamentară (începută la data de 07.02.2019):

- Acordarea ajutorului financiar unic de 600 lei cu ocazia sărbătorilor de Paște (similar celui din decembrie, pentru pensionari și alte pături sociale cu venit de până la 2000 lei - aproximativ 600

⁴⁰ Raportul Comisiei de la Veneția privind abuzul de resurse administrative în perioada proceselor electorale - <https://bit.ly/2QtIzIS>

mii persoane). Proiectul de lege⁴¹ a fost înregistrat în Parlament la data de 29.01.2019 și prevede acordarea unui spor unic în sumă de 600 lei pentru fiecare beneficiar de pensii a căror plată nu depășește 2000 lei, precum și beneficiarilor de toate tipurile de alocații de stat (cu excepția celor pentru îngrijire, însoțire și supraveghere). În cadrul ședinței Parlamentului din 07.02.2019, proiectul a fost votat în prima lectură.

- *Majorarea indemnizației unice oferite la nașterea fiecărui copil de la 6 mii lei la 10 mii lei și acordarea suportului lunar de 200 lei familiilor pentru fiecare copil până la vârsta de 18 ani.* De aceste modificări vor beneficia peste 670 mii copii. Deja la data de 29.01.2019, proiectul de lege⁴² a fost înregistrat în Parlament, iar în cadrul ședinței Parlamentului din 07.02.2019 proiectul a fost votat în prima lectură. Menționăm că subiectul respectiv a fost intens utilizat de PDM în campania electorală ca promisiune deja realizată.

2) La data de 11.02.2019, în cadrul ședinței Guvernului, a fost supus dezbaterii proiectul Hotărârii de Guvern *pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/dotare a instituțiilor de educație timpurie și a Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal.* Concomitent, a fost analizat și proiectul Hotărârii de Guvern *pentru aprobarea Listei instituțiilor potențial beneficiare de investiții, selectate pentru proiectele de renovare și/sau dotare a instituțiilor de educație timpurie și a Listei instituțiilor potențial beneficiare de investiții, selectate pentru proiectele de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal* (concomitent cu regulamentele corespunzătoare).

La data de 12.02.2019, în Monitorul Oficial nr. 48, a fost publicată Hotărârea Guvernului nr. 93 din 11.02.2019 privind aprobarea *Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/dotare a instituțiilor de educație timpurie și a Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal.*

Ulterior, la data de 15.02.2019, în Monitorul Oficial nr. 49, a fost publicată Hotărârea Guvernului nr. 94 din 15.02.2019 privind aprobarea *Listei instituțiilor potențial beneficiare de investiții, selectate pentru proiectele de renovare și/sau dotare a instituțiilor de educație timpurie și a Listei instituțiilor potențial beneficiare de investiții, selectate pentru proiectele de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal.* Menționăm că pe pagina web a guvernului nici până la publicarea prezentului raport nu a fost publicat proiectul hotărârii menționate în scopul argumentării criteriilor care au stat la baza selectării instituțiilor respective de educație.

Conform prevederilor hotărârii enunțate, a fost planificată renovarea a 77 instituții de educație care sunt, în special, din circumscripțiile uninominale unde candidează liderii PDM, urmând a fi alocată suma de 35 mln. lei. Astfel, cele 77 instituții de educație au fost repartizate, după cum urmează:

- 38 instituții de educație din CU 17, Nisporeni – candidat PDM Vladimir Plahotniuc;
- 25 instituții de educație din CU 22, Ialoveni – candidat PDM Monica Babuc;
- 10 instituții de educație din CU 20, Strășeni – candidat PDM Pavel Filip;
- 2 instituții de educație din CU 8, Florești – candidat PDM Eugeniu Nichiforciuc;
- 1 instituție de educație din CU 13, Rezina - candidat PDM Eleonora Gaur;
- 1 instituție de educație din CU 14, Telenești - candidat PDM Vadim Lelic.

3) În luna februarie, din numele președintelui PDM, Vladimir Plahotniuc, au fost expediate alegătorilor aproximativ 1 milion de scrisori prin care se atribuie PDM meritele pentru proiectele "Prima Casă", "Drumuri bune pentru Moldova", se informează despre oferirea alocațiilor pentru

⁴¹ Pagina oficială a Parlamentului - <https://bit.ly/2MOLQzF>

⁴² Pagina oficială a Parlamentului - <https://bit.ly/2HVqDW5>

copii și alte promisiuni electorale. În minim 3 cazuri, în cadrul a mai multe localități, a fost raportată distribuirea acestor scrisori de angajații Î.S. "Poșta Moldovei", cu toate că acestea nu aveau timbre poștale de expediere.

În activitățile de promovare a candidaților **în campania electorală** au fost utilizate resurse administrative prin **implicarea funcționarilor publici/cu funcție de demnitate publică**, în timpul orelor de muncă al acestora, în desfășurarea activităților de campanie electorală. Observatorii Promo-LEX au raportat 20 astfel de cazuri, în toate fiind vizați candidații PDM:

- 1) La data de 06.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 22, Monica Babuc, la întrunirea electorală desfășurată cu angajații S.A. Drumuri Ialoveni.
- 2) La data de 06.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, directorul Institutului Național de Metrologie – Anatolie Melenciuc și primarul s. Gangura - Marcel Bobeica au însoțit și susținut candidatul PDM în CU 37, Ion Sula, la întrunirea electorală de la Grădinița din s. Gangura, Ialoveni.
- 3) La data de 07.02.2019, s-a constatat participarea șefului adjunct al Direcției Generale Învățământ Cahul, dl Valeriu Baban, care a însoțit și susținut candidatul PDM în CU nr. 43, Oleg Creciun, la întrunirile electorale în s. Vadul lui Isac, Cahul.
- 4) La data de 07.02.2019, șeful Direcției Învățământ General Cimișlia, Mihai Popescu, a solicitat telefonic instituțiilor de învățământ din cel puțin 3 localități (Cimișlia, Gura Galbenei, Lipoveni) să asigure participarea elevilor claselor a 12-a la întrunirea cu reprezentanții PDM (Caravana PDM la Cimișlia).
- 5) La data de 07.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 22, Monica Babuc, la întrunirea electorală de la LT „Petre Ștefănuță” din Ialoveni.
- 6) La data de 07.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 22, Monica Babuc, la întrunirea electorală de la Casa de Cultură din Văsieni, Ialoveni.
- 7) La data de 07.02.2019, Cristina Rață (Schibinschi), director al Centrului Multifuncțional Briceni, a însoțit și susținut PDM la întrunirile electorale din Criva, Briceni.
- 8) La data de 07.02.2019, șeful IMSP Centrul de Sănătate din Slobozia Mare, Cahul, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 43, Oleg Creciun, la întrunirea electorală în școală și în Centrul de Sănătate din localitate.
- 9) La data de 08.02.2019, vicepreședintele CR Telenești, Vasile Harghel, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 37, Ion Sula, la întrunirea electorală de la Grădinița din Sărătenii Vechi, Telenești.
- 10) La data de 08.02.2019, Secretarii de stat ai MSMPS, Anastasia Oceretnîi și Nelea Rusu, Secretarul de stat al MADRM, Dorin Andros, au însoțit și susținut PDM la întrunirile electorale în Comrat și Ceadâr Lunga, UTAG (Caravana PDM).
- 11) La data de 11.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 22, Monica Babuc, la întrunirea electorală de la Î.S. „Poșta Moldovei”, Ialoveni.
- 12) La data de 12.02.2019, primara mun. Strășeni, Valentina Casian, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 20, Pavel Filip, la întrunirea electorală de la Primăria Strășeni.

- 13) La data de 12.02.2019, primara mun. Strășeni, Valentina Casian, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 20, Pavel Filip, la întrunirea electorală de la Fabrica de Cablaj din Strășeni.
- 14) La data de 12.02.2019, directorul gimnaziului, primarul localității și directorul grădiniței au însoțit și susținut candidatul PDM în CU 36, Nicolae Molozea, la întrunirea electorală în Copceac, Ștefan Vodă.
- 15) La data de 12.02.2019, șeful Secției Evidență și Documentare a Populației, Centrul Multifuncțional Bălți, Cecilia Graur, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 10, Serghei Iordan, la întrunirile electorale în Bălți.
- 16) La data de 12.02.2019, șeful Secției Cultură și Turism, CR Criuleni, Valentina Bobeico, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 21, Veaceslav Burlac, la întrunirea electorală cu șefii Caselor de Cultură, bibliotecilor, școlilor de arte etc. în Centrul de Cultură și Tineret Grigore Sîrbu din Criuleni.
- 17) La data de 12.02.2019, președintele interimar al CR Rezina, Vasile Gobjilă, a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 13, Eleonora Graur, la întrunirea electorală în Cinișeuți, Rezina.
- 18) La data de 13.02.2019, primara mun. Strășeni, Valentina Casian a însoțit și susținut candidatul PDM în CU 20, Filip Pavel, la evenimentul de inaugurare a simbolului "EU iubesc Strășeni", oferit drept cadou de candidat or. Strășeni.
- 19) La data de 15.02.2019, președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu, a însoțit și susținut PDM la întrunirile electorale în Ialoveni (Caravana PDM la Ialoveni).
- 20) La data de 15.02.2019, primarul, secretarul interimar al localității și un membru BESV au mers prin localitate pentru a aduna oameni la întâlnirea cu candidatul PDM în CU 35, Grigore Repeșciuc, în sala de festivități a gimnaziului din s. Opaci, Căușeni.

Utilizarea resurselor administrative prin ***asumarea de către candidați a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici*** a fost raportată în 5 situații, în toate fiind vizat PDM, după cum urmează:

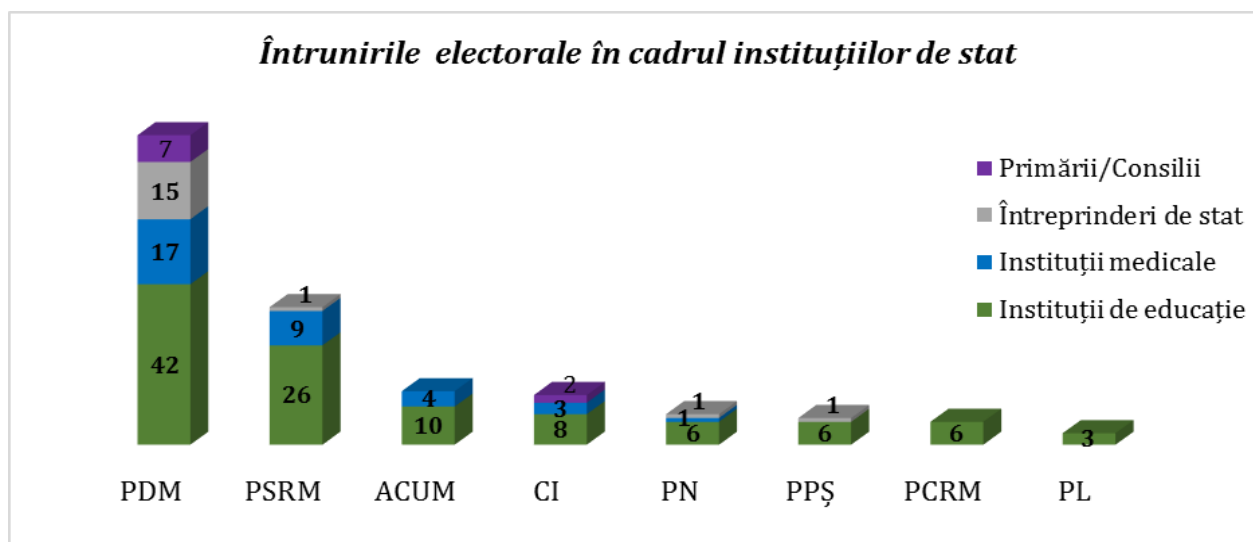
- 1) La data de 08.02.2019, candidatul PDM în CU 21, Veaceslav Burlac, președinte suspendat al CR Criuleni, a participat la inaugurarea *Centrului de Zi pentru Persoanele în Etate*, finanțat din bugetul public al comunei Hrușova, Criuleni. Președintele comunei, Parascovia Cotovici, l-a prezentat drept președinte al CR Ialoveni, menționând despre contribuția acestuia la deschiderea centrului. În discursul său, dl Burlac a menționat că din 25 februarie 2019 se va implica activ la extinderea Centrului.
- 2) La data de 08.02.2019, Monica Babuc a participat la inaugurarea liniei de troleibuze din Ialoveni, alături de președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu. Postarea candidatei pe rețele de socializare: *Atunci când mulți oameni îți spun despre o problemă a lor, ajungi să o simți ca și cum ar fi și a ta. Iată că acesta e un caz în care s-a dovedit că atunci când există oameni binevoitori și capabili, soluții se găsesc. Mă bucur că le-am putut fi și eu alături în așa moment frumos pentru comunitate.*
- 3) Candidatul PDM în CU 8, Eugeniu Nichiforciuc, alături de președintele CR Florești, Ștefan Paniș, a participat la inaugurarea Oficiului Poștal din s. Ciutulești, r. Florești. Postarea candidatului pe rețelele de socializare: *Încă o promisiune dată oamenilor din Ciutulești a fost îndeplinită. De acum înainte, angajații oficiului poștal din localitate vor avea condiții decente de muncă, iar sătenii vor putea să primească pensiile, indemnizațiile, să plătească facturile, să primească și să trimită scrisori și colete rapid, fiind deserviți calitativ. #FapteNuVorbe.*
- 4) La data de 11.02.2019, Monica Babuc a participat la inaugurarea terenului de joacă de la LT Ruseștii Noi, alături de președintele CR Ialoveni, Lilian Caramanu (împreună au tăiat panglica).

Postarea candidatei pe rețelele de socializare: *un frumos exemplu al unei comunități din Moldova și încă o dovadă că, atunci când toți își unesc forțele, lucruri minunate se pot face. Liceul Teoretic Ruseștii Noi are, de astăzi, un modern teren de sport multifuncțional, la renovarea căruia au contribuit autoritățile raionale, părinții elevilor, dar și voluntari ai Corpului Păcii. Partidul Democrat va continua să susțină educația din țara noastră.*

- 5) La data de 15.02.2019, candidatul PDM în CU 8, Eugeniu Nichiforciuc, alături de președintele CR Florești, Ștefan Paniș a participat la inaugurarea cantinei școlii din Roșietici, Florești, reparată capital din bani publici. Postarea candidatului pe rețelele de socializare: *în așa mod ne respectăm promisiunea să le oferim copiilor toate condițiile pentru ca ei să se poată concentra pe studii. Atunci când există o administrație locală responsabilă, susținută de autoritățile centrale, nimic nu este imposibil.*

În același context, menționăm că în perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat 168 cazuri în care **întrunirile electorale au fost organizate în cadrul instituțiilor de stat și cu angajații acestor instituții, în timpul programului de lucru al acestora** (a se vedea Anexa nr. 1). Dintre acestea, în 81 de cazuri este vizat PDM, în 36 de cazuri – PSRM, 14 cazuri – Blocul ACUM, 13 cazuri – CI, 8 cazuri – PN, 7 cazuri – PPȘ, 6 cazuri – PCRM și 3 cazuri – PL (a se vedea Graficul nr. 8).

Graficul nr. 8

6.3. Activități ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat **cel puțin 3 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri electorale**. În 2 cazuri este vizat PDM, iar în unul – PPȘ.

În cazul PPȘ, au fost raportate următoarele situații:

- La data de 09.02.2019, pentru aproximativ 40 copii și 4 adulți din s. Cîșlița Prut, Cahul, a fost organizată o excursie la OrheiLand;

În cazul PDM, au fost raportate următoarele situații:

- La data de 12.02.2019, candidatul PDM în CU 20, Pavel Filip a lansat la Strășeni campania "Eu iubesc Strășeni", donând orașului macheta cu înscrierea simbolică "EU iubesc STRĂȘENI" amplasată în oraș;⁴³

- La data de 12.02.2019, candidatul PDM în CU 8, Eugeniu Nichiforciuc, a participat la deschiderea festivă a unei săli de sport, amenajată cu inventar sportiv modern, în s. Gura Căinarului, Florești. Atât în baza informației plasate pe rețelele de socializare ale autorității publice locale, cât și în urma discuțiilor cu primarul localității, s-a constatat că candidatul PDM a contribuit financiar la deschiderea sălii respective. Postarea pe rețelele de socializare ale APL: *Aducem sincere mulțumiri dlui deputat Eugen Nichiforciuc pentru efortul depus și contribuția materială adusă la deschiderea Centrului comunitar Sănătate din comuna noastră.*

6.4. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea imaginii autorităților publice

MO Promo-LEX constată activități ce pot fi calificate drept implicare a Președintelui R. Moldova și a Bașcanului UTAG în promovarea candidaților desemnați de către PSRM pentru alegerile parlamentare.

Amintim că art. 52 alin. (8) din Codul electoral prevede că "nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. [...]". Totodată, am pune la îndoială însăși posibilitatea Președintelui R. Moldova de a se implica în susținerea unui concurent electoral, desemnat de un partid politic, atâta timp cât art. 123 alin. (2) din Codul electoral îl obligă să renunțe la calitatea de membru al vreunui partid politic încă la etapa de validare a mandatului.

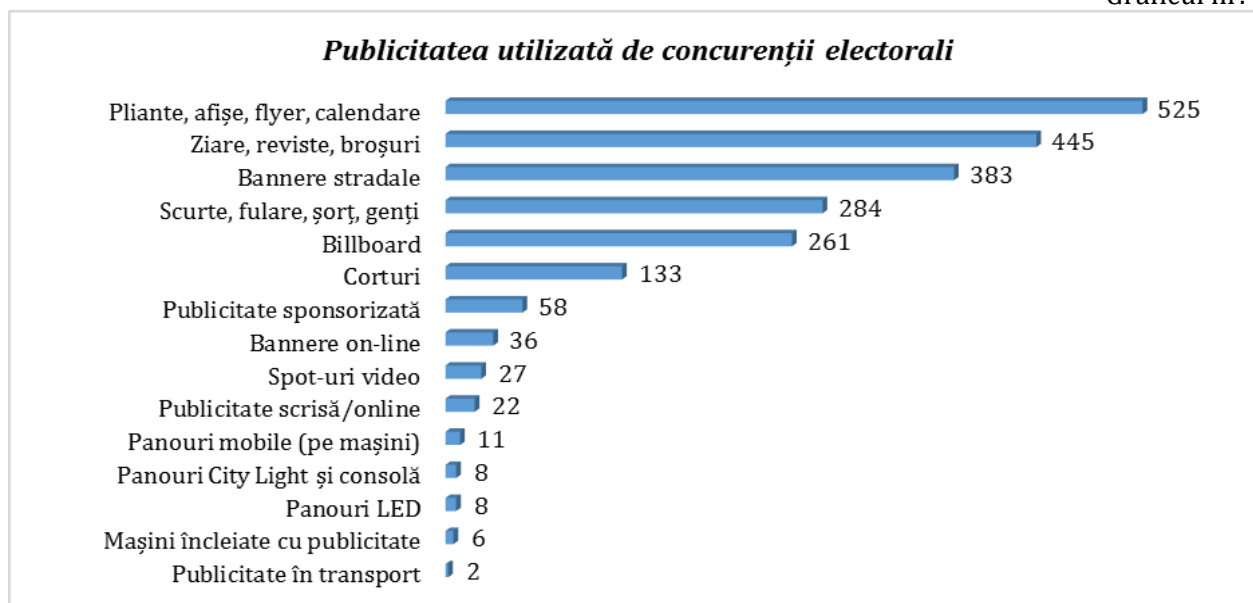
În cazul Președintelui R. Moldova în contextul promovării Anului Familiei Tradiționale (scop în care sunt premiate familiile cu mulți copii), Igor Dodon a participat în data de 13 februarie 2019 la Ștefan Vodă la întâlnirea cu cetățenii, pe parcursul căreia, cu toate că nu nominalizează direct candidatul pentru care urmează să voteze, Igor Dodon analizează critic reformele sociale implementate de guvernare în pragul perioadei electorale și solicită celor prezenți să voteze candidații care vor conlucra cu Președinția pentru a asigura implementarea reformelor dorite. A fost accentuat faptul că trebuie să fie asigurată o majoritate parlamentară dispusă să conlucreze cu Președinția.

În cazul Bașcanului UTAG, a fost constatat cel puțin un caz în care Irina Vlah, aflându-se la o întrunire cu cetățenii la Istanbul, Turcia (9 – 10 februarie 2019), a solicitat ca aceștia să voteze PSRM, în calitate de partid care susține UTAG.

6.5. Publicitatea stradală/promoțională/on-line electorală

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 2209 de situații în care a fost utilizată publicitatea stradală/promoțională/on-line electorală. Dintre acestea, 30% au fost ale PDM, 26% - ale PSRM, 20% - PPS, 10% - Blocul ACUM și 5% - PN (a se vedea Anexa nr. 6). Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost ziarele/broșurile, pliantele, afișele – 44%, bannerele stradale - 17%, precum și articolele de vizibilitate (scurte, veste, fulare, genți etc.) – 13% (a se vedea Graficul nr. 9).

⁴³ <https://bit.ly/2GzZMNY>

6.6. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

În baza rapoartelor observatorilor Promo-LEX, *constatăm 3 cazuri de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare și 65 de cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate.*

Astfel, conform art. 70, alin. (6) din Codul Electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul „Electorală”.

Contrar celor expuse, însă, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 cazuri în care au fost distribuite afișe și broșuri electorale fără informația privind data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care le-a tipărit: 1 caz – CI Artur Croitor (afișe), 1 caz – CI Diana Grosu (afișe) și PPȘ (broșuri format A5 de 12 pagini cu imagini ale candidaților în CU din partea PPȘ).

Concomitent, în conformitate cu prevederile pct. 14 din *Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare*,⁴⁴ este interzisă amplasarea afișelor electorale în alte locuri decât cele stabilite de legislație.

Contrar celor expuse, monitorii Promo-LEX au raportat 65 cazuri de plasare a publicității electorale în locuri neautorizate (pereți, piloni, copaci, în stațiile de transport public, garduri, instituții de stat etc.), după cum urmează:

- PDM 31 cazuri: (Chișinău (10), Bălți (1), Cahul (1), Rezina (6), Căușeni (1), Strășeni (1), Criuleni (1), Ialoveni (1), Dondușeni (1), Drochia (1), Edineț (2), Florești (1), Rîșcani (4));
- PPȘ: 18 cazuri (Orhei (5), Cahul (3), Chișinău (8), Ialoveni (1), Florești (1));
- PSRM: 4 cazuri (Chișinău (2), Cahul și Leova);
- PL 3 cazuri: (Chișinău (2), Cahul (1));
- PCRM: 3 cazuri (Chișinău (2) și Edineț);

⁴⁴ Hotărârea CEC nr. 3328 din 28.04.2015 - <https://bit.ly/2W2zkkx>

- Blocul ACUM: 2 cazuri (Chișinău);
- CI Valeriu Cerba: 1 caz (Chișinău);
- CI Ion Groza: 1 caz (Cahul);
- CI Călin Vieru: 1 caz (Chișinău);
- PN: 1 caz (Cahul);

6.7. Situații ce pot fi calificate drept acte de violență în campania electorală

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat 6 cazuri de intimidări/violență/vandalizare cu implicarea candidaților. În 5 cazuri concurenții au fost vizați în calitate de victime (PSRM, PCRM, Blocul ACUM și 2 CI), iar într-un caz au provocat intimidarea:

- La data de 09.02.2019, au fost vandalizate un billboard și un panou mobil(pe camion) ale PSRM;
- La data de 17.02.2019, aproximativ la ora 14:00, candidatul independent Alexei Frunze s-a deplasat în s. Delacău, Grigoriopol (stânga Nistrului), intenționând să desfășoare o întrunire electorală cu alegătorii. În scurt timp, la fața locului s-au prezentat reprezentanții "miliției transnistrene", au reținut candidatul și au plecat într-o direcție necunoscută. Ulterior a fost constatat că CI a fost somat să părăsească regiunea, fiindu-i interzisă agitația electorală.
- La data de 18.02.2019, candidatul PCRM în CU nr. 7, Elena Bodnarenco, a postat pe rețele de socializare poze în care este vizibilă spargerea geamului de la oficiul PCRM din Soroca. În postare, candidata indică că urmele lăsate în geam sunt de gloanțe.
- La data de 15.02.2019, un angajat-cameraman al televiziunii locale BTV, în timp ce filma intrarea în primăria s. Sadovoe, Bălți, fără a suporta vătămări corporale, a fost lovit de la spate de automobilul candidatului PDM în CU 9, Serghei Buzurnîi. Șoferul a plecat de la fața locului. Scopul aflării cameramanului în preajma primăriei a fost intenția de a documenta prezența afişelor electorale pe geamul primăriei – fapt interzis de legislația în vigoare.
- La data de 20.02.2019, reprezentanții Blocului ACUM s-au deplasat în or. Sîngera la o întrunire electorală planificată.⁴⁵ Acolo, aceștia au fost întâlniți și agresați verbal de un grup organizat de persoane adunate (în jur de 15-20 bărbați tineri, echipați cu minim 2 megafoane pentru amplificarea scandărilor).
- Pe data de 06.02.2019, CI pe circumscripția uninominală nr.33 – Boris Volosatîi, a fost agresat de un grup de persoane necunoscute. Potrivit declarațiilor dlui Volosatîi acesta a fost amenințat cu moartea de mai multe persoane în timp ce împărțea pliante electorale, iar motivul agresiunii este participarea sa în campanie electorală.

6.8. Cazuri ce pot fi calificate drept PR negru

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX a raportat cel puțin 5 cazuri de PR negru pentru concurenții electorali. În 3 cazuri este vizat Blocul ACUM, 1 caz – PPȘ, 1 caz – PDM, 1 caz – PSRM (comun cu Blocul ACUM), 1 caz – forțele de la guvernare.

- La data de 06.02.2019, în rețeaua internet a fost publicat un spot video⁴⁶ în care PPȘ este reflectat în calitate de proiect promovat și susținut de PDM;
- În rețelele media au fost publicate poze privind distribuirea pliantelor Blocului ACUM în care apar liderii Blocului ACUM alături de Veaceslav Platon și ex-premierul Vlad Filat cu mesajul *noi vom face dreptate și îi vom scoate la libertate*.

⁴⁵ <https://bit.ly/2V8L6IE>

⁴⁶ <https://bit.ly/2EmdKRd>

- La data de 11.02.2019, PDM a tipărit 1 milion de pliante în care afirmă că în cazul accederii la putere a Blocul ACUM și PSRM, aceștia vor stopa cursul de dezvoltare a statului prin: neachitarea salariilor, nu va fi posibilă întoarcerea la muncă în Rusia, nu vor fi acordate alocațiile pentru copii, tinerele familii vor fi lăsate pe drumuri prin stoparea proiectului "Prima casă", va fi reluată închiderea școlilor, vor crește costurile pentru serviciile medicale.
- La data de 15.02.2019, prin intermediul poștei electronice de la adresa de mail pr.gaburici.uninominal@gmail.com, a fost distribuită în adresa jurnaliștilor, precum și a observatorilor, o invitație la "un eveniment festiv neformal (atmosferă detașată) organizată de candidatul PDM în CU nr. 31, Chiril Gaburici, cu participarea liderului PDM, Vladimir Plahotniuc". Extras din mesaj: *Evenimentul va avea loc pe data de 16 februarie 2018, începând cu ora 20.00, în sala de banchete Majestic, aflată pe strada Calea Orheiului 22. La eveniment vor participa circa 250 de angajați în cadrul staffului electoral al candidatului Gaburici.*
- La data de 20.02.2019, a fost raportată plasarea afișelor A4, fără date tipografice, alături de afișele Blocului ACUM pentru candidatul în CU 33, Andrei Năstase. Mesajul afișelor este: *Nu#ACUM NU VOTĂM PROSTUL SATULUI!.*

VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Potrivit paginii oficiale a CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX constată că 90% din actorii electorali au depus la CEC rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. Astfel, 307 concurenți electorali printre care 29 CI⁴⁷, din totalul de 340 înregistrați la CEC atât în circumscripțiile uninominale (325), cât și în cea națională (15)⁴⁸ au depus rapoarte pentru săptămânile 2 și 3 de campanie electorală.

Volumul total al resurselor financiare cumulate și raportate la CEC de către concurenții electorali, în perioada 2 – 15 februarie 2019, este de 24 343 390 lei cu un sold inițial de 3 124 056 lei, cuantumul cheltuielilor efectuate este de 24 934 331 lei, soldul final constituind 2 533 115 lei. Sursele de finanțare le-au constituit viramente bancare din partea a 5 partide politice (PN, PCRM, Blocul ACUM, MPA, PL) de pe contul curent pe contul „Fond electoral”, în cuantum de **1 154 750 lei**; donațiile din partea a 15 persoane juridice pentru 4 concurenți electorali (PPȘ, PN, Blocul ACUM, CI Savva Viorel) în cuantum de **5 263 050 lei**; donațiile din partea a 894 persoane fizice pentru PDM, Blocul ACUM, PNL, PRM, CI Dumitru Cebotărescu, CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamăna în cuantum de **17 613 990 lei**; donațiile materiale din partea a 5 concurenți electorali în sumă de **1 213 635 lei**.

MO Promo-LEX a constatat admiterea donațiilor de către un concurent electoral, cu depășirea plafonului mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul Fond electoral, din partea pers. juridice. Astfel, am constatat 2 donații în sumă de 1 390 000 lei din partea ExFactor-Grup SRL, ce au fost virate la data de 14 februarie 2019 pentru PPȘ. Totodată, au fost identificate donații care necesită a fi verificate de Serviciul Fiscal de Stat (SFS), întrucât depășesc plafonul de 75 000 lei din partea unor persoane fizice care au virat în contul Fond electoral contribuții financiare pentru 2 concurenți electorali (PDM – pentru care a donat 1 p.f. și PPȘ – pentru care au donat 14 p.f.).

În continuare, misiunea a constatat că un concurent electoral (Valeriu Munteanu/ Blocul ACUM) a sesizat CEC cu privire la o altă încălcare comisă de PPȘ prin admiterea donațiilor primite la 14 februarie pe contul Fond electoral, care sunt și donații din partea unor entități ce au desfășurat activități finanțate sau achitate din bani publici cu an înainte de începutul campaniei electorale, acest lucru fiind interzis de Codul electoral.

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX constată că ponderea cea mai mare a cheltuielilor raportate la CEC este pentru publicitate – 75%, adică 18 688 947 lei și cheltuieli pentru materiale promoționale – 12 %, în cuantum de 3 098 109 lei; urmând cheltuielile pentru evenimente și întruniri – 8% (2 045 667lei); cheltuieli de transport – 2% (541 246 lei) și alte cheltuieli – 2% (560 362 lei, printre care se regăsesc cheltuieli pentru telecomunicații – 340 000 lei, cheltuieli suplimentare de întreținere – 109 899lei, cheltuieli de delegare sau detașare a persoanelor (voluntari/observatori) – 11 500 lei, cheltuieli pentru omvsd și servicii bancare – 98 963 lei).

MO Promo-LEX constată lipsa declarării cheltuielilor pentru oficiile de campanie, staff-ul electoral și agitatorii/observatorii concurenților electorali în ziua alegerilor și își exprimă speranța că acestea se vor regăsi în raportul final privind finanțarea campaniei electorale pe care aceștia trebuie să-l depună până la 22 februarie 2019. În rezultatul comparării datelor raportate la CEC cu cele observate, misiunea a estimat un cuantum de 1 082 137 lei ca fiind neraportați.

⁴⁷ CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamăna, CI Dumitru Cebotărescu, CI Alexandru Cimbriciuc, CI Alexandru Patron, CI Iurii Cărbune, CI Sergiu Biriucov, CI Valeriu Cerba, CI Galina Bostan, CI Mihail Cîrlig, CI Ion Lapicus, CI Oleg Bînzar, CI Viorel Savva, CI Roman Palancica, CI Călin Vieru, CI Boris Volosatîi, CI Alexandru Bujorean, CI Andrei Porubin, CI Sergiu Biriucov, CI Dumitru Pogorea, CI Stela Stîngaci, CI Alexandr Oleinic, CI Oleg Golopeatov, CI Veaceslav Cunev, CI Valentin Dolganiuc, CI Ion Groza, CI Gheorghii Leiciu, CI Anatolie Vengher, CI Nicolae Botgros.

⁴⁸ PPȘ, PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PL, MPA, PVP, PNL, PPDA, PVE

7.1. Raportarea financiară la CEC de către concurenții electorali

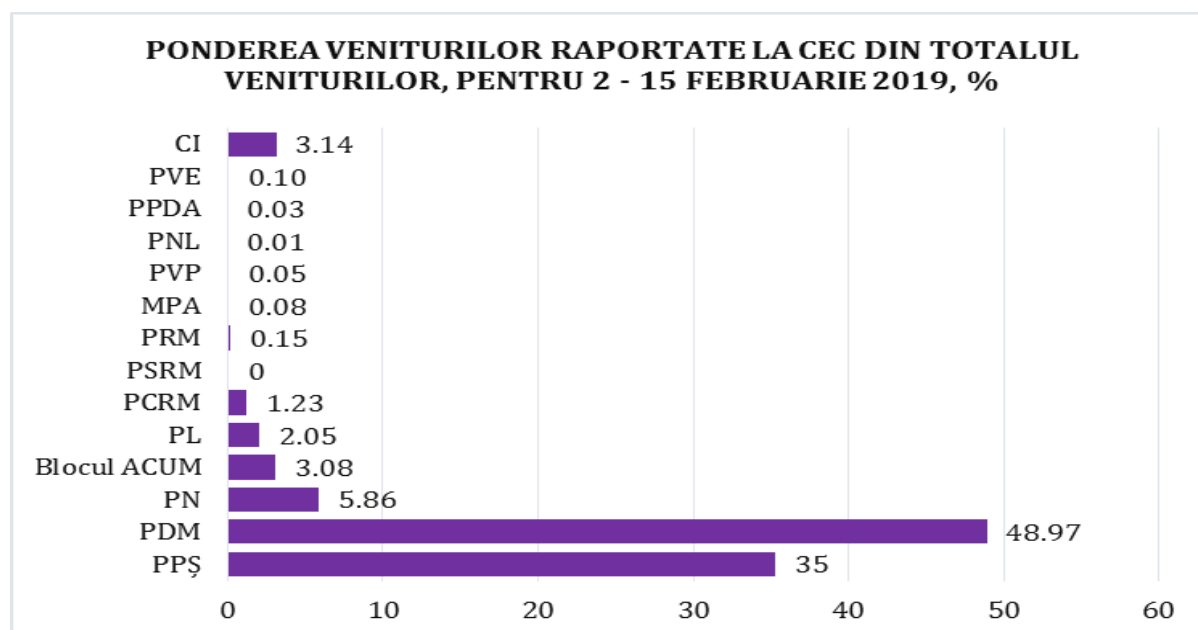
Potrivit paginii oficiale a CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX constata că 90% din actorii electorali au depus la CEC rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. Astfel, 307 concurenți electorali printre care 29 CI⁴⁹ din totalul de 340 concurenți înregistrați la CEC atât în circumscripțiile uninominale (325), cât și cea națională (15)⁵⁰ au depus rapoarte pentru săptămânile 2 și 3 de campanie electorală. Pe de altă parte, până la 15 februarie 2019, nici unul dintre candidații care reprezintă formațiunea politică MPSN nu a prezentat nici raport financiar și nici demers de neefectuare a cheltuielilor. Doar 1 candidat independent din cei 28 care nu au prezentat rapoarte financiare (CI Maxim Uvarov) a anunțat CEC despre neefectuarea cheltuielilor. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, CEC a publicat în termen rapoartele depuse la 2 și 15 februarie 2019.

7.2. Veniturile concurenților electorali reflectate în rapoartele financiare

Volumul total al resurselor financiare cumulate și raportate la CEC de către concurenții electorali, în perioada 2 – 15 februarie 2019, este de 24 343 390 lei cu un sold inițial de 3 124 056 lei, iar cuantumul cheltuielilor efectuate este de 24 934 331 lei, soldul final constituind 2 533 115 lei.

Astfel, în perioada 2 – 15 februarie 2019, PPȘ a acumulat 8 600 000 cu un sold inițial (SI) de 89 527 lei, PCRM – 300 000 lei cu SI – 148 550 lei PSRM – 0 lei cu SI – 2 420 897 lei, Blocul ACUM – 749 275 lei cu SI – 73 369 lei, PDM - 11 922 100 lei cu SI – 185 574 lei, PN - 1 425 600 lei cu SI – 98 294 lei, PRM – 37 000 lei cu SI – 746 lei, PL -500 000 lei, SI – 0 lei, MPA – 20 000 lei, SI – 0 lei, PVP – 12 800 lei, SI – 0 lei, PNL - 3 200 lei, SI – 0 lei, PPDA - 6 155 lei, SI – 0 lei, PVE – 24 200 lei, SI – 0 lei, 28 CI – 763 960 lei, SI – 127 999 lei. (A se vedea Graficul nr. 10 – Ponderea veniturilor raportate la CEC pentru 2 – 15 februarie 2019, %)

Graficul nr. 10

⁴⁹ CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamănă, CI Cebotărescu Dumitru, CI Cimbriciuc Alexandru, CI Alexandru Patron, CI Cărbune Iurii, CI Sergiu Biriucov, CI Valeriu Cerba, CI Galina Bostan, CI Mihail Cîrlig, CI Ion Lăpăș, CI Oleg Bînzar, CI Viorel Savva, CI Roman Palancica, CI Călin Vieru, CI Boris Volosatîi, CI Alexandru Bujorean, CI Andrei Porubin, CI Sergiu Biriucov, CI Dumitru Pogorea, CI Stela Stîngaci, CI Alexandr Oleinic, CI Oleg Golopeatov, CI Veaceslav Cunev, CI Valentin Dolganiuc, CI Ion Groza, CI Gheorghii Leiciu, CI Anatolie Vengher, CI Nicolae Botgros.

⁵⁰ PPȘ, PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PL, MPA, PVP, PNL, PPDA, PVE

Sursele de finanțare ale concurenților electorali în perioada 2 – 15 februarie 2019

- Viramente bancare din partea a 5 partide politice (PN, PCRM, Blocul ACUM, MPA, PL) de pe contul curent pe contul „Fond electoral”, în cuantum de 1 154 750 lei;
- Donații din partea a 15 persoane juridice pentru 4 concurenți electorali (PPȘ, PN, Blocul ACUM, CI Viorel Savva) în cuantum de 5 263 050 lei;
- Donații din partea a 894 persoane fizice pentru candidații de la PPȘ, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PVP, PNL, PPDA, PVE, CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamănă, CI Alexandru Patron, CI Iurii Cărbune, CI Sergiu Biriucov, CI Valeriu Cerba, CI Galina Bostan, CI Ion Lăpăș, CI Oleg Bînzar, CI Viorel Savva, CI Roman Palancica, CI Călin Vieru, CI Boris Volosatîi, CI Alexandru Bujorean, CI Sergiu Biriucov, CI Dumitru Pogorea, CI Stela Stîngaci, CI Alexandr Oleinic, CI Veaceslav Cunev, CI Valentin Dolganiuc, CI Ion Groza, CI Gheorghii Leiciu, CI Anatolie Vengher- în cuantum de 17 613 990 lei;;
- Donații materiale din partea a 5 concurenți electorali în sumă de 1 213 635 lei care nu sunt reflectate la balanța veniturilor concurenților electorali care au raportat la CEC: Blocul ACUM (contracte de comodat pentru mijloace de transport, bilete de avion, locațiune automobil/corturi/cameră de hotel, servicii de montare video, omvșd), acumulând un total de 120 226 lei, PPȘ (contracte de servicii în sumă de 48 000 lei), PN (servicii de transport în sumă de 1 043 515 lei), CI Stela Stîngaci (servicii de locațiune a automobilului, motorină în sumă de 11 944 lei) și CI Bînzar Oleg (400 lei). (A se vedea graficul nr. 11 Sursele de finanțare în perioada 2 – 15 februarie 2019).

MO Promo-LEX a constatat admiterea donațiilor de către un concurent electoral, cu depășirea plafonului mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul Fond electoral, din partea pers. juridice⁵¹. Astfel, se constată 2 donații în sumă de 1 390 000 lei din partea ExFactor-Grup SRL, ce au fost virate la data de 14 februarie 2019 pentru PPȘ⁵². În continuare, misiunea a constatat că un concurent electoral (Valeriu Munteanu/ Blocul ACUM) a sesizat CEC cu privire la o altă încălcare comisă de PPȘ prin admiterea donațiilor primite la 14 februarie pe contul Fond electoral, care sunt și donații din partea unor entități ce au desfășurat activități finanțate sau achitate din bani publici cu un an înainte de începutul campaniei electorale⁵³, acest lucru fiind interzis de Codul electoral.

Referindu-ne la norma legală privind plafonul donațiilor din partea persoanelor juridice⁵⁴, care nu poate depăși 100 salarii medii pe economie pentru anul curent, în speță 697 500⁵⁵ lei, MO Promo-LEX constată depășirea acestuia din partea concurentului electoral în circumscripția națională – PPȘ.

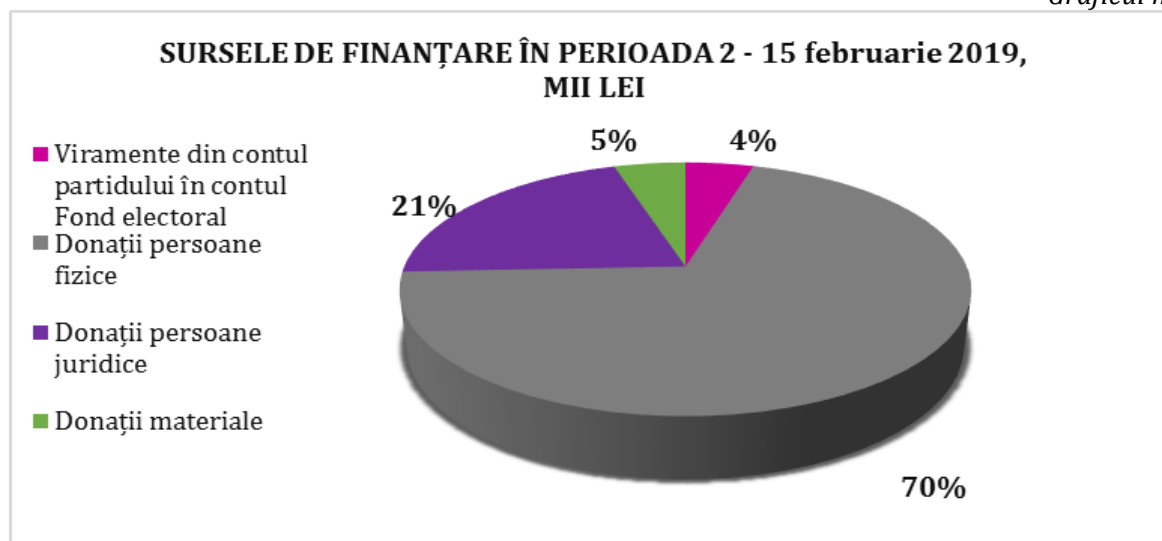
⁵¹ Art. 41, alin. (2), lit. e), alin. (3) litera e) Cod electoral

⁵² Art. 75 Cod electoral stipulează că pentru încălcarea legislației electorale, Comisia Electorală Centrală sau consiliul electoral de circumscripție poate aplica concurenților electorali avertismente. În cazul aplicării unei sancțiuni sub formă de avertisment în mod repetat, CEC aplică sancțiunea complementară, și anume lipsirea de alocații de la bugetul de stat pentru o perioadă de la 6 luni până la un an. În același timp, potrivit art. 43, alin. (1), lit. d) al aceluiași Cod, CEC în modelul său de raport aprobat pentru raportarea veniturilor și a cheltuielilor de către concurenții electorali, a introdus și lista donațiilor rambursate ca urmare a depășirii plafoanelor stabilite la art. 41 alin. (2) lit. e), adică a plafoanelor din partea persoanelor fizice și juridice.

⁵³ Sesizarea candidatului Valeriu Munteanu în CU 18 din partea Blocului ACUM la CEC <https://bit.ly/2T7yzle>

⁵⁴ Art. 41, alin. (2), lit. e) din Codul electoral stipulează că plafoanele donațiilor din partea persoanelor fizice și juridice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală constituie 50 și, respectiv, 100 salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv.

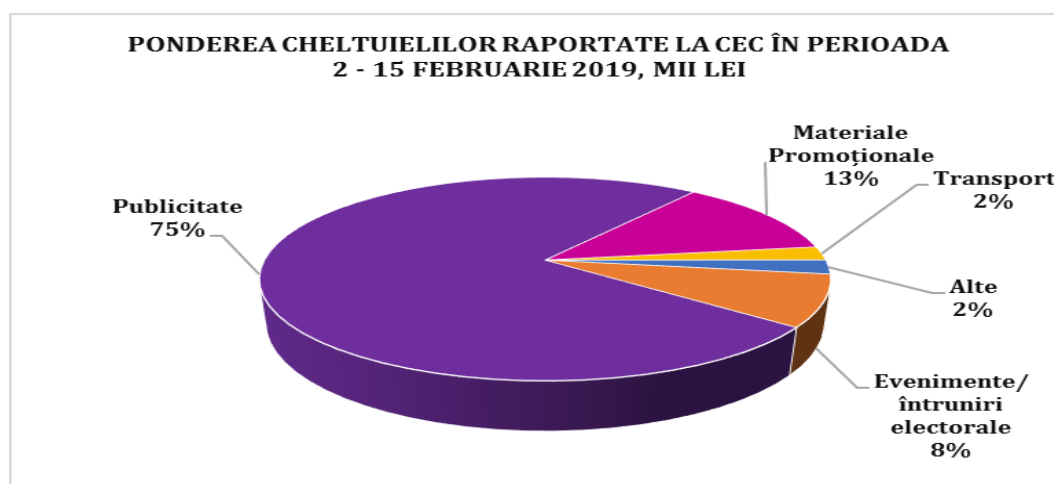
⁵⁵ Potrivit Hotărârii Nr. 21/2019 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2019, acesta este în cuantum de 6 975 lei.

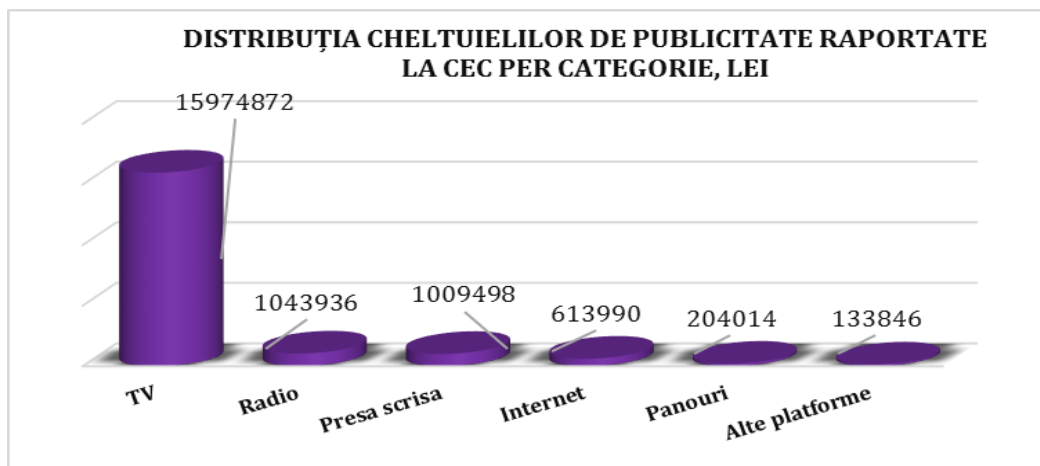

Totodată, MO Promo-LEX a identificat donații care depășesc plafonul de 75 000 lei din partea unor persoane fizice care au virat în contul Fond electoral contribuții financiare pentru 2 concurenți electorali. Astfel, s-a constatat că, sub incidența pct. 20 din Regulamentul privind finanțarea campaniei electorale, în speță, necesitatea verificării de către Serviciul Fiscal de Stat (SFS) a provenienței contribuțiilor financiare virate concurenților electorali, cad subiecții electorali PDM – pentru care a donat 1 persoană fizică și PPȘ – pentru care au donat 14 persoane fizice.

7.3. *Cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele financiare*

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în perioada 2 – 15 februarie 2019, MO Promo-LEX constată că ponderea cea mai mare a cheltuielilor raportate la CEC este pentru publicitate – 75%, adică 18 688 947 lei și cheltuieli pentru materiale promoționale – 12 %, în cuantum de 3 098 109 lei; urmând cheltuielile pentru evenimente și întruniri – 8% (2 045 667lei); cheltuieli de transport – 2% (541 246 lei) și alte cheltuieli – 2% (560 362 lei, printre care se regăsesc cheltuieli pentru *telecomunicații* – 340 000 lei, *cheltuieli suplimentare de întreținere* – 109 899lei, *cheltuieli de delegare sau detașare a persoanelor (voluntari/observatori)* – 11 500 lei, *cheltuieli pentru omvsd și servicii bancare* – 98 963 lei). (A se vedea graf. nr. 12 – Ponderea cheltuielilor raportate la CEC, 2 – 15 februarie 2019; graf. nr. 13 – Distribuția cheltuielilor de publicitate, Anexa 3 – Segregarea cheltuielilor raportate per partid, lei).

7.4. Estimarea cheltuielilor concurenților electorali

a) Estimarea cheltuielilor pentru evenimente/ întruniri publice

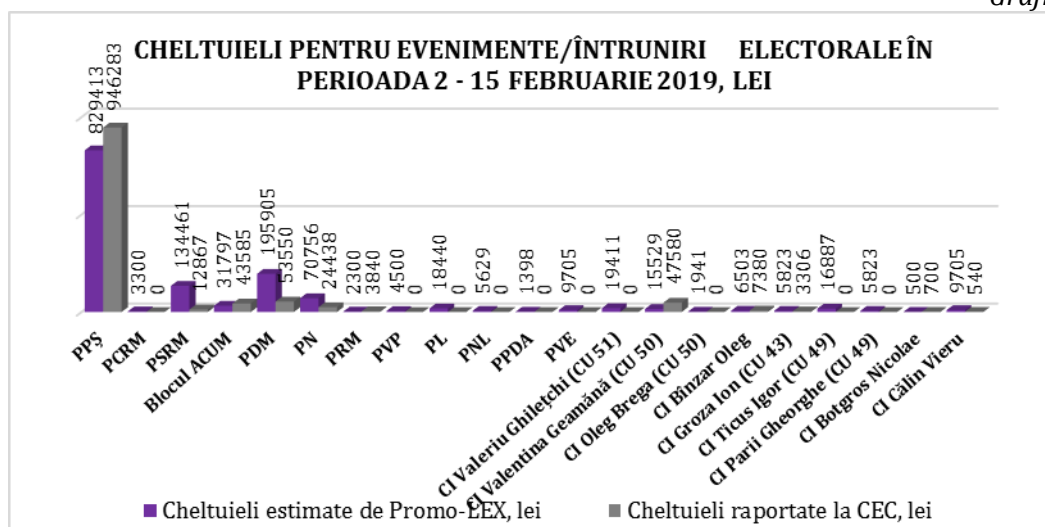
În perioada 2 – 15 februarie 2019, observatorii Promo-LEX au raportat evenimente și întruniri electorale pentru care au fost efectuate cheltuieli de către concurenții desemnați de 11 partide (PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PVP, PL, PNL, PPDA, PVE) și 9 candidați independenți: CI Valeriu Ghilețchi (CU 51), CI Valentina Geamăna (CU 50), CI Oleg Brega (CU 50), CI Oleg Bînzar, CI Ion Groza (CU 43), CI Igor Ticus (CU 49), CI Gheorghe Parii (CU 49), CI Nicolae Botgros, CI Călin Vieru).

Privitor la **PPȘ**, a fost raportat cel puțin un marș automobilistic cu implicarea a cel puțin 32 autoturisme, o discotecă din seria „Vârsta de aur”, două lansări în campanie, 5 conferințe de presă, 16 concerte și 60 întruniri electorale cu organizarea unor mese festive și manifestații artistice în incinta restaurantelor și caselor de cultură. Pentru candidații de la PPȘ a moderat evenimentele festive un moderator, au evoluat artiștii Ian Raiburg (4), Doina Gherman (4), Anastasia Lazariuc (7), Zdob și Zdub (7), trupa Lume (2), Anatol Mîrzenco (1), Carolina Prepeliță (1), Gabriel Nebunu (1), Natan (1). Referitor la **Blocul ACUM**, au fost raportate cel puțin 103 întruniri electorale atât în CU 50 și 51 (Italia, Franța, Anglia, SUA, Canada), cât și în R. Moldova, 3 activități din ușă în ușă, 1 conferință de presă, 1 flashmob, o lansare în campanie, o depunere de flori. Referitor la **PCRM**, au fost raportate cel puțin 20 de întruniri electorale. Privitor la **PSRM**, observatorii au raportat cel puțin 142 de întruniri electorale, 24 conferințe de presă, 13 activități din ușă în ușă, 2 meetinguri de protest 1 flashmob. Referitor la **PDM**, observatorii au raportat cel puțin 265 întruniri, 14 inaugurări a unor edificii, cantine, școli, săli de sport, curse de transport public etc., 12 campanii sociale, 1 marș, 2 conferințe de presă. Privitor la **PN**, au fost raportate cel puțin 34 întruniri electorale, 4 activități din ușă în ușă, 2 conferințe de presă. 1 lansare în campanie, 1 flashmob, 1 concert electoral. Pentru candidații de la PN au prestat: 1 prezentator - Mc Mike; Dj Wade; Ionel Istrati; Anișoara Prisăcaru; trupa DoReDos; Brio Sonores; TAKE FIVE BRASS BAND; Lidia Isac. Referitor la **PL**, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 12 întruniri electorale atât în CU 50 (Italia), cât și în R. Moldova, 2 lansări în campanie, 2 conferințe de presă. Privitor la **PVE**, observatorii au raportat cel puțin 3 întruniri electorale, o lansare în campanie, o conferință de presă. Referitor la **PRM**, observatorii au raportat cel puțin o conferință de presă la IPN. Privitor la **PPDA**, observatorii au raportat cel puțin o conferință de presă. Referitor la **PVP** observatorii au raportat cel puțin o lansare în campanie. Privitor la **PNL**, observatorii au raportat cel puțin 3 întruniri electorale în CU 50 (Atena, Bacău, București). Referitor la **CI Valeriu Ghilețchi**, observatorii au raportat cel puțin 13 întruniri electorale atât în CU 51 (SUA, Canada), cât și în R. Moldova. **CI Oleg Brega** – o întrunire electorală în

CU 50 (România). **CI Valentina Geamăna** – 3 întruniri electorale în CU 50. **CI Igor Ticus** – 3 întruniri, 1 flashmob în CU 49 (Rusia). **CI Gheorghe Parii** – cel puțin 5 întruniri electorale în CU 50 (Rusia). **CI Ion Groza** – 5 întruniri electorale, o lansare în campanie; **CI Valeriu Cerba** – 1 întrunire electorală. Privitor la **CI Grigorii Cadîn** și **CI Nicolae Botgros** au organizat câte un concert cu implicarea artiștilor Petru Petcovici și a lui Nicolae Botgros în persoană.

Potrivi estimărilor 15 dintre aceștia (PCRM, PSRM, PDM, PN, PVP, PL, PNL, PPDA, PVE, CI Valeriu Ghilețchi (CU 51), CI Oleg Brega (CU 50), CI Ion Groza (CU 43), CI Igor Ticus (CU 49), CI Gheorghe Parii (CU 49), CI Călin Vieru) fie nu au raportat nici o cheltuială la acest capitol în rapoartele depuse la CEC, fie au raportat mai puțin decât a fost estimat. Cuantumul total al cheltuielilor estimate ca fiind neraportate este de cel puțin 408 983 lei. (A se vedea graficul nr. 15 – Cheltuieli pentru evenimente publice în perioada 2 – 15 februarie 2019).

Graficul nr. 14

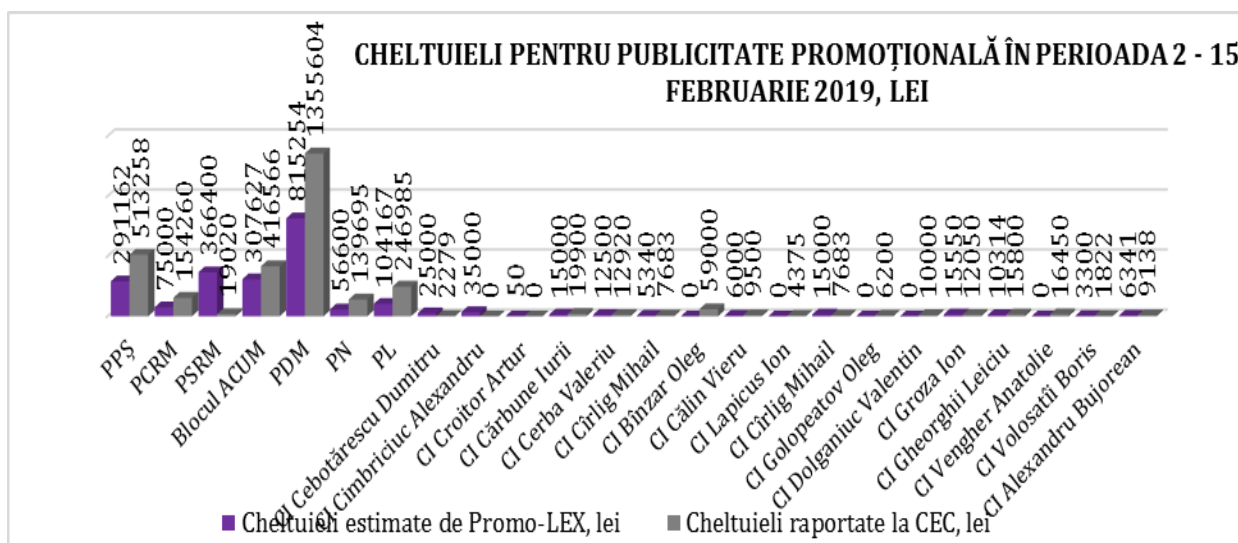
g) Estimarea cheltuielilor pentru materiale promoționale

Potrivi observatorilor Promo-LEX, în perioada 2 – 15 februarie 2019, candidații a 7 formațiuni (PPȘ, PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PL) și 18 candidați independenți (CI Dumitru Cebotărescu, CI Alexandru Cimbriciuc, CI Artur Croitor, CI Iurii Cărbune, CI Valeriu Cerba, CI Mihail Cîrlig, CI Oleg Bînzar, CI Călin Vieru, CI Ion Lapicus, CI Mihail Cîrlig, CI Oleg Golopeatov, CI Valentin Dolganiuc, CI Ion Groza, CI Gheorghii Leiciu, CI Anatolie Vengher, CI Boris Volosatîi, CI Alexandru Bujorean) au efectuat cheltuieli pentru materiale promoționale.

Privitor la **PCRM**, observatorii Promo-LEX au raportat în mai multe cazuri distribuiri de calendare PCRM A6 – color, cartonate, neachitate din contul Fond electoral, deoarece au fost tipărite în luna decembrie 2018, tir. 50 000 ex. Privitor la **PN**, observatorii Promo-LEX au raportat 28 unit. drapele cu hampă, 74 unit. genți, 20 unit. scurte, 82 unit. chipiuri – toate cu simbolistica PN. Privitor la **PPȘ**, observatorii au raportat pliante A5 de 4pag., tipărite la Capatina Print, tir. 25 000 ex. pentru partid, afișe A3, tiraj 500 buc, tipărite la SRL „Foxtrot” din 30.01.2019, conform ordinului nr. 11; foi volante format A4 color – *Angajamentul Public*, tipărite la Tipografia Foxtrot SRL, tir. 3 500 ex., conform ordinului 334 din 04.02.2019; pliante A5 de 4 pag., tipărite la Europres SRL, com. 598, tir. 14 000 ex., broșuri format A4 color, de 4 pag., conform ordinului nr. 347 din 04.02.2019, tipărite la SRL Foxtrot, tir. 7 000 ex., flyere A5 color, tipărite la SRL Foxtrot conform ordinului nr. 280 din 01.02.2019, tir. 7 000 ex. pentru Petru Jordan, tipărite la data de 11.02.2019; pliante A5 de 4 pag., tipărite la Europres SRL, tir. 1 500 ex., pentru Gorodinschii Alexei, la data de 30.01.2019; pliante A5 de 4 pag., tipărite la Europres SRL, conform DP nr. 83, tir. 1 500 ex., pentru Regina Apostolova, la data de 28.01.2019; au mai fost raportate cel puțin 9 800 sacoșe cu simbolistica PPȘ. Observatorii au mai raportat afișe format A3 cu candidatul PPȘ Victor Cotelea, tipărite la tipografia SRL Foxtrot, conform ordinului nr. 205, din 30.01.2019, tiraj 500 ex., broșuri format A5 de 12 pagini cu imagini ale candidaților în CU

din partea PPŞ, fără date tipografice, astfel aceştia încălcând prevederile legale ce țin de publicitatea poligrafică. Privitor la **PSRM**, observatorii au raportat ziare „Socialiștii”, l. rusă format A3 color, 16 pag, achitat din Fondul electoral, conform com. 16, din 08.02.2019, tir. 180 000 ex., com. 59; Observatorii au mai raportat cel puțin 548 veste/scurte, 484 genți, 596 fulare – toate cu simbolistica partidului. Privitor la **Blocul ACUM**, observatorii au raportat ziare A3, alb negru, tipărite la EditTiparGrup SRL la 01.02.2019, tir. 100 000 ex., com. 125; Afișe A4 din 08.02.2019 10 000 ex. Aviprint Prim, broșuri A5, de 4 pag. tipărite la Aviprint Prim, la 01.02.2019, tir. 5 000 ex.; file format A6 alb/negru sub formă de invitații la vot, tipărite la MS Logo SRL, la 15.02.2019 – tir. 3 000 ex., flyere format A5, din 08.02.19, tir. 100 000 ex. și postere format A4 color din 12.02.2019, tir. 60 000 ex., toate tipărite la tipografia Simbol-NP; pliante tir. 1 000 ex; pliante format A5, 4 pag. pentru Liliana Nicolaescu-Onofrei, din 04.02.2019, tir. 5 000 ex. și pliante format A5, 4 pag. pentru Vladimir Bolea, din 13.02.2019, tir. 5 000 ex., flyere A5 din 14.02.2019, tir. 5000 ex.- toate tipărite la tipografia Simbol-NP. Privitor la **PDM**, observatorii au raportat pliante format A5 pentru circumscripția națională, l. rus., 4 pag., tir. 30 000 ex., tipărit la 31.01.2019; flyere A5, com. 6569, tir. 10 000 ex., tipărite la 12.02.2019 și foi volante A4 color, com. 6551, tir. 15 000 ex. tipărite la 11.02.2019, ambele pentru Nicolae Balaure – tipar „Tipografia Centrală” ÎS; flyere A5 pentru Chiril Gaburici, tipar „Edit Tipar” ÎS, com. 5559, tir. 1000 ex. Au mai fost raportate flyere – mâner pentru ușa, tipar Fabrica Disa SRL, tir. 1000 ex., și pliante format A5, 4 pag., tir. 3 000 ex., tipărite de Estate-Design SRL – ambele pentru Alexandru Bannicov. Au mai fost raportate pliante format A5, 4 pag., pentru candidații Veaceslav Nedelea, Valentina Rotaru, tipar Fabrica Disa SRL, tiraj cumulativ de 14 000 ex., tipărit la 31.01.2019. Au mai raportat pliante format A5, 4 pag., tipografia Fabrica Disa SRL, tir. 1 000 000 (700 000 Ro/300 000 Rus) tipărit la 11.02.2019. Privitor la **PL**, observatorii au raportat foi volante cartonate format A6-color cu, candidatul Dumitru Jelescu, tipărite la Tipografia-Sirius, contract nr. 4 din 04.02.2019, tir. 6 000 ex și pliante format A5, 4 pag., tipărite la Tipografia-Sirius, contract nr. 4 din 04.02.2019, tir. 20 000 ex. Privitor la **CI Alexandru Bujorean**, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 323 unit. de pliant fără date tipografice. **CI Alexandru Cimbriciuc** – pliante tipărite la „John Pix”, com. nr.1 din 21.01.2019, tiraj 20000 ex. **CI Dumitru Cebotărescu** – flyere A5, tir. 50 000 ex., tipărite la tipografia Capatina Print SRL conform contractului N23/01/C din 23/01/2019. Privitor la **C.I. Mihail Cîrlig**, observatorii Promo-LEX au raportat flyere format A5 – color, tipărite la 07.02.2019, Xonart Print SRL, tir. 30 000 ex. Privitor la **CI Valeriu Cerba**, observatorii au raportat afișe A3, tipărite la ÎS FEP „Tipografia centrală”, com. 6499, tir. 20000 ex., pliante A5; **CI Mihail Cîrlig** – flyere A5 tipărite la 07.02.2019 la tipografia "Xonart Print" SRL, tir. 30 000 ex.; **CI Artur Croitor** – cel puțin 20 afișe A4 fără date tipografice; **CI Ion Groza** – calendare tipărite în baza contractului nr. 3 din 31.01.19, tir. 5000 ex. tipărite la Almor-Plus SRL, broșuri tipărite la 08.02.19 tiraj 4000 ex, tip. Almor-Plus SRL la 11.02.2019; **CI Gheorghe Leiciu** – flyere A5; **CI Marin Livadaru** – afișe A4 fără date tipografice; **CI Călin Vieru** – Afișe A3; **CI Iurii Cărbune** – foi volante, tir. 5 000 ex. (A se vedea Graficul nr. 15 – Cheltuieli pentru materiale promoționale în perioada 2 – 15 februarie 2019).

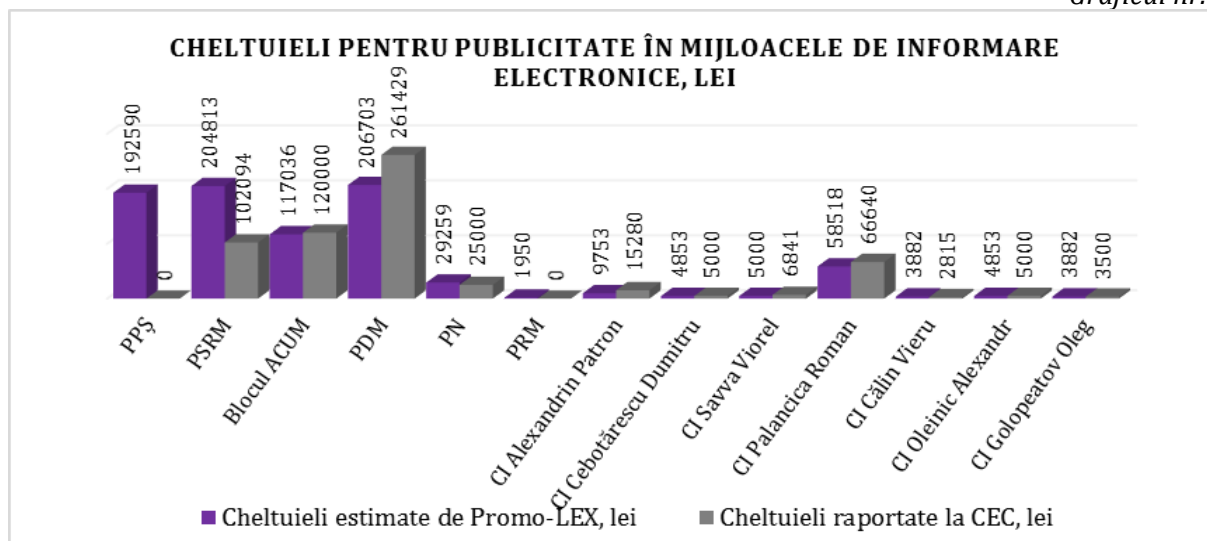
Promo-LEX constată că 7 dintre aceştia au omis reflectarea completă a cheltuielilor pentru materiale promoționale produse/tipărite în perioada de monitorizare (PSRM, CI Dumitru Cebotărescu, CI Alexandru Cimbriciuc, CI Artur Croitor, CI Mihail Cîrlig, CI Ion Groza, CI Boris Volosatîi). Estimativ, aceştia nu au raportat un quantum de cel puțin 413 946 lei.

c) *Estimarea cheltuielilor de publicitate în mijloace electronice de informare*

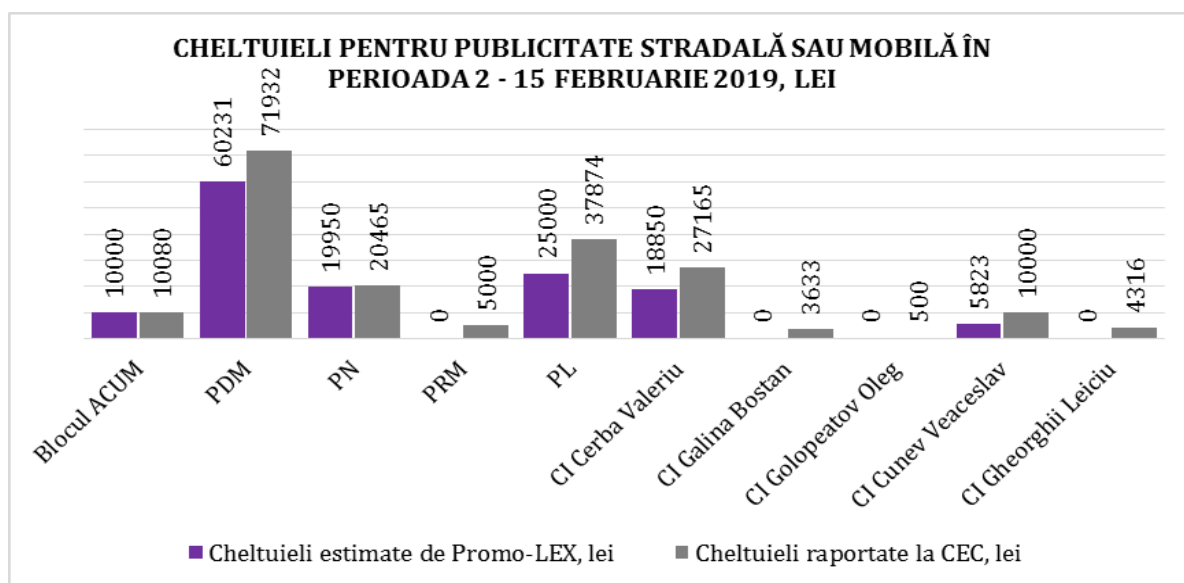
Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 2 - 15 februarie 2019, 7 CI și candidații ai 6 formațiuni (PPȘ, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, CI Alexandrin Patron, CI Dumitru Cebotărescu, CI Viorel Savva, CI Roman Palancica, CI Călin Vieru, CI Alexandr Oleinic, CI Oleg Golopeatov) au efectuat cheltuieli pentru publicitate în rețeaua internet. Estimativ, nu a fost raportat un cuantum de cel puțin 302 967 lei de către 6 dintre ei (PPȘ, PSRM, PN, PRM, CI Călin Vieru, CI Oleg Golopeatov) (A se vedea Graficul nr. 16 - Cheltuieli de publicitate în mijloace electronice de informare în perioada 2 - 15 februarie 2019).

Graficul nr. 16

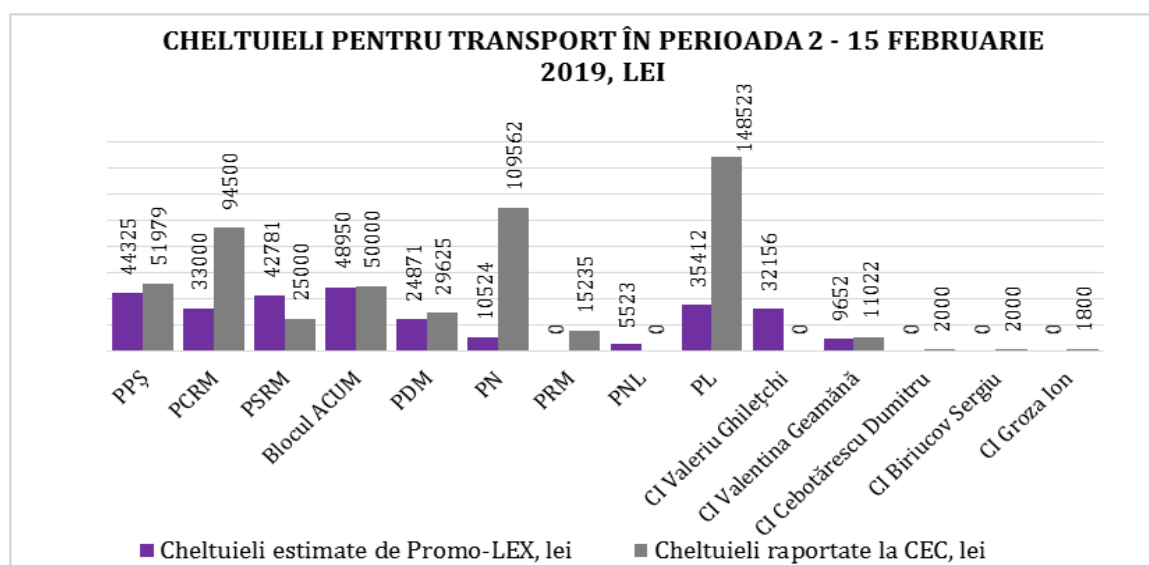
g) *Estimarea cheltuielilor de publicitate stradală și mobilă*

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, toți concurenții electorali au raportat cheltuieli mai mari decât estimările misiunii de observare. (A se vedea Graficul nr. 17 - Cheltuieli pentru publicitate stradală în perioada 2 - 15 februarie 2019).

g) Estimarea cheltuielilor pentru transport

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în perioada 2 - 15 februarie 2019, observatorii Promo-LEX au raportat distanțe parcurse de concurenții electorali PPȘ, PCRM, PSRM, Blocul ACUM, PDM, PN, PRM, PNL, PL, CI Valeriu Ghilețchi, CI Valentina Geamăna, CI Dumitru Cebotărescu, CI Sergiu Biriucov, CI Ion Groza. În rezultatul comparării informațiilor observate în teren cu cele raportate la CEC, am constatat neraportarea cheltuielilor de transport de către un CI (Valeriu Ghilețchi) și candidații a două partide (PSRM, PNL) în cuantum de cel puțin 55 460 lei. (A se vedea Graficul nr. 18 - Cheltuieli pentru transport în perioada 2 - 15 februarie 2019).

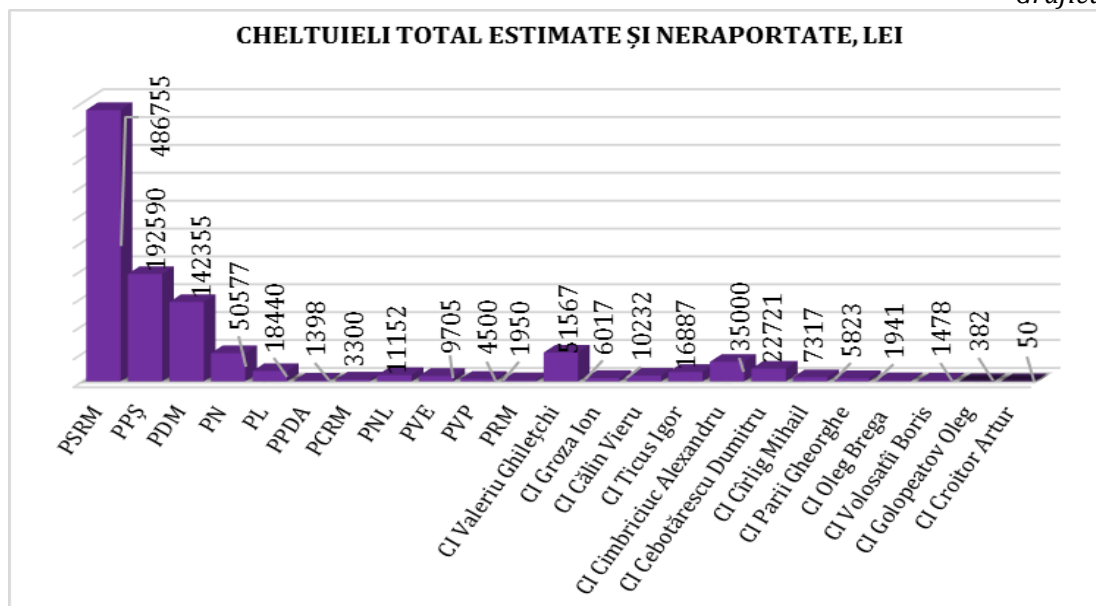
MO Promo-LEX constată inexistența declarării cheltuielilor pentru oficiile de campanie, staff-ul electoral și agitatorii/observatorii concurenților electorali în ziua alegerilor și își exprimă speranța că acestea se vor regăsi în raportul final privind finanțarea campaniei electorale pe care aceștia trebuie să-l depună până la 22 februarie 2019.

În rezultatul comparării datelor raportate la CEC cu cele observate, misiunea a estimat un cuantum de 408 983 lei pentru *întreuniri și evenimente electorale* ca fiind nedeclarați la CEC de către candidații a 9

formațiuni (PCRM, PSRM, PDM, PN, PVP, PL, PNL, PPDA, PVE) și 6 candidați independenți. La capitolul cheltuieli de publicitate, în speță *cheltuieli pentru materiale promoționale*, Promo-LEX constată că 7 candidați au omis reflectarea completă a unui cuantum de cel puțin 413 946 lei: PSRM, CI Dumitru Cebotărescu, CI Alexandru Cimbriciuc, CI Artur Croitor, CI Mihail Cîrlig, CI Ion Groza, CI Boris Volosatîi). În privința cheltuielilor de *publicitate în internet – Mijloacele de informare electronice* - estimativ, nu a fost raportat un cuantum de cel puțin 302 967 lei de către 6 concurenți (PPȘ, PSRM, PN, PRM, CI Călin Vieru, CI Oleg Golopeatov). La capitolul *cheltuieli de transport*, cel puțin 3 concurenți CI (Valeriu Ghilețchi) și candidații a două partide (PSRM, PNL) nu au raportat cheltuieli în cuantum de cel puțin 55 460 lei.

Astfel, cheltuielile total estimate în perioada 2 – 15 februarie 2019 pentru toate categoriile de cheltuieli neraportate se ridică la cel puțin 1 082 137 lei: (PSRM - 486 755 lei, PPȘ - 192 590 lei, PDM - 142 355 lei, PN - 50 577 lei, PL - 18 440 lei, PPDA - 1 398 lei, PCRM - 3 300 lei, PNL - 11 152 lei, PVE - 9 705 lei, PVP - 4 500 lei, PRM - 1 950 lei, CI Valeriu Ghilețchi - 51 567 lei, CI Ion Groza - 6 017 lei, CI Călin Vieru - 10 232 lei, CI Igor Ticus - 16 887 lei, CI Alexandru Cimbriciuc - 35 000 lei, CI Dumitru Cebotărescu - 22 721 lei, CI Mihail Cîrlig - 7 317 lei, CI Gheorghe Parii - 5 823 lei, CI Oleg Brega - 1 941 lei, CI Boris Volosatîi - 1 478 lei, CI Oleg Golopeatov - 382 lei, CI Artur Croitor - 50 lei).

Graficul nr. 19

VIII. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ

În baza informațiilor raportate de către monitori, au fost identificate cel puțin 4 cazuri în care concurenții electorali au generat mesaje discriminatorii sau alte forme de intoleranță în spațiul public, dintre care: PSRM – 2 situații; Blocul ACUM și candidatul independent Dumitru Cebotărescu - 1.

De cealaltă parte, referindu-ne la concurenții care au fost vizați în discursul de ură, menționăm: Blocul ACUM – de 6 ori, iar PL, PDM, PPȘ și candidatul independent Valeriu Ghilețchi – câte o dată.

Analizând situația din perspectiva tipurilor de exprimări ale urii, observăm că cel mai mult – în cel puțin 5 cazuri – sunt exploatare prejudecățile sexiste și perpetuate stereotipurile de gen în societate, iar în alte 4 cazuri – sunt utilizate exprimări homofobe.

8.1. Candidații care au utilizat mesaje de instigare la ură și discriminare

În perioada de monitorizare au fost înregistrate cel puțin 4 situații când discursul de ură sau instigarea la discriminare emană de la candidați și care perpetuează intoleranța în societate, având la bază instigarea la discriminare, denigrarea, incitarea la violență sau alte forme de promovare a stereotipurilor și prejudecăților în spațiul public.

1. În cadrul emisiunii "Alege cu Durbală" din 06.02.2019, publicată pe pagina Unimedia.info, candidatul din partea Blocului ACUM – Andrei Năstase, a făcut următoarea declarație: *„In mintea bolnava a lui Plahotniuc nu se poate baga nimeni, darămite niște oameni serioși cum suntem noi (...) Acolo e de domeniul unor experți în psihiatrie și în alte domenii.”*⁵⁶

Afirmația lui Andrei Năstase are la bază prejudecățile legate de persoanele cu deficiențe mintale, pe care autorul le proiectează asupra oponentului său politic, asociindu-l astfel cu aceste prejudecăți și caracteristici negative. Afirmația perpetuează imaginea stereotipică a persoanelor cu deficiențe mintale în societate și poate duce la sporirea gradului de intoleranță față de acestea.

2. Pe data de 11.02.2019, în cadrul emisiunii "Alege liber cu Mariana Rața" de la postul TV8, răspunzând la întrebarea publicului dacă ar legaliza prostituția, candidatul independent Dumitru Cebotărescu a făcut următoarele declarații: *"Consider că așa de mulți deputați avem de aceeași specialitate că ei singuri pot să propună. Întrebare inutilă"*⁵⁷

Deși întrebarea publicului s-a referit în mod direct la legalizarea activității de prostituție, Dumitru Cebotărescu a făcut uz de prejudecățile sociale legate de femei, comparând deputații cu prostituatele și femeile depravate, perpetuând astfel stereotipurile de gen.

3. În cadrul unei conferințe de presă susținută de PSRM cu tema „Pacea interetnică și alegerile” la data de 13.02.2019, candidata pe circumscripția 41 – Aliona Briceag a făcut următoarele declarații: *"Nu vom permite căsătoria persoanelor de același gen. Vom apăra tradițiile pentru cetățenii RM"*⁵⁸

Afirmațiile au la bază așa-numitele valori ale familiei tradiționale și instigă la discriminare față de persoanele LGBT.

4. Pe data de 14.02.2019, în cadrul emisiunii "Alege Liber cu Mariana Rața", de la postul TV8, candidatul PSRM Grigore Novac a făcut următoarele declarații la adresa oponentului din platou – Ilie Crețu (PL): *"Nici pe mine nu mă interesează, de exemplu, relațiile sexuale netradiționale ale dumnealui cu altcineva, exact nu trebuie să-i intereseze absolut pe nimeni."*⁵⁹

⁵⁶ <https://bit.ly/2V6nkNr>

⁵⁷ <https://bit.ly/2GUHuGz>

⁵⁸ <https://bit.ly/2BEZLEj>

⁵⁹ <https://bit.ly/2ttnNgW>

La intervenția prezentatoarei privind necesitatea de a manifesta o atitudine respectuoasă și tolerantă, Grigore Novac a declarat: *"Iată îl tolerăm și pe el, așa cum este, albastrel, așa îl tolerăm"*.

Ca replică la declarațiile candidatului PSRM, Ilie Crețu a menționat: *"Sunt gata să trec la detectorul de minciuni aici la voi în platou, să vă demonstrez că am o orientare normală, sănătoasă, tradițională, dar totodată îi provoc pe domnul Batrancea și Odnostalco să treacă de asemenea detectorul de minciuni și atunci o să vedem de partea cui este orientarea netradițională."*

Declarațiile ambilor candidați sunt homofobe și plasează homosexualitatea într-un context negativ și denigrator, sugerând că este anormală sau nesănătoasă.

8.2. Candidații vizați în mesaje care instigă la ură sau discriminare

1. Într-un material video publicat la data de 07.02.2019 pe pagina telegraph.md, unul din protagoniști face afirmații discriminatorii la adresa Maiei Sandu. Astfel, la întrebarea jurnalistului cum o vede pe Maia Sandu ca femeie în politică, protagonista răspunde: *„Da ea nu înțelege nimic în viață. Ea copii nu a avut, nimic nu a avut. Ce poate să știe ea?”*⁶⁰

Ulterior, în articolul publicat de telegraph.md, declarația menționată mai sus a fost modificată. Exprimarea inițială: *„ea copii nu a avut, nimic nu a avut”*, a fost denaturată de autorul articolului în: *„ea copii nu a avut, familie nu a avut”*. Astfel, pagina telegraph.md a contribuit la accentuarea discursului sexist la adresa Maiei Sandu, perpetuând stereotipul răspândit în societate, potrivit căruia femeile trebuie să fie căsătorite, să aibă familie și copii pentru a putea face politică.

2. Pe data de 08.02.2019, în cadrul unei transmisiuni live de pe pagina sa de Facebook, Renato Usatîi a făcut următoarele declarații la adresa Maiei Sandu: *"Eu după asta am înțeles ca acei din platforma, daca au semnat așa ceva (declarație că nu colaborează cu Partidul Nostru) n-au nici soviste, nici tărie de caracter, când una de un metru și douăzeci (Maia Sandu) le spune la acei de un metru optzeci ce să semneze"*⁶¹

Afirmațiile lui Renato Usatîi sunt sexiste și accentuează prejudecățile privind rolurile sociale și inferioritatea femeilor în procesele politice.

3. Pe data de 09.02.2019, în cadrul unei transmisiuni live pe pagina de Facebook a lui Andrei Năstase a întâlnirii cu alegatorii din satul Volintiri, Stefan Voda, o persoană prezentă la eveniment a făcut următoarele declarații: *„Șor o să vină și o să facă colhoz aici și o să vină novie evrei și o să lucreze. Evreii n-au lucrat niciodată pământul.” „Noi o să ne trezim c-o să ne spună comunitatea internațională, oameni buni, voi aveți atâtea datorii, trebuie să le întoarceți. Cum vreți, noi trebuie să le întoarcem. Neavând cu ce să le întoarcem, or să ne vină tot aceștia de la guvernare, o să ne vină unul cu turban, de cela de prin Qatar și o să ne spună: oameni buni, voi aveți datorii față de noi. Așa oameni buni suntem, venim, vă introducem bani și vă acoperim cheltuielile, dar va luam pământul. Și ce ne facem noi?”*⁶²

Ambele declarații fac aluzie la prejudecățile legate de evrei și musulmani. Astfel, afirmațiile fac referire la faptul că evreii vor lua pământurile moldovenilor, dacă va câștiga Ilan Shor. La fel este perpetuat stereotipul că comunitatea internațională ar putea impune Moldovei să accepte pe teritoriul acesteia refugiați, care în cazul respectiv sunt asociați cu musulmanii (unul cu turban, de prin Qatar). Promovarea de către politicieni a acestui tip de declarații poate duce la creșterea gradului de intoleranță în societate față de aceste grupuri de persoane.

4. Pe data de 10.02.2019, pe pagina de Instagram *"eidistrugmoldova"* a fost plasată o imagine care incită la ură la adresa candidatului independent Valeriu Ghilețchi.⁶³

⁶⁰ <https://bit.ly/2Xeiy2s>

⁶¹ <https://bit.ly/2U0h2ib>

⁶² <https://bit.ly/2Xeij0ha>

⁶³ <https://bit.ly/2GB3WoC>

Imaginea prezintă o persoană care țintește cu un pistol și un tanc, făcând aluzie la violență fizică. Imaginea este însoțită de următoarea descriere: *"Toți cei din America Nu votați ghilețchi acest p....r este clonare PDM"*.

Astfel, pe lângă instigarea la violență față de Valeriu Ghilețchi, este folosit și cuvântul "p...r", un derivat de la "pederast", utilizat în sens peiorativ la adresa persoanelor homosexuale.

5. Pe data de 12.02.2019, pe pagina de Youtube "NU ACUM" a fost plasat un material denigrator la adresa Blocului ACUM. În materialul video este prezentată o doamnă care are un discurs critic la adresa Maiei Sandu și face următoarele declarații: *„Dumneavoastră știți durerea unei mame care își lasă copilul și pleacă peste hotare să facă un ban? Lasă copii mici, cu bunele bătrâni, cu surori, cu vecini, cu frați. Știți Dumneavoastră durerea unei aceste mame? Nu, pentru că Dumneavoastră nu aveți copii, doamna Sandu. Știți Dumneavoastră durerea unei soții care își trimite soțul să muncească, să facă un ban, să hrănească copiii? Nu doamna Sandu, că Dumneavoastră nu aveți soț.”*⁶⁴

Similar cu alte cazuri de discurs sexist și instigare la discriminare la adresa Maiei Sandu raportate de Promo-LEX anterior, aceste afirmații au la bază prejudecățile de gen și stereotipurile legate de rolurile femeilor și bărbaților în societate și familie, potrivit cărora o femeie este obligată să se căsătorească și să nască copii. Astfel de declarații pun femeile candidate într-o imagine negativă, diminuându-le capacitățile profesionale, având la bază prejudecățile și clișeele sociale.

6. Pe data de 17.02.2019, în cadrul unei întâlniri în Moscova a lui Renato Usatîi cu cetățenii R. Moldova, acesta a făcut următoarele declarații la adresa Maiei Sandu și a lui Andrei Năstase: *„Майя при росте 1.60, Настасе ростом 1.70, засунула его себе под юбку”*⁶⁵

Declarația făcută de Renato Usatîi este sexistă și face referire la prejudecățile de gen legate de femei și bărbați, în special în context politic și electoral, sugerând că un bărbat nu ar trebuie să se lase condus de o femeie.

În cadrul aceleiași întâlniri, Renato Usatîi a făcut următoarele declarații la adresa candidaților PSRM: *„Что мы получаем? Прикольные гей парады... Мне не нравится когда другие говорят что они там борются против гей парадов... но когда этих борцов социалистов с гей парадом хватают с этим, не знаю как она или оно называется, Я знаю что эти голубые огоньки посещают чаще чем съезды партии своей”*.

Afirmațiile respective au ca scop de a ridiculiza și denigra oponenții politici, prin proiectarea asupra lor a imaginii negative și prejudecăților față de persoanele LGBT din societate.

7. Pe pagina de Facebook – Times New Moldova, la care anterior s-a făcut referință în numeroase rânduri în rapoartele de monitorizare ale Promo-LEX pentru conținutul cu caracter denigrator și instigator la ură, în perioada de monitorizare au fost publicate cinci postări discriminatorii la adresa concurenților din partea Blocului ACUM, în mare parte a Maiei Sandu și a lui Andrei Năstase.

Cu toate acestea, pe data de 13.02.2019, această pagină, împreună cu alte pagini și profiluri false sau care promovau conținut abuziv și denigrator, a fost ștearsă de administrația Facebook.⁶⁶

⁶⁴ <https://bit.ly/2GB0mcu>

⁶⁵ <https://bit.ly/2TUn9Vk>

⁶⁶ <https://bit.ly/2DHHmHg>

IX. EDUCAȚIA ELECTORALĂ

Atât organizațiile societății civile, cât și autoritățile electorale au continuat activități de informare a cetățenilor privind procedurile de vot, precum și au organizat dezbateri electorale atât la nivel național, cât și la nivel de circumscripții uninominale.

Promo-LEX a continuat campania "IEȘI la VOT!" cu sloganul "turul 2 nu va fi. VOTEAZĂ DIN PRIMA!" desfășurând următoarele tipuri de activități: informarea directă a cca 41 000 alegători din 74 de localități (46 CU); organizarea a 7 dezbateri electorale televizate și 6 radiofonice cu participarea candidaților din circumscripția națională; organizarea a 10 dezbateri publice în 10 circumscripții uninominale cu participarea a 29 de candidați din CU; realizarea și promovarea a 2 spoturi video care îndeamnă la vot.

Activitățile CEC și CICDE în domeniul informării au vizat: instruirea operatorilor; funcționarea continuă a centrului de apel; informarea suplimentară privind adresele secțiilor deschise în cadrul circumscripțiilor pentru regiunea transnistreană și a celor deschise peste hotarele țării; asigurarea accesibilității procesului electoral.

9.1. Campanii de informare și educație electorală ale Asociației Promo-LEX

În contextul alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, Promo-LEX a continuat Campania de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor R. Moldova cu drept de vot, inclusiv diaspora - "IEȘI la VOT!" cu sloganul "turul 2 nu va fi. VOTEAZĂ DIN PRIMA!". Scopul general al Campaniei este de a contribui la sporirea nivelului de participare a alegătorilor. În cadrul Campaniei, în perioada de raportare, au fost realizate mai multe tipuri de activități:

Activități de informare. Activitățile au fost realizate de 43 de Coordonatori Locali de Campanie și 240 de voluntari, în 74 de localități din 46 de circumscripții uninominale, care au informat peste 41 000 de cetățeni cu drept de vot, în special tineri, despre alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, despre procedurile de vot, precum și despre importanța unui vot informat. Materialele de campanie au fost disponibile în limbile română și rusă.

Dezbateri Electorale TV. În perioada 6-20 februarie 2019, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Postul Public Moldova 1, au organizat 7 dezbateri electorale televizate cu participarea candidaților la funcția de deputat, înregistrați în circumscripția națională.

Dezbateri Electorale Radiofonice. În perioada 12-20 februarie 2019, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Radio Moldova a organizat 6 dezbateri electorale radiofonice. Tematica dezbaterilor televizate și radiofonice a vizat politici interne (socio-economice, anticorupție și separarea puterilor în stat) și politica externă și de securitate (vectorul extern de dezvoltare, conflictul transnistrean, doctrina de securitate și apărare).

Dezbateri Publice Electorale. În perioada 9-17 februarie 2019, Asociația Promo-LEX a organizat 10 dezbateri, în 10 circumscripții uninominale, cu participarea candidaților la funcția de deputat din cadrul acestor circumscripții. Dezbaterile publice electorale au fost transmise live prin intermediul Privesc.eu și au fost distribuite pe profilurile sociale ale Asociației Promo-LEX.

Dezbaterile au fost organizate în următoarele circumscripții: 3 (Edineț), 7 (Soroca), 8 (Florești), 11 (Fălești), 16 (Ungheni), 19 (Ivanca), 20 (Strășeni), 21 (Criuleni, Dubăsari), 34 (Anenii Noi) și 45 (UTAG 1). În total, în cadrul Dezbaterilor Publice Electorale au fost invitați să participe 65 de candidați înregistrați în cursa electorală în cele 10 circumscripții uninominale. Din 65 de candidați invitați, au participat 29 de candidați (3 candidați independenți și 26 candidați ai partidelor politice/blocurilor electorale). De asemenea, în cadrul dezbaterilor au participat cca 450 de persoane.

Spoturi Video. În cadrul campaniei "IEȘI la VOT!", Asociația Promo-LEX a realizat și promovat 2 spoturi video care îndeamnă la vot, având drept scop mobilizarea apolitică a cetățenilor cu drept de vot, în contextul Alegerilor Parlamentare din 24 februarie 2019. Astfel, pe data de 7 februarie 2019, a fost lansat primul spot video, care poate fi vizualizat aici <https://goo.gl/t9r4u3>, iar pe data de 15 februarie, a fost lansat cel de al doilea spot video, care poate fi vizualizat aici <https://goo.gl/P6VfFa>. Spoturile sunt accesibile în limba română și rusă.

9.2. Dezbateri electorale organizate de alte organizații ale societății civile

În perioada de raportare, Centrul Contact, în parteneriat cu Friedrich Ebert Stiftung Moldova, a organizat dezbateri electorale în cadrul proiectului „Alege liber! Alege conștient!”. Acestea s-au desfășurat în circumscripțiile electorale nr. 35 (Căușeni, Anenii Noi), nr. 38 (Hîncești), nr. 40 (Basarabeasca, Cimișlia), nr. 36 (Ștefan Vodă), nr. 43 (Cahul), nr. 42 (Cantemir, Cahul) și nr. 41 (Leova, Cantemir). Activitățile au drept scop informarea și instruirea cetățenilor privind alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 întru asigurarea unui vot informat și conștient al cetățenilor.

9.3. Implicații ale actorilor electorali în campania apolitică de informare și educație electorală a Asociației Promo-LEX

a. În data de 13 februarie 2019, Asociația Promo-LEX prin intermediul unui comunicat s-a adresat Blocului ACUM, exprimându-și nedumerirea față de acțiunile concurentului care utilizează în campania sa electorală o sintagmă din sloganul de campanie al Asociației – *turul 2 nu va fi*. Atestăm utilizarea mecanismului transferului de imagine. Pornind de la principiul bunei credințe, Asociația Promo-LEX a calificat preluarea sintagmei drept o eroare tehnică și a îndemnat concurentul să-și retragă din circulație materialele care conțin această sintagmă și să nu admită imprimarea unor materiale noi de agitație electorală cu același slogan.

b. În data de 11 februarie 2019, PDM s-a adresat CEC printr-o Sesizare, în care atrage atenția asupra faptului că Promo-LEX ar desfășura campanii politice și nu apolitice. Asociația a fost învinuită de efectuarea de agitație mascată și de susținere a unui anumit concurent. Promo-LEX respinge acuzațiile ca fiind nefondate, absurde pe alocuri, iar argumentele invocate neîntemeiate.

În acest context, Promo-LEX atrage atenția tuturor părților implicate în procesul electoral și reiterează faptul că va continua activitatea de educație electorală în aceeași manieră apolitică, consecventă, echidistantă și imparțială.

9.4. Activitățile CEC și CICDE

CEC a dezvoltat site-ul www.voteaza.md, la accesarea căruia apare și un motor de căutare unde alegătorii pot afla adresele SV peste hotarele RM și adresele SV create pentru alegătorii regiunii din stânga Nistrului⁶⁷. Mai mult, la 11 februarie curent, CEC a lansat o nouă aplicație web "Diaspora.Voteaza.md"⁶⁸ destinată cetățenilor cu drept de vot ai Republicii Moldova, care, în ziua alegerilor, se vor afla în afara țării. Scopul acestui instrument este facilitarea accesului la exercitarea dreptului la vot. Totodată, a fost prezentată și o interfață, creată în urma hackathonului electoral "Innovoter", care a avut loc în septembrie 2018, unde cetățenii vor putea vizualiza prezența la vot pe parcursul zilei alegerilor, dar și rezultatele preliminare ale acestora după închiderea SV.

Conform datelor oficiale⁶⁹, până la data de 13 februarie 2019 operatorii Centrului de Apel au recepționat peste 2000 de apeluri privind alegerile parlamentare. Cele mai multe întrebări țin de procedura de vot, secția la care votează, precum și verificarea datelor din listele electorale. Centrul va avea program prelungit în perioada 23-25 februarie 2019, cu program de lucru extins până la 24 de ore pe zi.

⁶⁷ <http://www.voteaza.md/>

⁶⁸ Lansarea aplicației web Diaspora.Voteaza.md <https://bit.ly/2GPhUTk>

⁶⁹ <https://www.facebook.com/CICDE/photos/a.529147850502455/2041590515924840/?type=3&theater>

În perioada de monitorizare, formatorii CICDE au desfășurat instruiți pentru operatorii BESV, totodată pentru observatori și reprezentanți cu drept de vot consultativ.⁷⁰ CICDE au anunțat că vor organiza, până la data alegerilor din 24 februarie 2019 primul webinar cu tema "Ziua alegerilor" dedicat membrilor BESV.⁷¹

CICDE, în parteneriat cu Centrul de Consultanță și Educație Civică, în perioada 6 – 22 februarie 2019, a lansat un concurs de selectare a unui grup de tineri/tinere pentru participare la Programul din ziua alegerilor⁷². În urma concursului, aceștia vor fi acreditați/-te în calitate de observatori naționali.

Incluziunea în procesul electoral. La data de 17 februarie 2019, CEC și-a asumat angajamentul de a întreprinde măsuri care să asigure condiții de participare neasistată la procesul electoral al persoanelor cu dizabilități în vederea realizării drepturilor constituționale ale acestora, prin aprobarea unei hotărâri în acest sens.⁷³ La Bălți, CICDE a organizat un exercițiu de simulare a alegerilor incluzive "Accesibilitatea procesului electoral", la care a fost simulat procesul de alegeri pentru persoane cu dizabilități.⁷⁴

În același context, din informația⁷⁵ prezentată de către președintele CICDE, în perioada monitorizată a fost pregătit un număr de 2300 plicuri trafaret, ce reprezintă o fișă transparentă, perforată, dintr-un plastic subțire, concepută special pentru persoanele cu deficiențe de vedere, care vor putea identifica tactil candidatul ales și, respectiv, aplica ștampila de vot.

⁷⁰ Instruiți pentru operatori BESV, observatori și reprezentanți cu drept de vot consultativ <https://bit.ly/2lwS74S>, <https://bit.ly/2DY9dTI>

⁷¹ <https://www.facebook.com/CICDE/photos/a.529147850502455/2048189145264977/?type=3&theater>

⁷² Concurs "Programul de ziua alegerilor" <https://bit.ly/2BHJ7ns>

⁷³ Hotărârea CEC nr. 2344 cu privire la demersul Asociației Obștești Alianța INFONET pentru oferirea suportului logistic la implementarea proiectului „Demers pentru alegeri incluzive, progres democratic și incluziunea electorală a persoanelor cu dizabilități” <https://bit.ly/2T37gyl>

⁷⁴ Simulare a alegerilor incluzive în Bălți <https://bit.ly/2Gyp3Ii>

⁷⁵ Emisiunea ABC ELECTORAL <https://bit.ly/2S8bIM9>

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Examinarea oportunității și necesității modificării art. 60 din Codul electoral cu privire la unele măsuri suplimentare de securizarea votului prin reglementarea expresă a utilizării camerelor video în incinta secțiilor de votare.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare

2. Retragera circularei CEC din 13 februarie 2019 privind modalitatea efectuării agitației electorale adresată CECE și Inspectoratului General al Poliției (IGP), aplicarea nemijlocită a Legii electorale care prevede expres interzicerea agitației electorale în incinta secției de votare și informarea persoanelor interesate despre aceasta.

3. Verificarea originii donațiilor ce excedează plafonul stabilit și efectuarea unui control al surselor de venit ale concurenților electorali vizați în aceste categorii de donații.

4. Somarea concurenților electorali, în conformitate cu art. 43, alin. (1), lit. d) Cod electoral, care au admis donații din partea persoanelor juridice cu depășirea plafonului stabilit, astfel încât aceștia să fie obligați să ramburseze mijloacele care excedează limita plafonului.

5. Excluderea prevederilor de la pct. 19 din Regulamentul CEC privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora prin care observatorii sunt obligați să se abțină să facă orice fel de comentarii în public privind observările efectuate, inclusiv în prezența reprezentanților mass-media sau a altor persoane interesate, până la închiderea secțiilor de votare, în condițiile limitării libertății de exprimare.

6. Sesizarea Curții de Conturi întru efectuarea unui control al surselor de venit ale concurenților electorali vizați în aceste categorii de donații.

Birourilor Electorale ale Secțiilor de Votare

7. Respectarea prevederilor art. 68 din Codul electoral și asigurarea accesului la documentația electorală, inclusiv la listele electorale și registrul de evidență al contestațiilor.

Concurenților electorali

8. Includerea tuturor cheltuielilor efectuate în cadrul campaniei;

9. Abținerea de la folosirea resurselor administrative, îndeosebi organizarea de întâlniri cu angajații instituțiilor publice în timpul orelor de lucru.

Instanțelor de judecată

10. La emiterea hotărârilor judecătorești de aplicare a măsurilor de ocrotire judiciară să țină cont de prevederile art. 308¹¹ Cod procedură civilă, în ceea ce privește dreptul la vot.

Serviciului Fiscal de Stat

11. Verificarea originii donațiilor mai mari de 75 000 lei virate de către persoanele fizice în conturile Fond electoral.

Agenției Servicii Publice

12. Asigurarea accesului observatorilor la toată informația relevantă procesului electoral.

LISTA DE ABREVIERI

alin. – alineat
APL - administrația publică locală
art. – articolul
ASP – Agenția Servicii Publice
Blocul ACUM – Blocul electoral ACUM Platforma DA și PAS
BESV – birou electoral al secției de votare
c. – comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECEU - Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale
CI - candidat independent
CN – circumscripție națională
com. – comanda
CR – consiliul raional
CSJ – Curtea Supremă de Justiție
CSM – Consiliul Superior al Magistraturii
CU - circumscripție uninominală
ENEMO - Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor
GI – grup de inițiativă
IGP – Inspectoratul General al Poliției
lit. - litera
m² - metru pătrat
MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MADRM - Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MO - Misiune de observare
MPA – Mișcarea Populară Antimafie
MPSN – Mișcarea Profesioniștilor “Speranța-Надежда”
MSMPS – Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
mun. - municipiu
nr. - număr
omvds - obiecte de mică valoare și scurtă durată
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
p.f. – persoane fizice
p.j. – persoane juridice
pct. - punct
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PN – Partidul Nostru
PNL – Partidul Național Liberal
PPDA – Partidul Politic "Democrația Acasă"
PPP – Partidul Politic "Patria"
PPRM – Partidul Popular din Republica Moldova
PRM – Partidul Politic "Partidul Regiunilor din Moldova"
PSRM - Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PPȘ – Partidul Politic "Șor"
PVE – Partidul Verde Ecologist
PVP – Partidul Politic "Voința Poporului"

r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
R. Moldova – Republica Moldova
RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
s. - sat
SIAS Alegeri - Sistemul informațional automatizat de stat “Alegeri”
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
UAT - unitate administrativ-teritorială
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa nr. 1. Întruniri electorale în instituții de stat în timpul orelor de muncă

Candidat	N/O	Data	Localitate	Activitate
ACUM	1	06.02.2019	Căușeni, Cîrnățenii Noi	Întruniri electorale la Școală
	2	06.02.2019	Criuleni, Criuleni	Întruniri electorale la IMSP Spitalul Raional
	3	07.02.2019	Dubăsari, Dorotcaia	Întruniri electorale la LT Dorotcaia
	4	07.02.2019	Ialoveni, Ialoveni	Întruniri electorale la IMSP Spitalul Raional și Centrul de Sănătate
	5	12.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Asociația Medicală Teritorială
	6	12.02.2019	Ialoveni, Suruceni	Întruniri electorale la Școală
	7	12.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la LT „Alexandru Ioan Cuza” și LT „Ștefan cel Mare”
	8	12.02.2019	Ialoveni, Sociteni	Întruniri electorale la Școală
	9	13.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la LT „B. P. Hașdeu”
	10	13.02.2019	Strășeni, Gălești	Întruniri electorale la Gimnaziu
	11	14.02.2019	Ungheni, Ungheni	Întruniri electorale la LT „Vasile Alecsandri”
	12	15.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Centrul medicilor de Familie nr. 12
	13	18.02.2019	Strășeni, Rădeni	Întruniri electorale la Gimnaziu
	14	18.02.2019	Strășeni, Românești	Întruniri electorale la LT Românești
PCRM	1	07.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 6
	2	07.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „Maiacovschi”
	3	11.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „B. P. Hașdeu”
	4	11.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Școala Sportivă nr.1
	5	11.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 7
	6	13.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „A. Pușkin”
PDM	1	06.02.2019	Ialoveni, Ialoveni	Întruniri electorale la S.A. Drumuri Ialoveni
	2	06.02.2019	Orhei, Podgoreni	Întruniri electorale la Primărie
	3	06.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la S.A. Moldtelecom
	4	06.02.2019	Ialoveni, Gangura	Întruniri electorale la Grădiniță
	5	06.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Grădinița nr.37
	6	06.02.2019	Fălești, Fălești	Întruniri electorale la LT „Mihai Eminescu”
	7	06.02.2019	Ialoveni, Ialoveni	Întruniri electorale la Grădinița „Lăstărel”
	8	06.02.2019	UTAG, Ceadir-Lunga	Întruniri electorale la LT „V. Moșcov”
	9	06.02.2019	Rîșcani, Rîșcani	Întruniri electorale la Gimnaziul „Gheorghe Rîșcanu”
	10	06.02.2019	Fălești, Fălești	Întruniri electorale cu cadrele medicale
	11	06.02.2019	Briceni, Larga	Întruniri electorale la Centrul de Sănătate
	12	07.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Centrul Medicilor de Familie nr. 12
	13	07.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la S.A. Apă-Canal
	14	07.02.2019	Călărași, Sadova	Întruniri electorale la Grădiniță
	15	07.02.2019	Călărași, Sadova	Întruniri electorale la Gimnaziu
	16	07.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la S.A. Moldtelecom
	17	07.02.2019	Cahul, Vadul lui Isac	Întruniri electorale la Școală
	18	08.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la IMSP Institutul Oncologic
	19	08.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Institutul de Neurologie și Neurochirurgie
	20	08.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Grădinița nr. 174
	21	08.02.2019	Strășeni, Căpriana	Întruniri electorale la ÎS Moldsilva
	22	08.02.2019	Telenești, Sărătenii Vechi	Întruniri electorale la Gimnaziul “Vasile Anestiade”
	23	08.02.2019	Strășeni, Capriana	Întruniri electorale la Gimnaziu
	24	08.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Grădinița nr.57
	25	11.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Liceul Sportiv
	26	11.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Grădinița nr.25
	27	11.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Institutul Medical de Urgență
	28	11.02.2019	Ialoveni, Ialoveni	Întruniri electorale la Î.S. “Poșta Moldovei”
	29	11.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la LT „Miguel de Cervantes”
	30	11.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la L.T. „M.Lomonosov”
	31	11.02.2019	Ialoveni, Ruseștii Noi	Întruniri electorale la LT Ruseștii Noi
	32	11.02.2019	UTAG, Baurci	Întruniri electorale la Grădiniță
	33	11.02.2019	UTAG, Baurci	Întruniri electorale la Primărie
	34	12.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Î.M. „Spații Verzi”
	35	12.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la S.A. Termoelectrica
	36	12.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 13
	37	12.02.2019	UTAG, Joltai	Întruniri electorale la Primărie
	38	12.02.2019	UTAG, Joltai	Întruniri electorale la Grădiniță
	39	12.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Spitalul Clinic Municipal

	40	12.02.2019	Strășeni, Rădeni	Întruniri electorale la Gimnaziu
	41	12.02.2019	Strășeni, Strășeni	Întruniri electorale la Primărie
	42	12.02.2019	Strășeni, Vorniceni	Întruniri electorale la Centrul Medicilor de familie
	43	12.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la LT „Nicolae Milescu Spătaru”
	44	12.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Școala Profesională nr. 4
	45	12.02.2019	Stefan Voda, Copceac	Întruniri electorale la Gimnaziu
	46	12.02.2019	Strășeni, Vorniceni	Întruniri electorale la LT „Ion Inculeț”
	47	12.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la S.A. „Moldtelecom”
	48	12.02.2019	Căușeni, Căușeni	Întruniri electorale la Consiliul Raional
	49	13.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la LT “Livi Deleanu”
	50	13.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la LT „Constantin Sibirschi”
	51	13.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Grădinița nr. 7
	52	13.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Grădinița nr. 175
	53	13.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Institutul de Științe ale Educației
	54	13.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Liceul Teatral Orășenesc
	55	13.02.2019	Strășeni, Cojusna	Întruniri electorale la Grădinița
	56	13.02.2019	Strășeni, Cojusna	Întruniri electorale la Centrul de Sănătate
	57	13.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la IMSP Spitalul Sfânta Treime
	58	13.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la S.A. Apă-Canal
	59	13.02.2019	Edineț, Edineț	Întruniri electorale la Î.S. “Posta Moldovei”
	60	13.02.2019	Orhei, Donici	Întruniri electorale la Grădiniță
	61	14.02.2019	Chișinău, Ciocana	Întruniri electorale la IMSP Spitalul „Sfânta Treime”
	62	14.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Parcul de Troleibuze nr. 2
	63	14.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Spitalul Clinic pentru Copii “V. Ignatenco”
	64	14.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Î.S. „Calea Ferată din Moldova”
	65	14.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la LT „Ion Creangă”
	66	14.02.2019	Strășeni, Românești	Întruniri electorale la Grădiniță
	67	14.02.2019	Ștefan Vodă, Ștefan Vodă	Întruniri electorale la Gimnaziu
	68	15.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Institutul de Neurologie și Neurochirurgie
	69	15.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la ASP
	70	15.02.2019	Chișinău, Rîșcani	Întruniri electorale la Grădinița nr. 38
	71	15.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Școala Profesională nr.6
	72	15.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la S.A. Termoelectrica
	73	15.02.2019	Strășeni, Strășeni	Întruniri electorale la Consiliul Raional
	74	15.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Centrul Republican de Reabilitare pentru Copii
	75	15.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la LT “Nicolae Sulac”
	76	15.02.2019	Strășeni, Strășeni	Întruniri electorale la Școala de arte Strășeni
	77	15.02.2019	Ialoveni, Ialoveni	Întruniri electorale cu angajații Consiliului Raional
	78	18.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Agenția Servicii Publice
PL	79	18.02.2019	Strășeni, Românești	Distribuirea materialelor electorale în dulăpioarele copiilor de la Grădiniță
	80	18.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Spitalul Republican
	81	18.02.2019	Călărași, Călărași	Întruniri electorale la Spitalul Raional Călărași
PL	1	14.02.2019	Cahul, Slobozia Mare	Întruniri electorale la Grădiniță
	2	15.02.2019	Cahul, Cahul	Întruniri electorale la LT “Ioan Vodă”
	3	18.02.2019	Cahul, Cahul	Întruniri electorale la LT “Ion Creangă”
PN	1	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Î.M. Direcția Reparații și Construcții Drumuri
	2	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr.3
	3	07.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 16
	4	08.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT “A.S. Pușkin”
	5	12.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 14
	6	12.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Școala Muzicală „G. Enescu”
	7	14.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Școala de Arte „Ciprian Porumbescu”
	8	15.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Spitalul de Psihiatrie
PPȘ	1	06.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la LT „Rambam”
	2	07.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la LT „D. Cantemir”
	3	08.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „Dimitrie Cantemir”
	4	08.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „N. Gogol”
	5	08.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „Mihai Eminescu”
	6	14.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Î.M. Amenajarea teritoriului și spații verzi
	7	15.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 9
PSRM	1	06.02.2019	Anenii Noi, Bulboaca	Întruniri electorale la Grădiniță
	2	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 48
	3	06.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la LT „Titu Maiorescu”
	4	06.02.2019	Leova, Beștemac	Întruniri electorale la Gimnaziu
	5	06.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la LT „Levițki”
	6	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Î.M. Direcția Construcții Capitale
	7	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 38

	8	07.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 3
	9	07.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Grădinița nr. 62
	10	07.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 9
	11	08.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Spitalul Clinic Republican de Copii
	12	08.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile
	13	08.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Centrul Medicilor de Familie
	14	08.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Centrul Medicilor de Familie nr. 5
	15	08.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Grădinița nr. 75
	16	08.02.2019	Florești, Florești	Întruniri electorale la Grădinița nr. 7
	17	08.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 2
	18	11.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Spitalul Feroviar
	19	11.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Spitalul de Urgență
	20	11.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la LT "Nicolae Gogol"
	21	11.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Grădinița nr. 16
	22	12.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 19
	23	12.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 6
	24	13.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Centrul Consultativ Diagnostic
	25	13.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 12
	26	13.02.2019	Chișinău, Buiucani	Întruniri electorale la Grădinița nr. 6
	27	13.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 3
	28	14.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Grădinița-creșă nr. 122
	29	14.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Centrul de Excelență în Medicină
	30	14.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Grădinița nr. 59
	31	14.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Grădinița-creșă nr. 71
	32	14.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Gimnaziul nr. 4
	33	18.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Institutul de Neurologie și Neurochirurgie
	34	18.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Grădinița-creșă nr. 124
	35	18.02.2019	Chișinău, Centru	Întruniri electorale la Grădinița nr. 78
	36	18.02.2019	Chișinău, Botanica	Întruniri electorale la Grădinița-creșă nr. 40
Livadaru M. CU 3	1	06.02.2019	Edineț, Edineț	Întruniri electorale la Spital
	2	07.02.2019	Edineț, Brătușeni	Întruniri electorale la Primărie
	3	08.02.2019	Edineț, Edineț	Întruniri electorale la LT "G. Vieru"
Grădinaru R. CU 9	1	06.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Grădinița nr. 36
	2	14.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la LT „Maiacovski”
Grosu D. CU 9	1	14.02.2019	Bălți, Bălți	Întruniri electorale la Spitalul Clinic Municipal
Istrate A. CU 22	1	15.02.2019	Călărași, Sadova	Întruniri electorale la Gimnaziu
Bostan G. CU 30	1	15.02.2019	Chișinău, Ciocana	Întruniri electorale Asociația Medico-Teritorială
Vieru C. CU 33	1	07.02.2019	Chișinău, Băcioi	Întruniri electorale la LT „Grigore Vieru”
Groza I. CU 43	1	15.02.2019	Cahul, Cahul	Întruniri electorale la LT „Ioan Vodă”
Cunev V. CU 44	1	15.02.2019	Taraclia, Taraclia	Distribuirea materialelor electorale la Primăria or. Taraclia
Cadîn G. CU 46	1	11.02.2019	UTAG, Cișmichioi	Întruniri electorale la Grădiniță
Leiciu G. CU 46	1	12.02.2019	UTAG, Etulia	Întruniri electorale la Grădiniță
TOTAL	168	ACUM - 14; PCRM - 6; PDM - 81; PL - 3; PN - 8; PPS - 7; PSRM - 36; CI - 13		

Anexa 2. Deficiențe în listele electorale

Deficiențe în listele electorale	Nr. BESV
Existența persoanelor decedate (213 BESV – 564 cazuri)	Nr 19/6; Nr 40/35; Nr 13/40; Nr 13/58; Nr 11/16; Nr 39/52; Nr 11/45; Nr 39/39; Nr 38/39; Nr 39/34; Nr 39/12; Nr 14/7; Nr 14/32; Nr 36/17; Nr 39/42; Nr 39/44; Nr 4/3; Nr 36/26; Nr 4/1; Nr 39/51; Nr 40/20; Nr 3/34; Nr 13/47; Nr 13/43; Nr 32/6; Nr 13/59; Nr 32/4;Nr 32/5; Nr 13/30; Nr 13/33; Nr 16/44; Nr 16/32; Nr 16/30; Nr 39/9; Nr 21/22; Nr 39/27; Nr 6/48; Nr 6/47; Nr 6/46; Nr 39/31; Nr 5/15; Nr 39/6; Nr 39/33; Nr 5/22;Nr 5/20; Nr 13/8; Nr 41/51; Nr 41/40; Nr 41/29; Nr 34/3; Nr 34/2; Nr 3/36; Nr 6/1; Nr 40/18; Nr 40/17; Nr 18/33; Nr 42/31; Nr 42/30; Nr 42/54; Nr 42/3; Nr 42/16; Nr 42/10; Nr 42/9; Nr 40/39; Nr 45/2; Nr 32/22; Nr 32/8; Nr 32/9; Nr 37/12; Nr 46/13; Nr 46/12; Nr 46/10; Nr 46/9; Nr 4/41; Nr 4/38; Nr 16/39; Nr 8/14; Nr 3710; Nr 8/24; Nr 8/07; Nr 5/42; Nr 5/34; Nr 14/45; Nr 21/16; Nr 42/40; Nr 3/43; Nr 42/43; Nr 1/6; Nr 1/1; Nr 42/17; Nr 41/56; Nr 8/47; Nr 32/20; Nr 32/31; Nr 32/12; Nr 8/57; Nr 32/21; Nr 14/6; Nr 37/17; Nr 5/38; Nr 32/17; Nr 42/28; Nr 42/21; Nr 42/48; Nr 1/9; Nr 1/22; Nr 1/31; Nr 1/21; Nr 41/47; Nr 41/25; Nr 41/26; Nr 41/59; Nr 8/27; Nr 46/30; Nr 46/25; Nr 21/20; Nr 37/7; Nr 37/34; Nr 24/10; Nr 5/54; Nr 11/27; Nr 42/14; Nr 42/13; Nr 42/15; Nr 46/29; Nr 41/4; Nr 41/5; Nr 41/3; Nr 10/23; Nr 1/24;Nr 1/5; Nr 1/4; Nr 1/30; Nr 33/23; Nr 5/36; Nr 46/17; Nr 41/ 9; Nr 41/30; Nr 41/23; Nr 41/57; Nr 41/45; Nr 8/60; Nr 8/13; Nr 16/37; Nr 16/14; Nr 8/15; Nr 11/46;Nr 12/49; Nr 10/34; Nr 11/30; Nr 11/29; Nr 11/63; Nr 42/46; Nr 42/25; Nr 42/23; Nr 38/11; Nr 38/42; Nr 4/10; Nr 4/16; Nr 11/14; Nr 4/15; Nr 16/2; Nr 41/14; Nr 41/32; Nr 41/34; Nr 41/50; Nr 8/42; Nr 1/11; Nr 21/28; Nr 11/19; Nr 46/33; Nr 46/32; Nr.25; Nr 42/2; Nr 8/16; Nr 42/1; Nr 5/35; Nr 5/40; Nr 33/16; Nr 41/37; Nr 41/55; Nr 41/54; Nr 41/12; Nr 41/13; Nr 19/22; Nr 8/50; Nr 8/37; Nr 3/29; Nr 3/35; Nr 8/22; Nr Nr.24; Nr 39/40; Nr 5/45; Nr 4/34; Nr 42/35; Nr 40/33; Nr 4/54; Nr 41/44; Nr 8/34; Nr 8/32; Nr 16/19; Nr 3/17;Nr 8/46; Nr 35/36; Nr 37/32; Nr 32/7; Nr 3/15; Nr 19/1; Nr 11/4; Nr 8/45; Nr 4/17; Nr 8/46; Nr 8/9;
Erori de adrese (adrese inexistență/greșită: 49 BESV – 1046 cazuri; adrese cu calificativ diferit: 26 BESV; denumiri diferite pentru aceeași adresă: 23 BESV)	Nr 36/18; Nr 4/3; Nr 18/10; Nr 18/9; Nr 32/25; Nr 18/8; Nr 43/1; Nr 36/7; Nr 6/48; Nr 39/31; Nr 6/11; Nr 36/3; Nr 36/2; Nr 36/1; Nr 25/24; Nr 6/7; Nr 6/6; Nr 6/3; Nr 6/2; Nr 6/1; Nr 40/17; Nr 45/2; Nr 46/14; Nr 46/12; Nr 23/1; Nr 1/26; Nr 1/25; Nr 1/3; Nr 1/1; Nr 9/18; Nr 8/1; Nr 11/37; Nr37/18; Nr 41/4; Nr 41/5; Nr 41/3; Nr 1/5; Nr 1/4; Nr 16/18; Nr 41/9; Nr 42/11; Nr 36/38; Nr 42/2; Nr 33/16; Nr 24/22; Nr 11/3; Nr 36/34; Nr 11/4; Nr 23/24;_ Nr 33/26; Nr 33/25; Nr 32/25; Nr 32/28; Nr 32/5; Nr 31/23; Nr 31/15; Nr 31/22; Nr 31/19; Nr 31/18; Nr 45/2; Nr 33/9; Nr 33/11; Nr 32/22; Nr 32/8; Nr 32/9; Nr 32/31; Nr 32/13; Nr 32/12; Nr 32/21; Nr 32/1; Nr 32/15; Nr 1/4; Nr 35/1; Nr 16/2; Nr 42/1;_ Nr 4/3; Nr 32/25; Nr 32/4; Nr 36/3; Nr 31/18; Nr 33/11; Nr 32/22; Nr 46/14; Nr 46/13; Nr 46/9; Nr 9/18; Nr 33/18; Nr 9/9; Nr 46/29; Nr 46/27; Nr 46/23; Nr 46/19; Nr 1/5; Nr 46/26; Nr 46/17; Nr 35/1; Nr 16/2; Nr 46/33;
Arondarea eronată a alegătorului la SV/localitate (45 BESV- 928 cazuri)	Nr 40/35; Nr 36/17; Nr 36/17; Nr 4/4; Nr 18/40; Nr 6/2; Nr 42/31; Nr 42/30; Nr 42/3; Nr 42/10; Nr 42/9; Nr 9/4; Nr 46/15; Nr 14/23; Nr 1/6; Nr 1/3; Nr 42/17; Nr 42/21; Nr 5/28; Nr 9/5; Nr 9/34; Nr 42/13; Nr 41/5; Nr 1/5; Nr 12/44; Nr 12/43; Nr 43/26; Nr 11/56; Nr 11/55; Nr 42/26; Nr 4/44; Nr 24/1; Nr 5/51; Nr 33/16; Nr 5/29; Nr 42/32; Nr 14/37; Nr 41/40; Nr 3/36; Nr 18/37; Nr 8/07; Nr 11/47; Nr 6/29; Nr 8/40; Nr 4/34;
Lipsa alegătorilor în listele de bază (26	Nr 19/21; Nr 32/27; Nr 32/5; Nr 36/7; Nr 39/31; Nr 6/10; Nr 41/40; Nr 3/38; Nr

BESV – 395 cazuri)	6/1; Nr 18/37; Nr 18/38; Nr 40/19; Nr 40/17; Nr 42/31; Nr 42/30; Nr 42/10; Nr 3/3; Nr 32/21; Nr 24/21; Nr 11/37; Nr 28/20; Nr 40/24; Nr 1/5; Nr 33/1; Nr 8/40; Nr 39/40;
Lipsa datelor din buletinul de identitate al alegătorului (14 BESV – 65 cazuri)	Nr 11/4; Nr 11/3; Nr 11/59; Nr 25/19; Nr 11/47; Nr 9/10; Nr 16/28; Nr 11/61; Nr 11/60; Nr 36/1; Nr 18/11; Nr 36/3; Nr 18/12; Nr 36/7
Identificarea persoanelor străine la domiciliul alegătorilor (12 BESV – 309 cazuri)	Nr 36/26; Nr 41/40; Nr 18/38; Nr 46/9; Nr 23/2; Nr 41/25; Nr 41/4; Nr 41/3; Nr 1/24; Nr 40/45; Nr 11/4;
Lipsa adresei alegătorului în listele electorale (10 BESV – 1090 cazuri),	Nr 36/37; Nr 36/29; Nr 36/38; Nr 31/2; Nr 36/1; Nr 36/3; Nr 4/3; Nr 36/14; Nr 36/31; Nr 33/26;
Cazuri în care nu au fost introduse modificările operate de membrii BESV la alegerile precedente (2 BESV – 4 cazuri)	Nr 42/42; Nr 42/14

Cheltuieli raportate la CEC în perioada 2 – 15 februarie 2019, lei

PDM	11 923 085
PPŞ	6 697 134
PSRM	2 199 157
PN	1 826 286
Blocul ACUM	725 370
CI Bînzar Oleg	68 239
PL	476 586
PCRM	353 409
CI Valentina Geamănă	71 158
CI Cerba Valeriu	53 261
CI Cebotărescu Dumitru	52 194
CI Valeriu Ghileţchi	44 948
CI Pogorea Dumitru	42 959
PRM	33 106
CI Volosatîi Boris	31 944
CI Groza Ion	29 906
CI Palancica Roman	28 534
PVE	24 100
CI Dolganiuc Valentin	20 875
CI Gheorghii Leiciu	20 236
CI Cărbune Iurii	20 000
CI Stela Stîngaci	19 450
CI Vengher Anatolie	16 450
MPA	15 809
CI Alexandrin Patron	15 280
CI Călin Vieru	12 900
PVP	12 529
CI Oleinic Alexandr	12 067
CI Alexandru Bujorean	11 563
CI Golopeatov Oleg	10 200
CI Cunev Veaceslav	10 000
CI Bostan Galina	8 654
CI Cîrlig Mihail	7 693
CI Botgros Nicolae	5 082
CI Savva Viorel	6 841
PPDA	6 057
CI Lapisus Ion	4 390
PNL	2 784
CI Biriucov Sergiu	2 012
TOTAL	24 934 331

Anexa nr.4 – Activitățile electorale ale concurenților electorali

N/O	Activități electorale	PDM	PSRM	PPȘ	ACUM	PN	PCRM	PL	MPA	MPSN	PRM	PNL	PDA	PVE	Livadaru M. CU 3	Cimbriciuc A. CU 7	Grosu D. CU 9	Grădinaru R. CU 9	Porubin A. CU 21	Istrate A. CU 22	Croitor A. CU 24	Cerba V. CU 26	Cebotărescu D. CU 28	Bostan G. CU 30	Cîrlig M. CU 31	Vieru C. CU 33	Volosatii B. CU 33	Răileanu G. CU 40	Bujoreanu A. CU 41	Groza I. CU 43	Cunev V. CU 44	Dudoglo N. CU 45	Cadîn G. CU 46	Leiciu G. CU 46	Geamănă V. CU 50	Total
1	Întruniri cu alegătorii	215	110	51	64	26	19	8				1		1	3	4	6	4		2		2		1		2	1	1	4	4		3	1	2	1	536
2	Distribuire mat. inf.	61	87	11	29	24	6	17						2						2			4		1				6	4	1					255
4	Dezbateri publice	4	13	7	19	9	13	5	3	3		3	3	4	1	1	3	2	2	1									1							97
3	Plasarea afișajului electoral	45	8	21	5	2	9	5	1		1				1		1				1	1				1				1						103
5	Din ușă în ușă	7	7	5	4		2	2																	1											28
6	Conferințe de presă		8	5		1	1	2			1																									18
7	Concerte			20		1																												1		22
8	Flashmob/miting	1	5	1	1	1																										1				10
9	Cadouri electorale	2		1																																3
10	Inaugurări	6																																		6
11	Magazine sociale mobile			4																																4
12	Sondaje telefonice/online		2																																	2
13	Competiții sportive	1																																		1
Total		342	240	126	122	64	50	39	4	3	2	4	3	7	5	5	10	6	2	5	1	3	4	1	2	3	1	1	11	9	1	4	2	2	1	1 085

Anexa nr. 5. Utilizarea publicității stradale, promoționale, on-line

N/O	Publicitate	PDM	PSRM	PPȘ	ACUM	PN	PCRM	PL	MPA	PRM	PVE	Livadaru M. CU 3	Cimbriciuc A. CU 7	Grosu D. CU 9	Istrate A. CU 22	Croitor A. CU 24	Cerba V. CU 26	Cebotărescu D. CU 28	Bostan G. CU 30	Dolganiuc V. CU 30	Cîrlig M. CU 31	Vieru C. CU 33	Volosatii B. CU 33	Bujoreanu A. CU 41	Groza I. CU 43	Cunev V. CU 44	Dudoglo N. CU 45	Leiciu G. CU 46	Geamănă V. CU 50	Ghilețchi V. CU 51	Total	
1	Pliante, afișe, flyere, calendare	181	80	56	80	25	25	31	1	1	3	1	4	1	3	1	2	4			2	2	1	10	8	1	1	1				525
2	Ziare, reviste, broșuri	112	162	32	65	45	24																		5							445
3	Bannere stradale	101	70	169	28	7											4								2	2						383
4	Scurte, fulare, șorțuri, genți	91	117	29	19	22	6																									284
5	Billboarduri	80	56	111		4		3									3									2			2			261
6	Corturi	40	65	5	20										1										2							133
7	Spot-uri video	5	9	8		2												1										1		1		27
8	Publicitate scrisă/online	17		2		1	1																		1							22
9	Bannere on-line	18	2	8	6	1		1																								36
10	Panouri mobile (pe mașini)	1	3	5																1			1									11
11	Publicitate sponsorizată	15	9	5	2	2		2		2							2							9						1	9	58
12	Panouri LED		4	4																												8
13	Mașini înțeleate cu publicitate																	6														6
14	Publicitate în transport	1		1																												2
15	Panouri City Light și consolă	1		6															1													8
Total		663	577	441	220	109	56	37	1	3	3	1	4	1	4	1	11	11	1	1	2	2	2	19	18	5	2	3	2	9		2 209